



Konjunkturläget  
Mars 2018

**Konjunkturinstitutet** är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I Konjunkturbarometern publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi varje år de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier, Working paper, PM** och som remissvar.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, [www.konj.se](http://www.konj.se). Den senaste statistiken och prognoserna hittar du under [www.konj.se/statistik](http://www.konj.se/statistik).

# Förord

I Konjunkturläget mars 2018 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2018–2019 i Sverige och i omvärlden. Därtill gör Konjunkturinstitutet ett scenario för utvecklingen 2020–2027, varav 2020–2022 beskrivs i rapporten. Scenariot för hela perioden 2018–2027 och mer detaljerade prognoser finns att hämta i Konjunkturinstitutets [prognosdatabas](#).

I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med den prognos som presenterades i Konjunkturläget december 2017.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Ylva Hedén Westerdahl. I beräkningarna har inkommande statistik beaktats till och med den 22 mars 2018.

Stockholm i mars 2018

Urban Hansson Bruswitz  
Generaldirektör



# Innehåll

Sammanfattning.....	7
Prognosrevideringar 2018–2019.....	12
Internationell konjunkturutveckling.....	15
Prognos för 2018–2019.....	15
Scenario för 2020–2022.....	20
Konjunkturen i Sverige 2018–2019.....	23
Efterfrågan och produktion.....	23
Arbetsmarknad och resursutnyttjande.....	31
Löner och inflation.....	38
Scenario för svensk ekonomi och ekonomisk politik.....	47
Scenario för svensk ekonomi 2020–2022.....	47
Ekonomisk politik 2018–2022.....	50
Offentliga finanser.....	55
Prognos för offentliga finanser 2018–2019.....	55
Offentliga finanser vid oförändrade regler.....	57
Finanspolitiskt scenario 2020–2022.....	59
Offentliga primära utgifter.....	63
Offentliga primära inkomster och kapitalnetto.....	65
Osäkerhet i prognosen.....	73
Osäkerhet i prognosen för omvärlden.....	73
Inhemsk osäkerhetsfaktorer.....	75
Prognosfelens storlek.....	76
<b>RUTOR</b>	
Migrationen påverkar demografin.....	35
Bostadspriser och konsumentprisindex.....	42
<b>FÖRDJUPNINGAR</b>	
Ny metod för finanspolitiskt scenario.....	67
Bedömning av de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet.....	79
Effekter av pensionsuppgörelsen på arbetsmarknaden.....	85
<b>TABELLBILAGA</b>	
Tabellbilaga.....	93



## Sammanfattning

**Högkonjunkturen i Sverige fortsätter att förstärkas i år och nästa år. Den investeringsledda konjunkturförstärkningen i omvärlden driver på den svenska exporten och industrin fortsätter att öka produktionen snabbt. Det höga kapacitetsutnyttjandet i industrin medför att näringslivets investeringar fortsätter att öka snabbt, trots att bostadsinvesteringarna planar ut. Tillväxten i sysselsättningen dämpas gradvis framöver i takt med att efterfrågan på arbetskraft mattas av. Löneökningarna stiger eftersom bristen på arbetskraft är fortsatt stor, men inflationen når inte upp till 2 procent förrän 2020. Riksbanken avvaktar därför med att höja reporäntan till första kvartalet 2019. Finanspolitiken förs i åtstramande riktning 2019–2020 och det strukturella sparandet blir i linje med överskottsmalet från och med 2020.**

Högkonjunkturen i den svenska ekonomin fortsatte att förstärkas det sista kvartalet i fjol. BNP steg med 0,9 procent (se diagram 1) och antalet sysselsatta ökade med 0,3 procent. Konjunkturbarometern indikerar att optimismen är stor i näringslivet, även om en viss nedgång kunnat skönjas i konfidensindikatorerna i en del branscher de senaste månaderna.

Hushållens optimism har dock fallit tillbaka påtagligt de senaste månaderna och konfidensindikatorn är nu nere på en historiskt sett normal nivå (se diagram 2). Nedgången är troligen kopplad till den senaste tidens svaga utveckling på bostadsmarknaden med fallande bostadspriser. Dessutom tyder månadsstatistik på att hushållens konsumtion utvecklades svagt i december och januari. Tillväxten i hushållens konsumtion bedöms därför dämpas det första kvartalet i år. Detta bidrar till att BNP ökar något långsammare det första kvartalet i år än de närmast föregående kvartalen (se diagram 1).

Månadsstatistik tyder på att sysselsättningen fortsätter att öka snabbt det första kvartalet i år. Anställningsplanerna i näringslivet är enligt Konjunkturbarometern fortsatt positiva, men de har fallit tillbaka en hel del de senaste månaderna (se diagram 3). Detta indikerar att tillväxten i sysselsättningen växlar ner från och med det andra kvartalet i år, men inte mer än att arbetslösheten fortsätter att falla något. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden fortsätter därmed att stiga.

### SVENSK BOSTADSMARKNAD OROAR NÅGOT MINDRE

De senaste månadernas utveckling med fallande bostadspriser utgör en betydande osäkerhetsfaktor i prognosen, även om den bedöms vara något mindre nu än för några månader sedan. Den föreliggande prognosen förutsätter att bostadspriserna vänder uppåt framöver och att de i genomsnitt blir marginellt högre 2018 än de var 2017. Korrigeringen av bostadspriserna sedan i höstas får därmed bara måttliga effekter på den samhällsekono-

**Diagram 1 Barometerindikatorn och BNP**

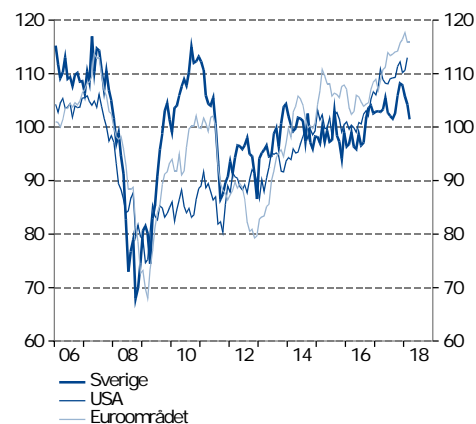
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 2 Konsumentförtroende i USA, euroområdet och Sverige**

Index medelvärde=100, säsongrensade månadsvärden



Källor: Conference Board, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 3 Anställningsplaner i näringslivet och sysselsättning**

Nettotal respektive procentuell förändring, säsongrensade månads- respektive kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

miska utvecklingen. Det finns dock en inte obetydlig risk att bostadspriserna utvecklas svagare än vad som prognostiseras. Skulle priserna bli betydligt lägre än vad som förutses kan det få märkbara negativa konsekvenser på hushållens konsumtion och bostadsinvesteringarna och därmed på konjunkturutvecklingen.

#### ALLT STARKARE KONJUNKTUR I OMVÄRLDEN

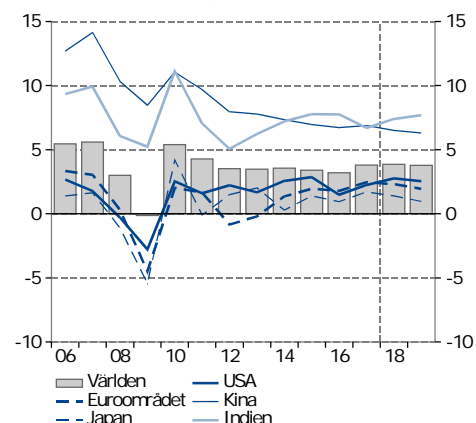
Den internationella konjunkturen fortsätter att förstärkas på bred front (se diagram 4). Många enkätbaserade förtroendeindikatorer tyder på att inledningen på 2018 blir stark, även om vissa tecken på en avmattning kan skönjas. I stora delar av världsekonomin har tillväxten i industriproduktionen tagit fart den senaste tiden, inte minst i OECD-länderna, (se diagram 5) och kapacitetsutnyttjandet i industrin är nu högt på många håll. Bakom uppgången ligger bland annat en stark investeringskonjunktur. En fortsatt stark efterfrågetillväxt talar för att investeringarna fortsätter att öka snabbt den närmaste tiden.

I euroområdet förstärks konjunkturen sedan en tid tillbaka i flertalet av länderna. Förtroendeindikatorer pekar på en fortsatt förstärkning, även om tillväxten nu dämpas något efter ett par kvartal med stark tillväxt. Arbetslösheten minskade i januari till 8,6 procent, vilket är i paritet med OECD:s bedömning av jämviktsarbetslösheten. Lågkonjunkturen på arbetsmarknaden i euroområdet kan därmed sägas vara över. Lönetillväxten är trots detta dämpad och det finns inga tydliga tecken på att den är på väg att ta fart. Den dämpade löneutvecklingen har bidragit till att inflationen är fortsatt låg, trots den allt starkare konjunkturen. HIKP-inflationen exklusive energi, livsmedel, alkohol och tobak var 1,0 procent i februari i år. Det är ungefär den nivån den underliggande inflationen har pendlat kring de senaste fyra åren. När konjunkturen fortsätter att förstärkas framöver stiger inflationen och når i slutet av 2019 upp till ECB:s mål om en inflation nära, men under, två procent. ECB börjar därför höja refiräntan i början av 2019 (se diagram 6).

USA ligger längre fram i konjunkturcykeln och arbetslösheten är nu på ungefär samma nivå som under de senaste konjunkturtopparna. Både hushåll och företag är optimistiska om framtiden, vilket tyder på att tillväxten förblir robust första halvåret 2018. Skattepaketet som antogs i december 2017 driver på tillväxten något i år, liksom de offentliga utgiftsökningar som kongressen beslutade om i februari. Tillväxten accelererar därmed något i år och konjunkturen förstärks ytterligare. Inflationen pendlar sedan en tid tillbaka kring två procent och var i februari något högre än så. Detta är i stora drag i linje med Federal Reserves mål för inflationen och de bedöms därför fortsätta på den inslagna vägen med en normalisering av styrräntan.

**Diagram 4 BNP i valda länder**

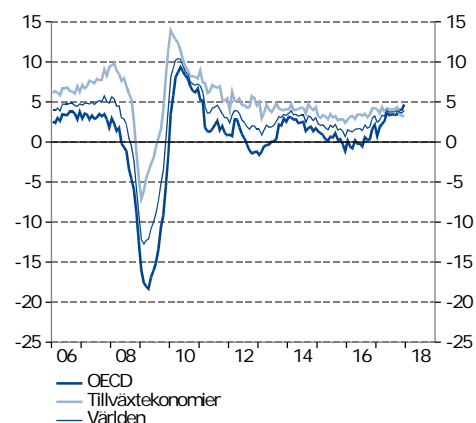
Procentuell förändring



Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 5 Industriproduktion**

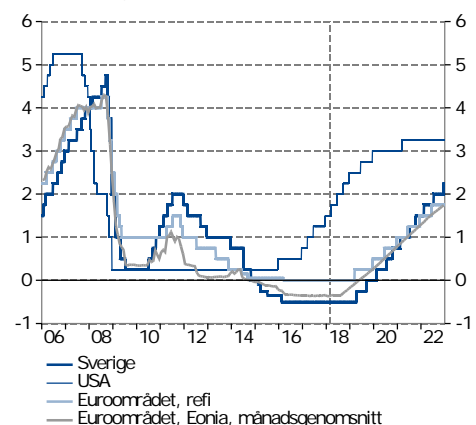
Årlig procentuell förändring, säsongsrensade månadsvärden



Källor: CPB Netherlands Bureau for Economic Planning och Macrobond.

**Diagram 6 Styrräntor**

Procent, dags- respektive månadsvärden



Anm. Styrräntan i USA avser den övre gränsen i Federal Reserves toleransintervall.

Källor: ECB, Federal Reserve, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.



### FORTSATT RISK FÖR BAKSLAG I VÄRLDSEKONOMIN

Det mesta pekar på att den internationella konjunkturen fortsätter att förstärkas i år och nästa år och det ska inte uteslutas att den internationella konjunkturen stärks mer än prognostiserat.

Samtidigt finns det en rad fallgropar. Mest oroande är risken för ett globalt handelskrig som seglat upp i kölvattnet av USA:s nyligen aviserade importtullar på stål och aluminium. Om tullarna införs för Sveriges del bedöms de bara få små direkta effekter på svensk export till USA. Risken är dock att en serie av motreaktioner eskalerar till ett globalt handelskrig. En sådan utveckling kan komma att bli mycket skadlig för den internationella konjunkturen, och därmed för den svenska ekonomin.

### ÄVEN DEN SVENSKA INDUSTRIEN ÄR PÅ FRAMMARSCH

Den fortsatt starka konjunkturutvecklingen i omvärlden är positiv för den svenska exportnäringen. Tillsammans med den svaga kronkursen driver det på exporten som ger ett stort bidrag till den svenska efterfrågetillväxten i år (se diagram 7). Industriproduktionen fortsätter därmed att expandera i rask takt i år och det redan höga kapacitetsutnyttjandet stiger ytterligare. Lönsamheten i det svenska näringslivet är samtidigt god (se diagram 8), inte minst i industrin, och kapitalkostnaderna är låga. Detta driver på näringslivets investeringar som fortsätter att öka jämförelsevis starkt i år, trots att bostadsinvesteringarna i det närmaste planar ut (se diagram 9).

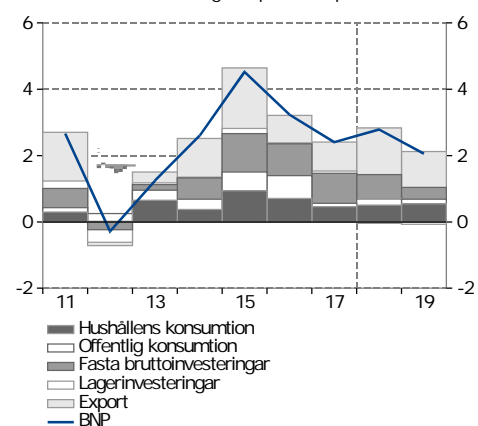
### FINANSPOLITIKEN HÅLLER TILLBAKA HUSHÄLLENS INKOMSTER NÄSTA ÅR

Hushållens reala disponibla inkomster ökar jämförelsevis mycket i år (se diagram 10), främst som en följd av att sysselsättningen och antalet arbetade timmar fortsätter att utvecklas starkt (se tabell 1). Disponibelinkomsterna får också stöd av den expansiva budgeten med skattesänkningar och ökade transfereringar till hushållen. I takt med att effekterna av priskorrigeringen på bostadsmarknaden klingar av framöver bedöms därför hushållen åter öka konsumtionen något snabbare.

Det strukturella sparandet i offentlig sektor minskar i år till 0,0 procent som andel av potentiell BNP (se diagram 11). Detta är lägre än vad som krävs för att det ska ligga i linje med överskottsmålet för de offentliga finanserna. Konjunkturinstitutet gör därför bedömningen att åtgärderna i 2019 års statsbudget finansieras fullt ut. Detta medför att det strukturella sparandet stiger till 0,1 procent som andel av potentiell BNP nästa år. Att uppgången inte blir större beror på att den automatiska budgetförstärkningen är ovanligt svag 2019. Samtidigt förutsätts att personaltätheten i offentliga tjänster upprätthålls. Detta skapar ett finansieringsbehov som verkar återhållande på hushållens disponibla inkomster med drygt 20 miljarder kronor. Dessutom ökar sysselsättningen betydligt svagare nästa år än i år. Samman-

Diagram 7 Importjusterat bidrag till BNP-tillväxten

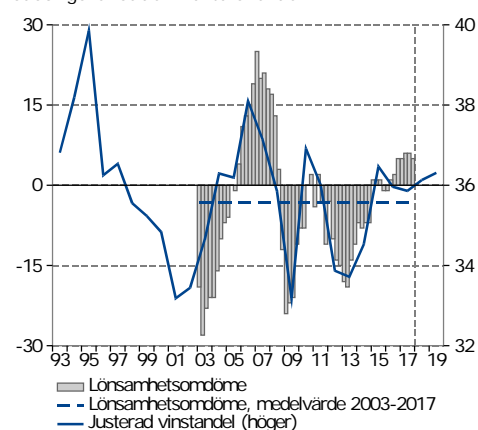
Procentuell förändring respektive procentenheter



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Lönsamhet i näringslivet

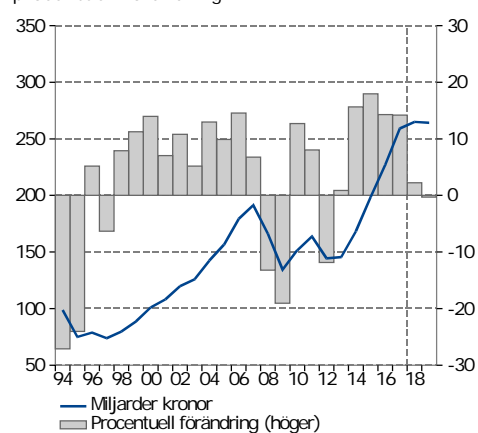
Procent, årsvärden respektive netttotal, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Investeringar i bostäder

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

taget bidrar detta till att tillväxten i de reala disponibla inkomsterna växlar ner betydligt 2019. Den dämpade inkomstutvecklingen föranleder hushållen att dra ner något på sitt höga sparande och konsumtionen ökar ungefär lika snabbt som i år (se diagram 10).

**Tabell 1 Nyckeltal**

Procentuell förändring om inget annat anges

	Utfall			Prognos			Scenario		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
BNP till marknadspris	2,4	2,8	2,1	1,9	1,6	1,5			
BNP per invånare	1,0	1,6	1,0	0,8	0,5	0,4			
BNP, kalenderkorrigerad	2,7	2,9	2,1	1,6	1,5	1,5			
BNP i världen	3,8	3,9	3,8	3,6	3,5	3,5			
Bytesbalans <sup>1</sup>	4,0	4,1	4,2	4,2	4,1	3,9			
Arbetade timmar <sup>2</sup>	1,9	1,9	1,0	0,4	0,1	0,1			
Sysselsättning	2,3	1,4	0,7	0,4	0,3	0,3			
Arbetslöshet <sup>3</sup>	6,7	6,3	6,2	6,2	6,3	6,6			
Arbetsmarknadsgap <sup>4</sup>	0,5	1,5	1,8	1,6	1,1	0,5			
BNP-gap <sup>5</sup>	1,4	2,1	2,2	1,7	1,2	0,5			
Timlön <sup>6</sup>	2,5	2,8	3,1	3,5	3,9	3,9			
Arbetskostnad per timme <sup>2,7</sup>	2,8	3,0	3,1	3,5	3,9	3,9			
Produktivitet <sup>2</sup>	0,8	1,1	1,2	1,2	1,4	1,4			
KPI	1,8	1,7	2,0	2,7	2,7	2,6			
KPIF	2,0	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0			
Reporänta <sup>8,9</sup>	-0,50	-0,50	0,00	0,75	1,50	2,25			
Tioårig statsobligationsränta <sup>8</sup>	0,7	1,0	1,6	2,1	2,6	3,0			
Kronindex (KIX) <sup>10</sup>	112,9	114,8	113,4	111,6	109,8	107,9			
Offentligt finansiellt sparande <sup>1</sup>	1,1	0,7	1,1	1,2	0,9	0,7			
Strukturellt sparande <sup>11</sup>	0,2	0,0	0,1	0,5	0,5	0,5			
Maastrichtskuld <sup>1</sup>	40,9	37,0	34,2	33,0	31,6	30,6			

<sup>1</sup> Procent av BNP. <sup>2</sup> Kalenderkorrigerad. <sup>3</sup> Procent av arbetskraften. <sup>4</sup> Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. <sup>5</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. <sup>6</sup> Enligt konjunkturlönestatistiken. <sup>7</sup> Avser anställdas timmar. <sup>8</sup> Procent. <sup>9</sup> Vid årets slut. <sup>10</sup> Index 1992-11-18=100. <sup>11</sup> Procent av potentiell BNP.

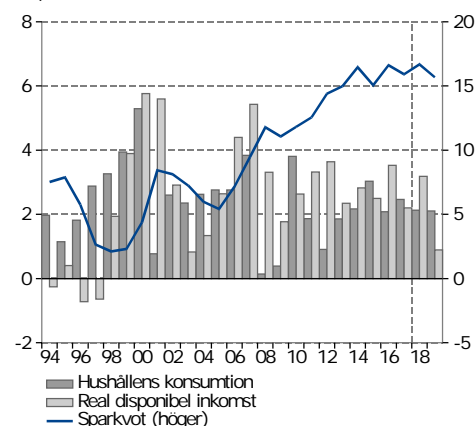
Källor: IMF, Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Den starka BNP-tillväxten under senare delen av 2017 spiller till stor del över på 2018. Trots att den kvartalsvisa tillväxten dämpas under 2018, stiger helårssiffran till 2,8 procent. Nästa år dämpas BNP-tillväxten och resursutnyttjandet i ekonomin planar ut på en hög nivå.

### STORA MATCHNINGSPROBLEM PÅ ARBETSMARKNADEN

Efter en stark uppgång i sysselsättningen det första kvartalet i år blir sysselsättningstillväxten mer dämpad under återstoden av 2018 och 2019 (se diagram 3). Arbetslösheten faller trots det ytterligare något och är 2019 i genomsnitt nere på 6,2 procent av

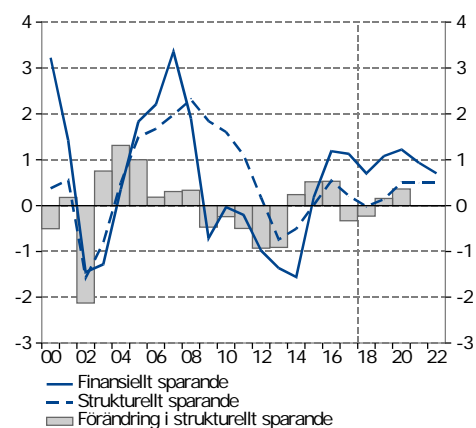
**Diagram 10 Hushållens konsumtion, real disponibel inkomst och sparkvot**  
Procentuell förändring respektive procent av disponibel inkomst



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 11 Finansiellt sparande och strukturellt sparande i offentlig sektor**

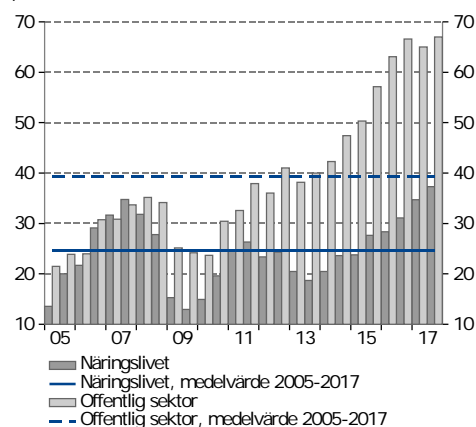
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 12 Brist på arbetskraft**

Andel arbetsställen med rekryteringsproblem, procent, halvårsvärden



Källa: Arbetsförmedlingen.

arbetskraften. Detta är marginellt högre än den nivå som observerades vid den tidigare konjunkturtoppen på arbetsmarknaden 2007, just före finanskrisen. Trots detta är bristtalen i både näringslivet och, framför allt, i offentlig sektor högre nu (se diagram 12). Detta beror bland annat på att andelen personer med svag ställning på arbetsmarknaden har ökat markant det senaste decenniet, dels som en följd av politiska åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet, dels som en följd av den omfattande immigrationen de senaste åren. Detta tyder på att matchningen på arbetsmarknaden har försämrats det senaste decenniet. Den sämre matchningen avspeglas också i att det nu går betydligt fler lediga jobb per arbetslös person jämfört med för ett decennium sedan, trots att arbetslösheten är marginellt högre nu.

### BRIST PÅ ARBETSKRAFT DRIVER PÅ LÖNERNA NÅGOT

Trots betydande matchningsproblem på arbetsmarknaden och hög efterfrågan på arbetskraft har löneökningarna ännu inte tagit fart i näringslivet (se diagram 13). I år och nästa år växlar löneökningstakten i näringslivet upp något när en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft och ihållande matchningsproblem driver upp löneglidningen en del. I den kommunala sektorn ökar lönerna sedan något år tillbaka betydligt snabbare än i näringslivet, bland annat till följd av riktade satsningar mot vissa yrkesgrupper.

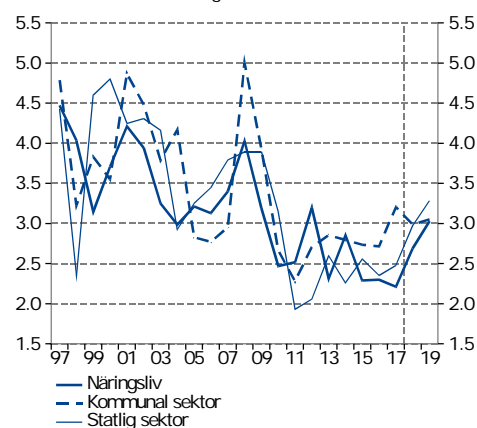
Den tilltagande löneökningstakten i näringslivet innebär att enhetsarbetskostnaden stiger i en takt som på sikt är förenlig med inflationsmålet om 2 procent. Lönsamhetsomdömena i företagen är dock för närvarande högre än normalt enligt företagens egna svar i Konjunkturbarometern (se diagram 8), vilket minskar företagens behov av att föra kostnadsökningarna vidare till konsumenterna.

### KPIF-INFLATIONEN TVÅ PROCENT FÖRST 2020

KPIF-inflationen steg under 2017 till i genomsnitt 2 procent (se diagram 14). Mycket av uppgången förklaras av att energipriserna ökade kraftigt. Energipriserna i konsumentled fortsätter att stiga snabbt i år, men bidraget till KPIF-inflationen minskar något jämfört med i följ. Samtidigt fortsätter låga hyresökningar att verka återhållande på inflationen. I februari i år hade KPIF-inflationen dämpats till 1,7 procent. Den tilltagande högkonjunktturen talar för att företagen höjer priserna snabbare framöver. Enligt Konjunkturbarometern är dock företagens planer på att höja priserna fortsatt måttliga och deras inflationsförväntningar på 12-månaders sikt uppgick i januari till 1,3 procent. Detta förklaras troligen till viss del av den goda lönsamheten i näringslivet. Sammantaget innebär detta att KPIF-inflationen inte stiger nämnvärt under loppet av 2018 och 2019. Först under 2020 bedöms KPIF-inflationen nå upp till 2 procent (se tabell 1).

De dämpade inflationsutsikterna gör att Riksbanken avvaktar med att höja reporäntan till första kvartalet 2019 (se diagram 15).

**Diagram 13 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och statlig sektor**  
Procentuell förändring



Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 14 Konsumentpriser**  
Årlig procentuell förändring, månadsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 15 Reporänta**  
Procent, dags- respektive kvartalsvärden



Anm. Riksbankens prognos avser kvartalsvärden. Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Detta är något senare än marknadsförväntningarna, mätt med så kallade RIBA-terminer, och Riksbankens senaste prognos. Riksbankens första höjning sker därmed ungefär samtidigt som ECB börjar höja referäntan (diagram 6).

## Prognosrevideringar 2018–2019

Den nya information som tillkommit sedan prognosen i december har föranlett en viss nedrevidering av resursutnyttjandet i den svenska ekonomin som helhet, mätt som BNP-gapet, för både 2018 och 2019 (se tabell 2). Nedan kommenteras några av de revideringar som gjorts sedan decemberprognosen.

- Prognosen för BNP-tillväxten i Sverige 2018 har reviderats ner med 0,1 procentenheter. Det förklaras bland annat av att hushållens konsumtion nu bedöms öka långsammare under första halvåret 2018 som en följd av oron på bostadsmarknaden.
- Det genomsnittliga priset på ett fat råolja (Brent) har för 2018 reviderats upp med 5,3 dollar, vilket motsvarar nära 9 procent (se diagram 16).
- Tillväxten i timlönerna i ekonomin som helhet har reviderats ner med 0,2 procentenheter för såväl 2018 som 2019. Tillväxten i timlönerna har reviderats ner både i näringslivet och i den offentliga sektorn. Revideringen förklaras främst av att timlönerna 2017 ökade långsammare än vad som förutsågs i december, trots att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blev som väntat.
- Kronindex (KIX) har reviderats upp med drygt 1 procentenhet för både 2018 och 2019 som en följd av att kronan har varit svagare än väntat de senaste månaderna (se diagram 17).
- Sammantaget tar effekterna på KPIF-inflationen av revideringarna av löner, oljepris och växelkurs i allt väsentligt ut varandra och prognoserna för KPIF-inflationen har inte reviderats. Riksbankens första höjning av reporäntan bedöms trots detta ske något senare än vad som antogs i decemberprognosen. Anledningen är att inflationsutsikterna för tiden närmast bortom 2019 nu bedöms som något svagare (se diagram 18).

**Diagram 16 Oljepris**

Brentolja, dollar per fat, månadsvärden



Källor: Macrobond, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 17 Kronans effektiva växelkurs – KIX**

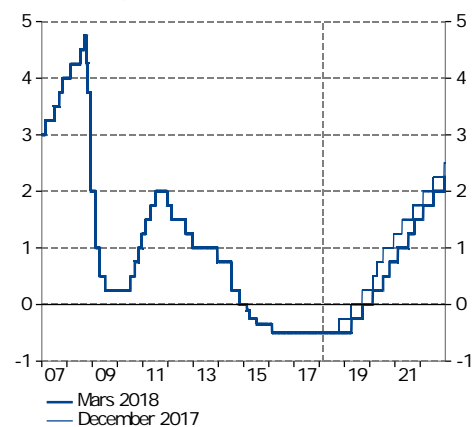
Index 1992-11-18=100, månadsvärden



Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 18 Reporäntan i Sverige**

Procent, dagsvärden



Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell 2 Nuvarande prognos och revideringar jämfört med prognosen i december 2017**

Procentuell förändring respektive procentenheter om inget annat anges

	Mars	Dec	2018 Diff	Mars	Dec	2019 Diff
<b>Internationellt</b>						
BNP i världen	3,9	3,7	0,1	3,8	3,7	0,1
BNP i OECD	2,5	2,3	0,2	2,2	2,1	0,1
BNP i euroområdet	2,3	2,1	0,2	2,0	1,8	0,2
BNP i USA	2,8	2,5	0,3	2,5	2,3	0,2
BNP i Kina	6,5	6,4	0,1	6,3	6,2	0,1
Federal funds target rate <sup>1,2</sup>	2,5	2,3	0,3	3,0	2,8	0,3
ECB:s referänta <sup>1,2</sup>	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0
Oljepris <sup>3</sup>	66,9	61,6	5,3	64,2	60,7	3,5
KPI i OECD	2,2	2,3	0,0	2,2	2,2	0,0
<b>Försörjningsbalans</b>						
BNP, kalenderkorrigerad	2,9	3,0	-0,1	2,1	2,1	0,0
BNP	2,8	2,9	-0,1	2,1	2,0	0,0
Hushållens konsumtion	2,1	2,4	-0,3	2,1	2,1	0,0
Offentlig konsumtion	0,9	0,9	0,0	0,8	0,7	0,1
Fasta bruttoinvesteringar	5,8	5,9	-0,1	3,3	2,7	0,5
Lagerinvesteringar <sup>4</sup>	0,0	-0,2	0,2	-0,2	0,0	-0,2
Export	5,7	5,1	0,6	4,3	4,3	0,0
Import	5,7	5,0	0,7	4,0	4,2	-0,2
<b>Arbetsmarknad, inflation, räntor, med mera</b>						
Arbetade timmar <sup>5</sup>	1,9	1,9	0,0	1,0	0,9	0,0
Sysselsättning	1,4	1,4	-0,1	0,7	0,7	0,0
Arbetslöshet <sup>6</sup>	6,3	6,4	-0,1	6,2	6,2	0,0
Arbetsmarknadsgap <sup>7</sup>	1,5	1,6	-0,1	1,8	1,8	0,0
BNP-gap <sup>8</sup>	2,1	2,3	-0,2	2,2	2,3	-0,1
Produktivitet <sup>5</sup>	1,1	1,2	-0,1	1,2	1,2	0,0
Timlön <sup>9</sup>	2,8	3,0	-0,2	3,1	3,3	-0,2
KPI	1,7	1,7	0,0	2,0	2,3	-0,2
KPIF	1,8	1,8	0,0	1,8	1,8	0,0
Reporänta <sup>1,2</sup>	-0,50	-0,25	-0,25	0,00	0,25	-0,25
Tioårig statsobligationsränta <sup>1</sup>	1,0	1,0	0,0	1,6	1,6	-0,1
Kronindex (KIX) <sup>10</sup>	114,8	113,5	1,3	113,4	111,7	1,7
Bytesbalans <sup>11</sup>	4,1	4,7	-0,6	4,2	4,9	-0,7
Offentligt finansiellt sparande <sup>11</sup>	0,7	0,9	-0,2	1,1	1,1	0,0

<sup>1</sup> Procent. <sup>2</sup> Vid årets slut. <sup>3</sup> Brent, dollar per fat, årsgenomsnitt. <sup>4</sup> Förändring i procent av BNP föregående år. <sup>5</sup> Kalenderkorrigerad.<sup>6</sup> Procent av arbetskraften. <sup>7</sup> Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar.<sup>8</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. <sup>9</sup> Enligt konjunkturlönestatistiken.<sup>10</sup> Index 1992-11-18=100. <sup>11</sup> Procent av BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i december 2017. Ett positivt värde innebär en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.



## Internationell konjunkturutveckling

Den internationella konjunkturen fortsätter att stärkas på bred front och global BNP växer med närmare 4 procent per år 2017-2019. En stark tillväxt i industriproduktionen och en fortsatt återhämtning av investeringarna är viktiga drivkrafter bakom uppgången. I många länder har arbetslösheten fallit och väntas sjunka ytterligare. I takt med att resursutnyttjandet stiger förs penningpolitiken i en allt mindre expansiv riktning och den globala BNP-tillväxten faller tillbaka något 2020-2022.

### Prognos för 2018–2019

#### DEN INTERNATIONELLA KONJUNKTUREN FORTSÄTTER ATT FÖRSTÄRKAS

Den internationella konjunkturen fortsätter att förstärkas och uppgången är bredbaserad. Det är framför allt i OECD-länderna som tillväxten ökat, men även i tillväxtekonomierna har utvecklingen varit robust. Recessionerna i Brasilien och Ryssland är över och återhämtningen där står på allt fastare grund. BNP-tillväxten i Indien saktade in förra året, devis på grund av effekterna av en valutareform, men tillväxten överstiger åter 7 procent i år och nästa år. Tillväxten i Kina dämpas framöver, men nedgången sker gradvis.

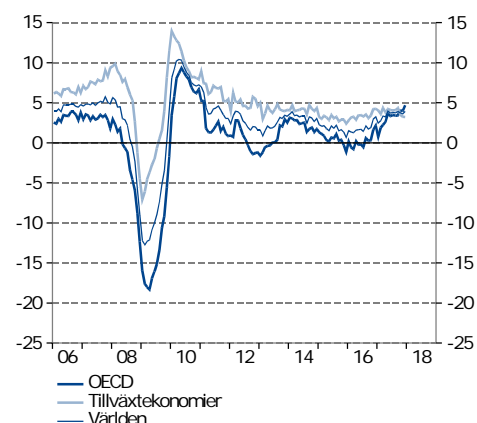
I stora delar av världsekonomin har industriproduktionen utvecklats starkt den senaste tiden. Tillväxten i den globala industriproduktionen steg tydligt våren 2017 och den högre tillväxten fortsatte året ut (se diagram 19). Det är framför allt i OECD-länderna som tillväxten i industriproduktionen stigit och många enkätbaserade förtroendeindikatorer tyder på att inledningen på 2018 också blir stark, även om en del tecken på en viss avmattning börjat skönjas (se diagram 20).

Den globala BNP-tillväxten ökade till 3,8 procent förra året och ligger kvar på ungefär den nivån i år och nästa år (se diagram 21). Det kan jämföras med genomsnittet sedan 1980 på 3,5 procent per år. I många länder har den senaste tidens konjunkturuppgång till stor del berott på en återhämtning av de fasta bruttoinvesteringarna. Trots detta har kapacitetsutnyttjandet stigit till höga nivåer på många håll, vilket tillsammans med en förväntad stark efterfrågetillväxt talar för att investeringarna fortsätter att växa snabbt de närmaste åren.

Hushållens konsumtion, som normalt varierar betydligt mindre under konjunkturcykeln än investeringarna, ökar inte lika snabbt som investeringarna men driver ändå på konjunkturuppgången på många håll. Hushållen gynnas av en fortsatt positiv utveckling på arbetsmarknaden och är optimistiska (se diagram 22 och diagram 23). Lönetillväxten är än så länge dämpad, men

Diagram 19 Industriproduktion

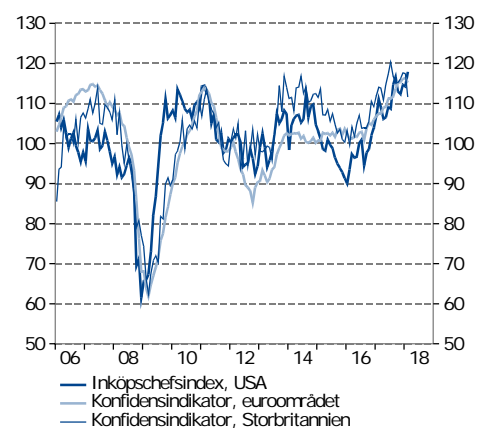
Årlig procentuell förändring, säsongsrensade månadsvärden



Källor: CPB Netherlands Bureau for Economic Planning och Macrobond.

Diagram 20 Förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin i USA, euroområdet och Storbritannien

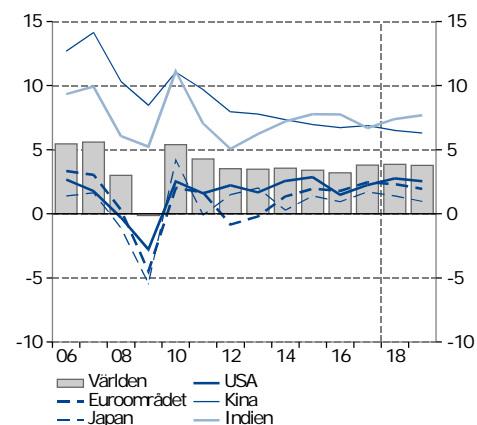
Index medelvärde=100, månadsvärden



Källor: Institute for Supply Management, Europeiska kommissionen och Macrobond.

Diagram 21 BNP i valda länder

Procentuell förändring



Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.



det allt starkare arbetsmarknadsläget medför att lönerna bedöms öka snabbare framöver.

Inflationen har stigit rejält de senaste två åren i de flesta utvecklade ekonomier, men från en låg nivå (se diagram 24). Ett stigande resursutnyttjande har bidragit till inflationsuppgången, men sambandet har hittills varit svagare än normalt. Till stor del beror i stället inflationsuppgången på stigande råolja- och energipriser. Bedömningen är att minskade bidrag från energipriserna kommer att motverkas av att den underliggande inflationen tar mer fart. Sammantaget ligger den genomsnittliga inflationen i OECD-länderna kring 2,2 procent 2018 och 2019 (se tabell 3).

### HÖG AKTIVITET I DEN AMERIKANSKA EKONOMIN

Den amerikanska ekonomin fortsätter att utvecklas starkt. Visserligen föll BNP-tillväxten tillbaka något till 0,6 procent det fjärde kvartalet förra året, men det ska ses mot bakgrund av att importen steg markant (se diagram 25). Tillväxten i efterfrågan var den högsta på drygt tre år. Såväl hushållens konsumtion som exporten utvecklades starkt, men det var främst bostads- och maskininvesteringarna<sup>1</sup> som ökade snabbt.

Både hushåll och företag är optimistiska, vilket tyder på att tillväxten förblir robust i början av 2018 (se diagram 20 och diagram 23). Framför allt de fasta bruttoinvesteringarna väntas fortsätta att öka snabbt (se diagram 25).

Den låga arbetslösheten är positiv för tillväxten i hushållens konsumtion. Hittills har det allt mer ansträngda resursläget på arbetsmarknaden inte resulterat i tydligt stigande löneökning. Bedömningen är dock att lönetillväxten snart börjar stiga.

Innehållet i det skattepaket som antogs i december 2017 var ganska väntat. Bedömningen är att skattepaketet driver på BNP-tillväxten något. Även på utgiftssidan har nya åtgärder vidtagits. I början av februari kom kongressen överens om ökade utgifter de närmaste två åren och offentlig konsumtion och offentliga investeringar kommer att öka relativt snabbt.

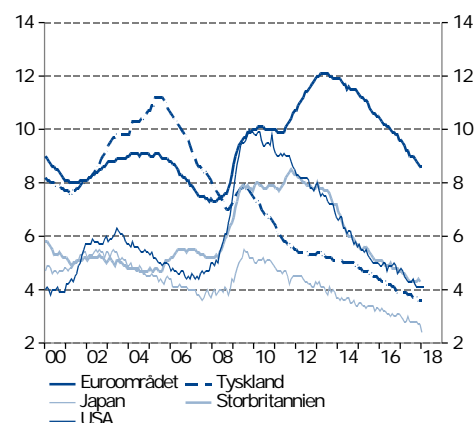
KPI-inflationen steg något i februari till 2,2 procent (se diagram 24). Den så kallade kärninflationen, dvs KPI exklusive livsmedel och energi, fortsatte att vara lägre och uppgick till 1,8 procent. Prognosen är att inflationen stiger något ytterligare under loppet av 2018.

### ALLT STARKARE KONJUNKTUR I EUROOMRÅDET MEN LÅG INFLATION

Även i euroområdet har konjunkturen fortsatt att förstärkas och uppgången omfattar sedan en tid flertalet medlemsländer. Liksom på många andra håll i världsekonomin ökar investeringarna snabbt (se diagram 26). Även om BNP-tillväxten nu dämpas något efter ett par starka kvartal, fortsätter konjunkturen att förstärkas både i år och nästa år. Man ska dock komma ihåg att den

### Diagram 22 Arbetslöshet

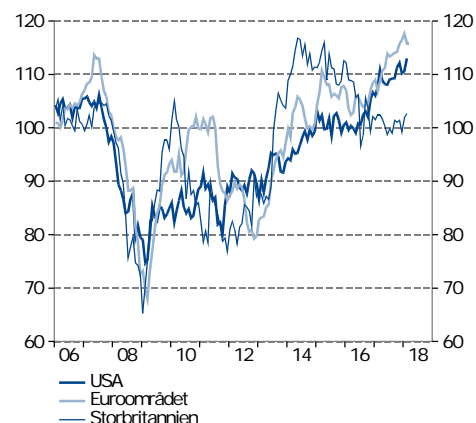
Procent av arbetskraften, säsongsrensade månadsvärden



Källa: Macrobond.

### Diagram 23 Konsumentförtroende i USA, euroområdet och Storbritannien

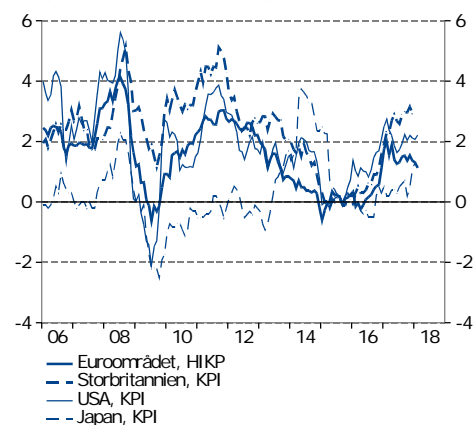
Index medelvärde=100, månadsvärden



Källor: Conference Board, Europeiska kommissionen och Macrobond.

### Diagram 24 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, månadsvärden



Källor: Eurostat, Office for National Statistics, Bureau of Labor Statistics, Statistics Japan och Macrobond.

<sup>1</sup> Inklusive mjukvara.



potentiella BNP-tillväxttakten i euroområdet är lägre än före finanskrisen och i ett historiskt perspektiv blir inte BNP-tillväxten anmärkningsvärt hög.

Arbetslösheten i euroområdet har fortsatt att falla och uppgick till 8,6 procent i januari i år och ligger därmed ungefär kring vad exempelvis OECD bedömer vara nivån för jämviktsarbetslösheten.<sup>2</sup> Lönetillväxten är trots det dämpad och det finns inga tydliga tecken på att den är på väg att ta fart. Sammantaget gör detta att hushållens konsumtion bedöms öka i en historiskt sett normal takt de närmaste åren.

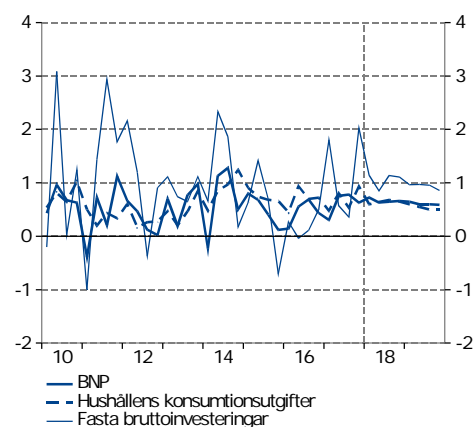
Trots det allt starkare konjunkturläget har inte inflationen i euroområdet tagit fart. HIKP-inflationen exklusive energi, livsmedel, alkohol och tobak var 1,0 procent i februari i år. Det är ungefär den nivå den underliggande inflationen pendlat kring de senaste fyra åren. HIKP-inflationen har legat högre, bland annat till följd av snabbt stigande energipriser. I februari föll HIKP-inflationen dock ner till 1,1 procent (se diagram 24). Inflationsuppgången blir långsam och inte förrän i slutet av 2019 har HIKP-inflationen nått upp till ECB:s mål om en inflation nära, men under, två procent.

#### ÅTERHÄMTNING FRÅN DJUP SVACKA I ITALIEN OCH SPANIEN

*Italien* drabbades hårt av finanskrisen och återhämtningen har varit långsam sedan dess. BNP-nivån är fortfarande ca 6 procent lägre än den var i början av 2008. Banksektorn är svag, arbetslösheten hög och de offentliga finanserna är fortsatt svaga. Sedan 2014 har den årliga BNP-tillväxten varit positiv. I fjol drev såväl en stigande extern som inhemsk efterfrågan på BNP-tillväxten och resursutnyttjandet steg påtagligt. Den expansiva penningpolitiken och en bättre konjunktur i Europa bidrog till utvecklingen. Konjunkturindikatorerna är starka och pekar på en tillväxt i linje med den senaste tidens utveckling. Prognosen är att BNP växer med 1,5 procent, 2018 och med 1,3 procent 2019 (se diagram 27). Konjunkturen fortsätter därmed att förstärkas. Arbetslösheten har fallit från 13 procent när den var som högst i slutet av 2014 till drygt 11 procent i januari 2018, men är fortfarande klart över den bedömda jämviktsarbetslösheten. Detta har också dämpat löne- och inflationsutvecklingen. I februari var inflationen 0,5 procent. Den förväntas stiga något framöver, men förblir dämpad (se diagram 28). Budgetunderskottet har minskat de senaste åren. År 2016 var underskottet 2,5 procent av BNP och det bedöms ha minskat ytterligare något 2017, främst till följd av en högre BNP-tillväxt. Den offentliga skulden är dock hög, ca 135 procent av BNP, och utgör en risk vid en framtida räntepågång och nedgång i ekonomin. Även de svaga bankerna, med en stor andel dåliga lån, utgör en risk. Valet den 4 mars re-

**Diagram 25 BNP och efterfrågan i USA**

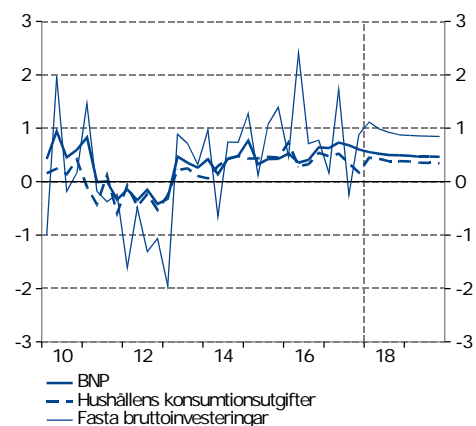
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden



Källor: Bureau of Economic Analysis, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 26 BNP och efterfrågan i euroområdet**

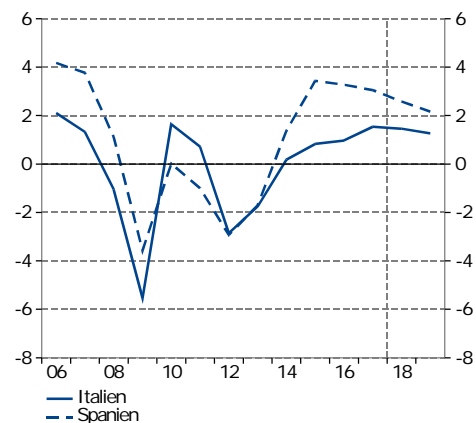
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden



Källor: Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 27 BNP i Italien och Spanien**

Procentuell förändring



Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

<sup>2</sup> Se *Economic Outlook*, november 2017, OECD. OECD anger jämviktsarbetslösheten 2018 till 8,5 procent.

sulterade i en osäker parlamentarisk situation där missnöjespartier gick framåt men inget av blocken fick majoritet. Nu vidtar förhandlingar för att kunna bilda regering och de politiska riskerna är fortsatt stora i Italien.

*Spanien* drabbades liksom Italien hårt av finanskrisen. Före krisen var ekonomin överhettad, uppdriven bland annat av en väldigt upptrissad bostadsmarknad. Efter finanskrisens utbrott föll nivån på BNP nära 10 procent fram till 2013. Därefter har tillväxten varit relativt snabb och ekonomin har återhämtat sig gradvis. De tre senaste åren har den spanska tillväxten i genomsnitt varit ca 3,3 procent per år. Den förväntas bromsa in något de kommande åren (se diagram 27) men tillväxten förblir en av de högsta i euroområdet. Den snabba tillväxten har inneburit att nivån på BNP nu är högre än före krisen. Tillväxten har varit hög de senaste kvartalen, bland annat som en följd av den starkare europeiska konjunkturen, och de ekonomiska effekterna av den politiska krisen i Katalonien tycks ha varit begränsade för Spanien som helhet. Arbetslösheten har fallit snabbt och beräknas falla ytterligare något framöver, men är fortsatt mycket hög (se diagram 29). Inflationen har dämpats och var i februari 1,2 procent. Den stiger något framöver men förblir relativt låg (se diagram 28). Trots att utvecklingen ser stabil ut finns det risker. På lite längre sikt utgör lösningen av Katalonienfrågan en risk för den ekonomiska utvecklingen. En annan risk är den fortsatt höga offentliga skuldsättningen med en skuldkvot på nästan 100 procent av BNP. Denna risk delar Spanien med de flesta andra euroländer.

#### FORTSATT OSÄKERHET KRING BREXIT

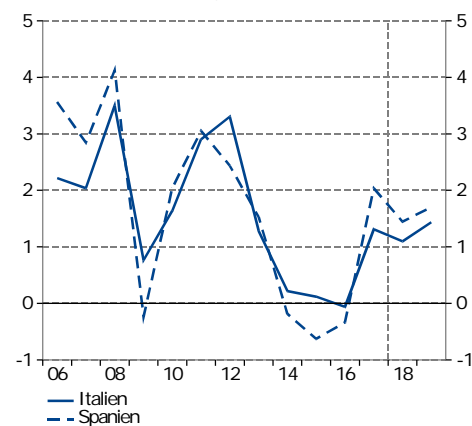
BNP-tillväxten i Storbritannien föll något från 0,5 procent det tredje kvartalet 2017 till 0,4 procent det fjärde kvartalet. Exporten och hushållens konsumtion utvecklades svagt, medan de fasta bruttoinvesteringarna sköt i höjden.

Brexit-förhandlingarna med EU ser ut att bli komplicerade och hårda, samtidigt som det regerande konservativa partiet är splittrat i många frågor. På sistone har dock vissa framsteg gjorts. Den 19 mars presenterade EU och Storbritannien en politisk överenskommelse om ett övergångsavtal som ska gälla från den dag Storbritannien lämnar unionen i mars 2019. Från EU:s sida aviserade man att övergångsperioden tar slut den 31 december 2020, medan man från brittisk sida har sagt att man vill ha en längre övergångsperiod än så. Under övergångsperioden stannar Storbritannien i praktiken kvar i tullunionen och den inre marknaden. Innan övergångsavtalet är klart för underskrift finns flera utestående frågor kvar, inte minst Nordirlands status och gränsen mot Irland. Ett övergångsavtal förutsätter att man kommit överens om utträdesavtalet.

Den osäkerhet som finns kvar vad gäller övergångsavtalet, utträdesavtalet och det slutliga avtalet om de framtida relationerna de båda områdena emellan innebär att många företag intar

**Diagram 28 Konsumentpriser i Italien och Spanien**

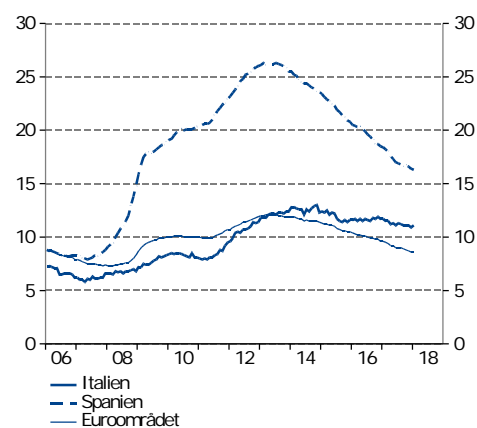
Procentuell förändring



Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 29 Arbetslöshet i Italien, Spanien och euroområdet**

Procent av arbetskraften, säsongrensade månadsvärden



Källa: Macrobond.

en avvaktande attityd. Samtidigt medför det stora pundfallet i kölvattnet av brexit-omröstningen höjda importpriser, vilket inverkar negativt på hushållens konsumtionsutrymme. Den svaga växelkursen gynnar dock exporten och dämpar importen, vilket innebär att nettoexporten kommer att ge stora bidrag till BNP-tillväxten den närmaste tiden. Sammantaget ökar BNP i Storbritannien med ca 1,5 procent per år 2018 och 2019 (se diagram 30). Det kan jämföras med genomsnittet på 2,0 procent per år under perioden 1990–2017.

**Tabell 3 BNP och KPI i världen**

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring

	BNP <sup>1</sup>			KPI <sup>2</sup>			
	Vikt 2016	2017	2018	2019	2017	2018	2019
<b>Världen</b>		<b>3,8</b>	<b>3,9</b>	<b>3,8</b>			
<b>KIX-vägd</b>	<b>74,5</b>	<b>2,9</b>	<b>2,8</b>	<b>2,6</b>	<b>1,9</b>	<b>1,9</b>	<b>2,2</b>
<b>OECD</b>	<b>44,9</b>	<b>2,5</b>	<b>2,5</b>	<b>2,2</b>	<b>2,3</b>	<b>2,2</b>	<b>2,3</b>
USA	15,5	2,3	2,8	2,5	2,1	2,3	2,3
Euroområdet	11,7	2,5	2,3	2,0	1,5	1,4	1,6
Tyskland	3,3	2,5	2,4	2,1	1,7	1,5	1,8
Frankrike	2,3	2,0	2,1	1,8	1,2	1,3	1,5
Italien	1,9	1,5	1,5	1,3	1,3	1,1	1,4
Spanien	1,4	3,1	2,6	2,2	2,0	1,4	1,7
Finland	0,2	3,0	2,3	2,0	0,8	1,1	1,6
Japan	4,4	1,7	1,4	1,0	0,5	1,0	1,3
Storbritannien	2,3	1,7	1,5	1,4	2,7	2,6	2,3
Sverige	0,4	2,7	2,9	2,1	1,9	1,7	1,7
Norge	0,3	1,9	1,7	2,0	1,9	1,7	2,0
Danmark	0,2	2,1	1,9	1,9	1,1	1,3	1,8
<b>Tillväxtekonomier<sup>3</sup></b>	<b>55,1</b>	<b>4,8</b>	<b>4,9</b>	<b>4,9</b>			
Kina	17,7	6,9	6,5	6,3	1,6	2,3	2,3
Indien	7,2	6,7	7,4	7,7	2,5	4,6	4,5
Brasilien	2,6	1,1	2,3	2,6	3,4	3,7	4,2

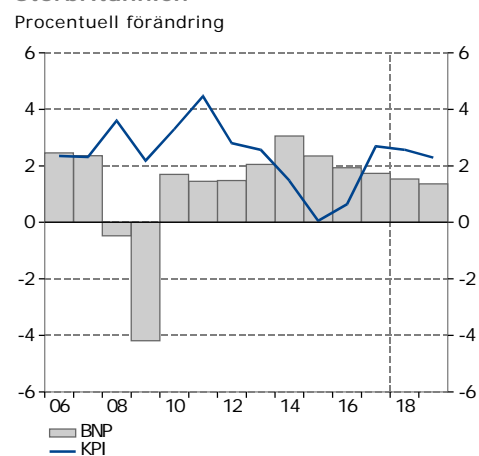
<sup>1</sup> BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF. I tabellen visas ett urval av de länder Konjunkturinstitutet gör prognoser för. Konjunkturinstitutet gör BNP-prognoser för samtliga OECD-länder och fler tillväxtekonomier än de som redovisas i tabellen.

<sup>2</sup> HIKP för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge. OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

<sup>3</sup> Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: Eurostat, IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 30 BNP och konsumentpriser i Storbritannien**



Källor: Office for National Statistics, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

## GRADVIS FALLANDE KINESISK TILLVÄXT ATT VÄNTA

Med stora investeringar i den tunga industrin och migration från landsbygden lyckades den kinesiska regimen skapa förutsättningar för en årlig BNP-tillväxt på över 10 procent under de 15 år som föregick finanskrisen. Sedan dess har tillväxten fallit suc-

cessivt, både som ett resultat av överkapacitet i den egna ekonomin och en svag omvärldsefterfrågan. Med hjälp av en expansiv ekonomisk politik och stigande efterfrågetillväxt från omvärlden bromsades nedgången dock upp 2016 och tillväxten steg till och med något i fjol (se diagram 31). I år och nästa år faller BNP-tillväxten åter men nedgången sker gradvis. Den ekonomiska politiken blir sammantaget något mindre expansiv. Infrastruktursatsningarna blir mindre omfattande och åtgärder kommer att vidtas för att dämpa kreditgivningen i ekonomin. Vid sidan av att säkerställa att kredittillväxten inte skenar iväg är det viktigt för den kinesiska regimen att få till stånd ombalanseringen av ekonomin mot en mer konsumtionsdriven tillväxt. Även om investeringstillsatser har dämpats de senaste åren är investeringarnas andel av BNP en av de högsta i världsekonomin. Risken finns att korrigeringen av överkapaciteten och den höga investeringsnivån sker betydligt mer abrupt än i prognosen. En sådan utveckling skulle kunna få stora återverkningar på den globala ekonomin (se kapitlet ”Osäkerhet i prognosen”).

## Scenario för 2020–2022

Konjunkturåterhämtningen efter finanskrisen är mer eller mindre fullbordad i stora delar av världsekonomin. Uppgången fortsätter i år och nästa år och vid ingången till 2020 befinner sig många ekonomier, inklusive USA och euroområdet, i en högkonjunktur. Ett stigande inflationstryck medför att räntorna stiger mot mer normala nivåer. Den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, har redan höjt sin styrränta från 0,25 procent till 1,75 procent och antas fortsätta höja räntan under hela perioden 2018–2022 (se diagram 32). Euroområdet ligger senare i konjunkturcykeln och den europeiska centralbanken, ECB, har ännu inte börjat höja styrräntan. ECB börjar höja sin styrränta 2019 och fortsätter sedan att höja räntan gradvis. Men ännu 2022 är styrräntan i euroområdet betydligt lägre än motsvarande ränta i USA (för en mer detaljerad beskrivning av utvecklingen av utländska styrräntor, se avsnittet ”Ekonomisk politik 2018–2022” i kapitlet ”Scenario för svensk ekonomi och ekonomisk politik”).

Högre räntor, utbudsbegränsningar och ett avtagande investeringsbehov medför att den globala BNP-tillväxten faller tillbaka 2020–2022 (se diagram 33 och tabell 4).

Den svenska exportmarknaden, det vill säga importefterfrågan i de länder Sverige handlar mest med, växer med i genomsnitt 3,3 procent per år 2020–2022 (se diagram 34).<sup>3</sup> Det är en betydligt lägre tillväxttakt än genomsnittet för perioden

<sup>3</sup> Tillväxten av den svenska exportmarknaden avser den vägda importtillväxten i de 32 länder som Sverige exporterar mest till. Exporten till dessa länder utgör ca 85 procent av den totala svenska varuexporten.

**Diagram 31 BNP i Kina**

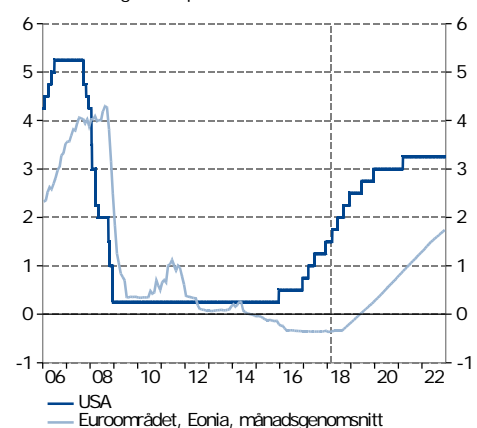
Årlig procentuell förändring



Källor: National Bureau of Statistics of China, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 32 Styrräntor**

Procent, dags- respektive månadsvärden

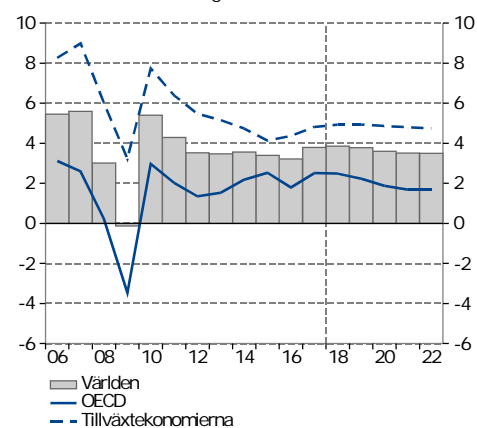


Anm. Styrräntan i USA avser den övre gränsen i Federal Reserves toleransintervall.

Källor: ECB, Federal Reserve, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 33 BNP i världen, OECD och tillväxtekonomierna**

Procentuell förändring

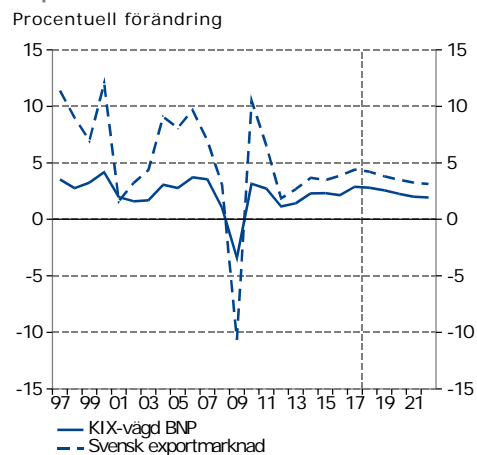


Anm. Tillväxtekonomierna definieras här som länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: OECD, IMF, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

1997–2017 på ca 5 procent per år. Den låga exportmarknadstillväxten speglar delvis den svaga utvecklingen av världshandeln, en trend som till stora delar tycks ha inletts ungefär vid finanskrisens utbrott. Det är svårt att förutspå hur internationell specialisering och världshandel, och därmed svensk exportmarknadstillväxt, kommer att utvecklas framöver. Men bedömningen är att de senaste årens jämförelsevis svaga utväxling mellan global BNP-tillväxt och världshandeln till viss del håller i sig. En anledning är att användandet av så kallade *globala värdekedjor*<sup>4</sup> kan antas öka långsammare än under perioden före finanskrisen. Det är också troligt att handelspolitiken inte kommer att liberaliseras i den takt den gjort de senaste decennierna, utan till och med bli något mer protektionistisk (angående riskerna för en ännu mer protektionistisk global handelspolitik, se kapitlet ”Osäkerhet i prognosen”). Båda dessa faktorer har en negativ inverkan på världshandelstillväxten. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten i de flesta länder Sverige handlar mycket med under 2020–2022 och blir något lägre än genomsnittet för de senaste 20 åren (se diagram 34).

**Diagram 34 KIX-vägd BNP och svensk exportmarknad**



Källor: Nationella källor, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell 4 Nyckeltal för internationell ekonomi**

Procentuell förändring respektive procent

	Utfall	Prognos			Scenario	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BNP i OECD	2,5	2,5	2,2	1,9	1,7	1,7
BNP i euroområdet	2,5	2,3	2,0	1,6	1,1	1,0
BNP i USA	2,3	2,8	2,5	1,9	1,6	1,6
BNP i tillväxtekonomier	4,8	4,9	4,9	4,9	4,8	4,7
BNP i världen	3,8	3,9	3,8	3,6	3,5	3,5
HIKP i euroområdet	1,5	1,4	1,6	1,9	1,9	1,9
KPI i USA	2,1	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Refirränta i euroområdet	0,0	0,0	0,5	1,0	1,5	1,8
Styrränta i USA	1,5	2,5	3,0	3,0	3,3	3,3
Styrränta, KIX-vägd	0,0	0,2	0,6	1,1	1,6	2,0

Anm. BNP-aggregat beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF. Styrränta avser nivå i slutet av året. KIX-vägd styrränta avser ett genomsnitt av dagslåneräntan Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan.

Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

<sup>4</sup> *Globala värdekedjor (global value chains)* innebär att de olika stegen i en produktionsprocess lokaliseras i olika länder.



## Konjunktoren i Sverige 2018–2019

Högonkonjunktoren förstärks i år. Näringslivets produktion fortsätter att växa i en snabb takt, mycket tack vare en stark tillväxt av efterfrågan från omvärlden. Den starka uppgången i bostadsinvesteringarna under senare år bromsar in och nybyggnationen förväntas minska i år och nästa år. Andra investeringar fortsätter dock att öka snabbt, bland annat som en följd av det höga kapacitetsutnyttjandet och den goda lönsamheten i industrin. Hushållens konsumtion utvecklas i måttlig takt, trots högonkonjunktur och ökad sysselsättning. Tillväxten i sysselsättning dämpas gradvis framöver i takt med att efterfrågan på arbetskraft mattas av. Även arbetskraftstillväxten minskar. Sammantaget innebär detta att arbetslösheten faller ytterligare något. Trots högt resursutnyttjande på arbetsmarknaden utvecklas lönerna endast i måttlig takt framöver. KPIF-inflationen når inte Riksbankens mål på 2 procent 2018 och 2019.

### Efterfrågan och produktion

#### BRED UPPGÅNG BAKOM HÖGKONJUNKTUREN

Under 2015 och 2016 var tillväxten i svensk ekonomi hög. Dels skedde en snabb ökning av den offentliga sektorns konsumtion, som en följd av ett oväntat stort antal asylsökande, dels tog bostadsbyggandet ordentlig fart. Följden blev att resursutnyttjandet i ekonomin steg snabbt och sysselsättningen ökade.

Samtidigt hade ekonomierna i övriga Europa på allvar börjat återhämta sig från effekterna av finanskrisen och tillväxten började ta lite fart. Detta gynnade svensk exportindustri och bidrog till att Sverige gick in i en högonkonjunktur 2016 (se diagram 35).

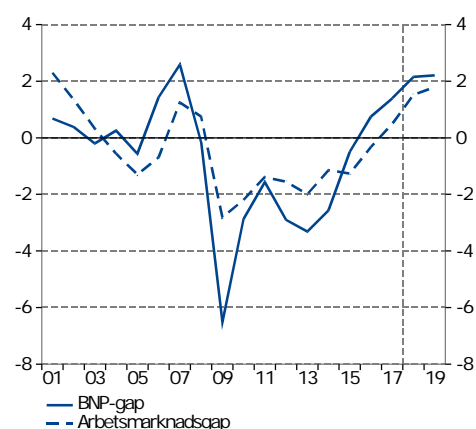
#### HÖG TILLVÄXT I FJOL

Exporten fortsatte att vara en viktig drivkraft för näringslivets produktion 2017 och kapacitetsutnyttjandet i industrin steg till lika höga nivåer som före finanskrisen (se diagram 36). Det fjärde kvartalet var den inhemska efterfrågetillväxten låg. Exporten ökade då starkt efter ett svagt tredje kvartal, vilket höll uppe BNP-tillväxten.

Bostadsinvesteringarna växte snabbt 2017, vilket förstärkte högonkonjunktoren. Tillväxten i bostadsinvesteringarna växlade dock ner rejält i slutet av året, från att ha ökat med i genomsnitt 4,0 procent per kvartal de första tre kvartalen. Övriga investeringar minskade det fjärde kvartalet efter ett starkt tredje kvartal då enstaka stora investeringar i immateriella tillgångar drog upp näringslivets investeringar.

Diagram 35 BNP-gap och arbetsmarknadsgap

Procent av potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 36 Industrins kapacitetsutnyttjande

Procent, säsongsrensade kvartalsvärden



Källa: SCB.



**Tabell 5 Tillväxt 2017**

Procent av BNP respektive årlig procentuell förändring

	Andel av BNP <sup>1</sup>	Genomsnitt <sup>2</sup>	2017 <sup>3</sup>
<b>Produktion</b>			
Näringslivet	69,3	2,6	3,1
Offentliga myndigheter	17,9	0,5	1,1
Produktion, hela ekonomin <sup>4,5</sup>	88,4	2,2	2,7
<b>Försörjningsbalans</b>			
Hushållens konsumtionsutgifter <sup>5</sup>	44,1	2,1	2,5
Offentlig konsumtion	26,0	1,3	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	24,9	3,0	6,5
Näringslivet exkl bostäder	14,9	2,7	4,5
Bostäder	5,7	5,8	14,2
Offentliga investeringar	4,2	2,6	3,8
Lagerinvesteringar <sup>6</sup>	–	0,0	0,1
Export	45,3	3,5	4,1
Varor	31,4	2,7	5,6
Tjänster	13,9	5,8	1,1
Import	41,1	3,4	5,4
Varor	28,5	3,5	4,7
Tjänster	12,7	3,3	7,1
<b>BNP</b>	<b>100,0</b>	<b>2,2</b>	<b>2,7</b>

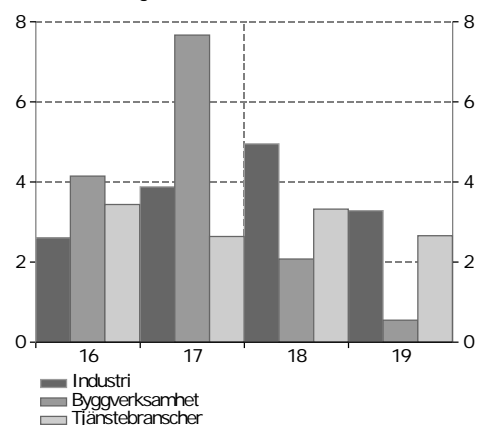
<sup>1</sup>Avser andelar av BNP 2017. <sup>2</sup>Genomsnittet avser årlig procentuell förändring för perioden 2001–2016, kalenderkorrigerade värden. <sup>3</sup>Kalenderkorrigerade värden. <sup>4</sup>Till baspris, det vill säga BNP exklusive nettot av produktskatter och -subventioner. <sup>5</sup>Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer. <sup>6</sup>Förändring i procent av BNP föregående år.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

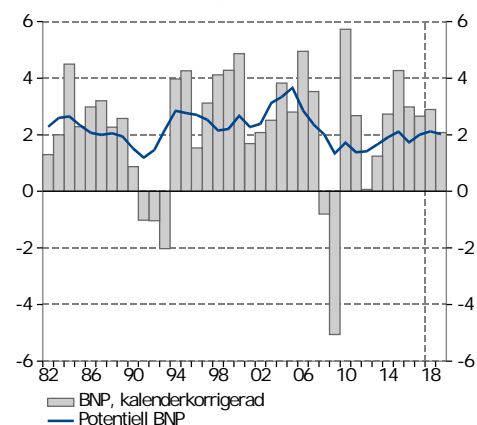
Hushållens konsumtion växte snabbare 2017 än genomsnittet sedan 2001 (se tabell 5), men utvecklingen var svag i förhållande till befolkningstillväxten. Konsumtionen per invånare ökade med 1,1 procent (kalenderkorrigerat värde), vilket kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten 2001–2016 på 1,4 procent per år. Konsumtionen per invånare har de senaste åren hållits tillbaka av att andelen medelålders invånare, med hög konsumtionsbenägenhet, har minskat och av att inkomstfördelningen blivit ojämna.<sup>5</sup> Till det senare bidrar det faktum att befolkningstillväxten under senare år till stor del består av flyktinginvandring.

Antalet asylsökanden minskade 2017 vilket bidrog till att tillväxten i de offentliga konsumtionsutgifterna blev lägre än det historiska genomsnittet.

Efterfrågans utveckling ledde till att produktionen i näringslivet ökade mer än genomsnittligt 2017 (se tabell 5). Tillväxttakten i industriproduktionen ökade medan tjänstebranscherna visade på en något svagare utveckling än året innan (se diagram 37).

**Diagram 37 Produktion i näringslivet**  
Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 38 BNP**  
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

<sup>5</sup> Se fördjupningen "Konsumtionen, befolkningen och välståndet" i *Konjunkturläget*, december 2017.



Byggbranschens tillväxt dämpades i slutet på året men för helåret 2017 blev tillväxten ändå den högsta sedan 2006.

Det fjärde kvartalet växte BNP med 0,9 procent, vilket innebär det tredje kvartalet i rad som BNP ökade snabbare än normalt. Den genomsnittliga tillväxten 2001–2016 var 0,5 procent per kvartal. Sammantaget ökade BNP med 2,7 procent 2017, justerat för antalet arbetsdagar, vilket med bred marginal är över genomsnittet under 2000-talet (se tabell 5). Det är också högre än den av Konjunkturinstitutet uppskattade potentiella BNP-tillväxten (se diagram 38).

### BNP-TILLVÄXTEN FORTSATT HÖG

Konjunkturinstitutets kortsiktsmodeller indikerar att tillväxten även de två första kvartalen i år blir högre än genomsnittet under 2000-talet (se tabell 6). Hushållens konsumtion bedöms dock ha ökat jämförelsevis svagt i januari och varuimporten har också växt snabbt. Tillväxttakten i BNP bedöms därför bli något lägre än vad modellerna ger (se diagram 39). Det innebär att tillväxten växlar ner något, men inte mer än att konjunkturuppgången fortsätter.

I år och nästa år drivs tillväxten av den breda återhämtningen i omvärlden, framför allt i euroområdet. Diagram 40 visar att exporten ger stora bidrag till BNP-tillväxten. Samtidigt behöver exportindustrins investeringar öka för att i sin tur höja produktionskapaciteten. Bostadsinvesteringarna bidrar dock betydligt mindre till BNP-tillväxten i år och nästa år.

### Tabell 6 Utfall och prognoser för BNP

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongsrensade värden

	Utfall 2017 kv. 4	Prognos 2018 kv. 1	Prognos 2018 kv. 2
Konjunkturinstitutets prognos	0,9	0,6	0,7
Bayesiansk VAR-modell	-	0,8	0,9
Konjunkturbarometermodeller	-	0,8	-

Anm. Se rutan "Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år", i *Konjunkturläget*, juni 2015, för en redogörelse av de ekonomiska modellerna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

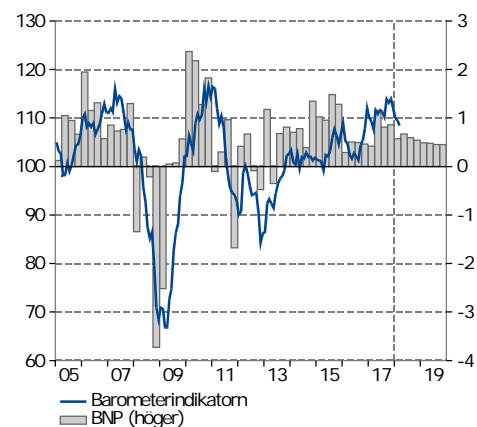
### HUSHÅLLENS KONSUMTION STIGER I MÄTLIG TAKT

Konjunkturbarometerens konfidensindikator för hushållen har fallit under inledningen av 2018 och befinner sig bara något över det historiska medelvärdet, trots den rådande högkonjunkturen (se diagram 41). Nedgången är troligen kopplad till den senaste tidens svaga utveckling på bostadsmarknaden med fallande bostadspriser. Risken att själva bli arbetslösa bedömer hushållen däremot som mycket liten, enligt Konjunkturbarometeren.

SCB:s konsumtionsindikator har utvecklats svagt under de senaste månaderna, vilket tyder på att konsumtionen utvecklas

### Diagram 39 Barometerindikatorn och BNP

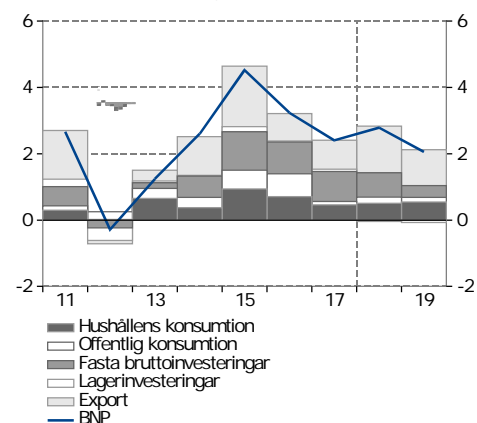
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

### Diagram 40 Importjusterat bidrag till BNP-tillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

### Diagram 41 Hushållens konfidensindikator

Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden



Källa: Konjunkturinstitutet.

svagt första kvartalet i år. Hushållens konsumtionstillväxt bedöms öka något det andra kvartalet men tillväxten i år och nästa år blir inte högre än det historiska genomsnittet (se tabell 7).

Hushållens disponibla inkomst i reala termer växer snabbare i år jämfört med året innan (se diagram 42). Antalet arbetade timmar i ekonomin ökar mer än genomsnittligt vilket ger en god utveckling av hushållens arbetsinkomster i år. Dessutom bidrar en expansiv finanspolitik med sänkta skatter och ökade transfereringar till den positiva utvecklingen. Nästa år växlar dock tillväxttakten ner. Lönesumman utvecklas svagare, trots att timlönerna ökar snabbare, eftersom antalet arbetade timmar växer långsammare än året innan. Nästa år antas finanspolitiska åtstramningar riktade mot hushållen genomföras (se kapitlet ”Offentliga finanser”), vilket beräknas minska tillväxten i hushållens disponibla inkomst med ungefär en procentenhet.

Hushållens konsumtion påverkas inte bara av de löpande inkomsterna utan även av förmögenheten, det vill säga nettovärdet av deras tillgångar och skulder. De snabbt stigande bostadspri- serna de senaste åren har bidragit till att hushållens sammanlagda tillgångar ökat i värde, samtidigt som skuldsättningen också ökat.<sup>6</sup>

Nedgången i bostadspri- serna under hösten följer på en lång tid med kraftiga prisuppgångar. Prognosen baseras på att nedgången i bostadspri- serna blir begränsad och att de makroekonomiska effekterna därför blir små (se diagram 88). Underliggande fundamentala faktorer på bostadsmarknaden är fortsatt starka och bostadsbyggandet bedöms plana ut på nuvarande nivå (se avsnittet ”Nyinvesteringarna i bostäder minskar”).

I år ökar hushållens konsumtion långsammare än den disponibla inkomsten, vilket innebär att sparkvoten ökar något, medan det motsatta gäller nästa år (se diagram 43).

## LÅNGSAM ÖKNING AV OFFENTLIG KONSUMTION

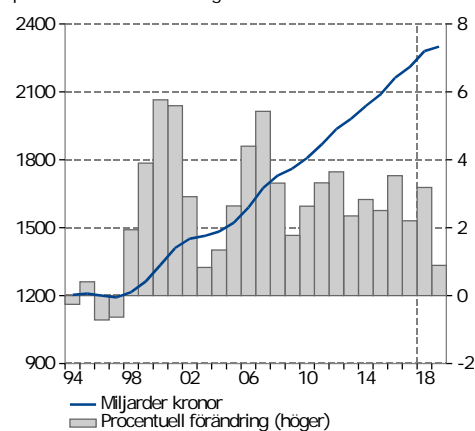
Efter en mycket stark utveckling av den offentliga sektorns konsumtion både 2015 och 2016 växlade tillväxten ner betydligt under 2017. Ökningen av de offentliga konsumtionsutgifterna har främst drivits av det stora flyktingmottagandet. Antalet asylsökanden har minskat kraftigt sedan 2015, vilket dämpat utvecklingen. Samtidigt bidrar den demografiska utvecklingen, med allt fler yngre och äldre i befolkningen, till en ökad efterfrågan på välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg. Det bedöms dock få störst genomslag på konsumtionen först om några år.

I år drivs den offentliga konsumtionen även på av de utgifts- åtgärder inom bland annat vård och skola som fanns i budget- propositionen för 2018. Sammantaget innebär detta att den offentliga konsumtionen växer något under det historiska genomsnittet 2018 och 2019 (se diagram 44).

<sup>6</sup> Bostadspri- serna påverkar hushållens konsumtionsutrymme, bland annat via deras förmögenhet, möjligheten att ta lån med bostaden som säkerhet och deras skuldsättningsgrad (se fördjupningen ”Prisutvecklingen på bostadsmarknaden” i *Konjunkturläget*, december 2017).

**Diagram 42 Hushållens reala disponibla inkomst**

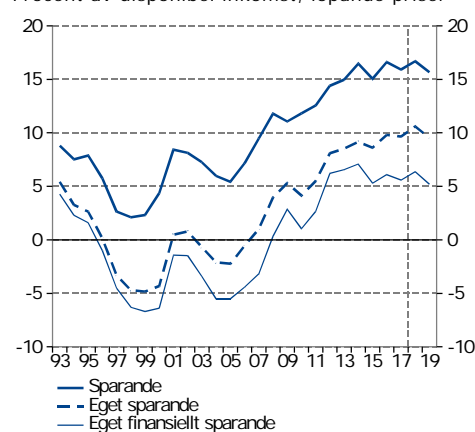
Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 43 Hushållens sparande**

Procent av disponibel inkomst, löpande priser

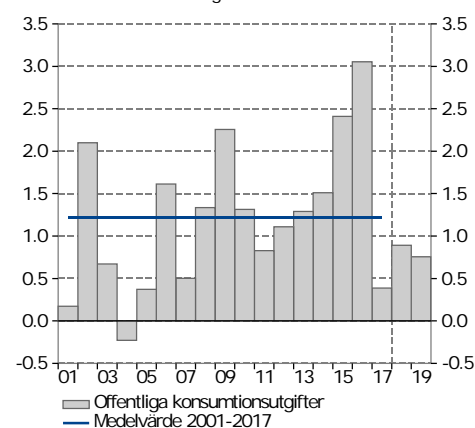


Anm. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 44 Offentliga konsumtionsutgifter**

Procentuell förändring



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

## OFFENTLIGA INVESTERINGSUTGIFTER VÄXLAR FRÅN KOMMUN TILL STAT

De kommunala investeringarna var på en hög nivå 2017. Det förklaras av att allt fler yngre och äldre i befolkningen har lett till ett ökat behov av daghem, skolor och andra lokaler. Dessutom pågår flera stora renoveringar av sjukhus och andra verksamhetslokaler. I takt med att renoveringarna avslutas dämpas tillväxten i år och nästa år.

Statliga investeringar minskade något 2017 men väntas öka de närmaste åren. Flera stora infrastrukturprojekt är igång eller kommer att startas inom kort, samtidigt som inköp av ny materiel till försvaret ökar.

## NYINVESTERINGARNA I BOSTÄDER MINSKAR

Bakom fallet i bostadspriserna under hösten och vintern ligger bland annat ett snabbt växande utbud av nyproducerade bostadsrätter. Under 2017 påbörjades byggandet av 64 000 lägenheter, vilket historiskt sett är en hög nivå (se diagram 45).<sup>7</sup>

Prisdämpningen signalerar att efterfrågan på vissa lokala marknader är mindre än utbudet. Orsaken skulle både kunna vara ökad osäkerhet, som gör det värt att skjuta upp investeringsbeslutet, och otillräcklig betalningsvilja. En indikation på en avmattning av nybyggnationen är att antalet beviljade bygglov för flerbostadshus var 30 procent lägre fjärde kvartalet i fjol jämfört med samma kvartal året innan.

Prognosen är att antalet påbörjade lägenheter minskar något i år och nästa år. Det gör att investeringsutgifterna för nybyggnation minskar successivt i takt med att lägenheterna blir klara. De totala investeringarna i bostäder hålls till viss del upp av ombyggnationer (se diagram 46).

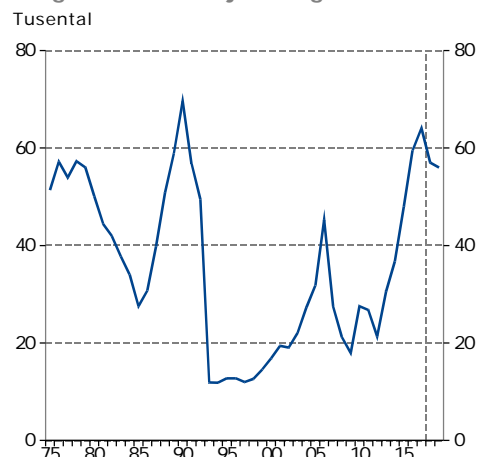
## UPPÅT FÖR ANDRA INVESTERINGAR I NÄRINGSLIVET

Det höga kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin visar på ett ökat behov av att investera, både för att ersätta förslitet realkapital och för att öka kapaciteten. Låga räntor och god tillgång på riskkapital, tillsammans med en stark exportefterfrågan driver på industrins investeringar i år och nästa år. Näringslivets investeringar, exklusive bostäder, ökar därmed som andel av förädlingsvärdet i år och nästa år, i likhet med under tidigare högkonjunkturer (se diagram 47).

## VARUEXPORTEN ÖKAR PÅ BRED FRONT

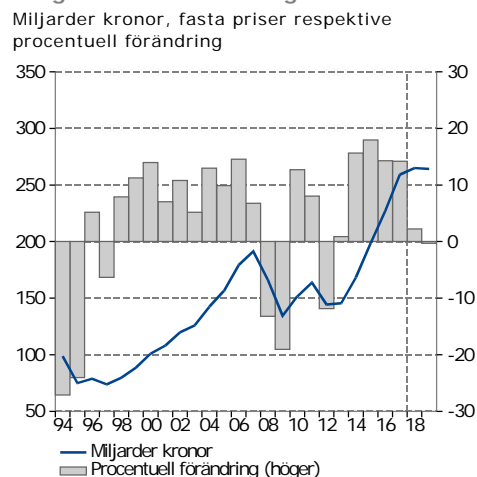
Varuexporten har snirklat sig fram under senare år (se diagram 48). Snabba ökningarna har följts av svaga kvartal och framgångarna har varit begränsade till ett fåtal branscher. Den senaste tidens utveckling gör dock att flertalet industribranscher ser ljus

Diagram 45 Påbörjade lägenheter



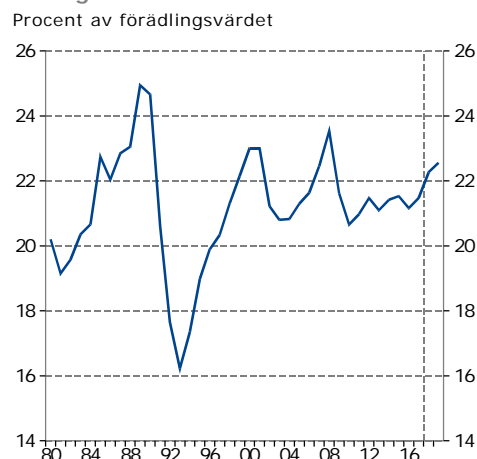
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Investeringar i bostäder



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 47 Investeringar i näringslivet exkl. bostäder



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

<sup>7</sup> Siffran avser både flerbostadshus och småhus. Ett småhus räknas som en lägenhet.

på framtiden. I Konjunkturbarometern speglas denna ljusa framtidsbild i företagens optimistiska svar. Inte sedan tidigt 2000-tal, innan den så kallade it-bubblan sprack, har industrins syn på exportorderstocken varit så positiv som den är i dag (se diagram 49).

I omvärlden går industrin allt bättre och kapacitetsutnyttjandet har sakta ökat till följd av att ekonomierna återhämtat sig efter finanskrisen. Investeringsbehovet är därmed stort. Tidigare har det i första hand varit ersättningsinvesteringar i Europa som drivit på den svenska exporten, men successivt har även nyinvesteringarna tagit fart. Att omvärldens investeringar ökar är särskilt positivt för svensk exportindustri som till stor del producerar just investeringsvaror. Viktiga marknader utanför Europa har också utvecklats på ett positivt sätt för den svenska exportindustrin.

Omvärldens efterfrågan på motorfordon har varit det som i stor utsträckning agerat draglok för den svenska exporten de senaste åren. Signaler om en mer dämpad utveckling börjar dock synas. I stället kommer efterfrågan på andra investeringsvaror att i högre grad driva svensk exportutveckling framöver. Byggkonjunkturer i Europa är också inne i en stark fas, vilket ger ytterligare goda förutsättningar för svensk exporttillväxt. Generellt gäller att förutsättningarna är goda även för den svenska basindustrin, vilket inte minst återspeglas i att priserna på deras produkter ökat.

Exporten av tjänster har utvecklats jämförelsevis svagt de senaste två åren (se diagram 50). Bedömningen är att utvecklingen de närmaste åren blir starkare, men inte heller dessa år når tillväxten upp till den genomsnittliga tillväxttakten 2001–2016 på 5,8 procent per år.

#### MER EXPORT GER MER IMPORT

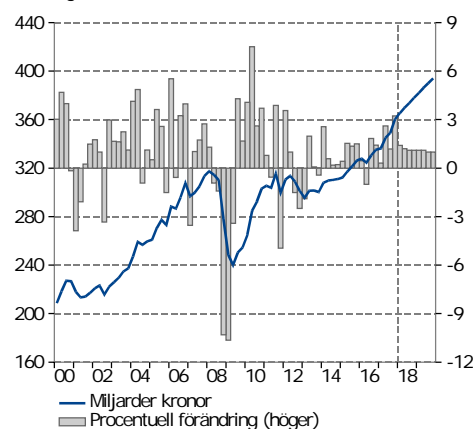
Den stigande exporten genererar ungefär hälften av årets ökning av importen eftersom exportindustrin i hög grad importerar sina insatsvaror. Investeringarna bidrar till importutvecklingen i ungefär lika stor utsträckning som förra året.

Nästa år växer importen långsammare när den totala efterfrågan utvecklas svagare. Exportsektorns importbehov ökar långsammare men fortsätter att även nästa år stå för en stor del av importökningen. En mer dämpad tillväxt i övriga delar av näringslivet bidrar också till en mer återhållen importutveckling.

Kronan är svagare 2018 och 2019 jämfört med 2017 vilket tenderar att hålla tillbaka importen något. Bland annat blir det dyrare för hushållen att konsumera utomlands.

**Diagram 48 Export av varor**

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 49 Industrins omdöme om exportorderstocken**

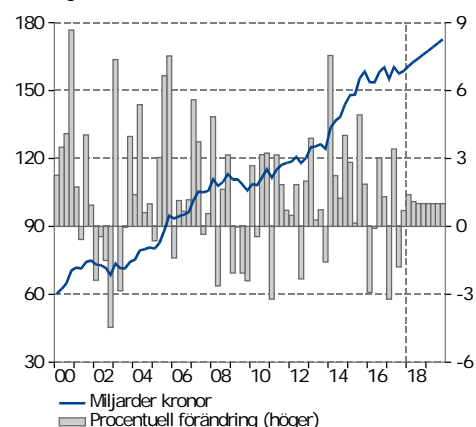
Standardiserade avvikelser från medelvärde, säsongsrensade månadsvärden



Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 50 Export av tjänster**

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell 7 Försörjningsbalans**

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå				
	2016	2016	2017	2018	2019
Hushållens konsumtionsutgifter	1 950	2,2	2,4	2,1	2,1
Offentliga konsumtionsutgifter	1 152	3,1	0,4	0,9	0,8
Fasta bruttoinvesteringar	1 060	5,6	6,0	5,8	3,3
<i>Inhemsk efterfrågan utom lager</i>	<i>4 161</i>	<i>3,3</i>	<i>2,8</i>	<i>2,7</i>	<i>2,1</i>
Lagerinvesteringar <sup>1</sup>	31	0,0	0,1	0,0	-0,2
<i>Inhemsk efterfrågan</i>	<i>4 192</i>	<i>3,3</i>	<i>2,9</i>	<i>2,7</i>	<i>1,8</i>
Export	1 950	3,3	3,7	5,7	4,3
<i>Total efterfrågan</i>	<i>6 142</i>	<i>3,3</i>	<i>3,1</i>	<i>3,6</i>	<i>2,6</i>
Import	1 737	3,4	5,0	5,7	4,0
<i>Nettoexport<sup>1</sup></i>	<i>213</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>
<b>BNP</b>	<b>4 405</b>	<b>3,2</b>	<b>2,4</b>	<b>2,8</b>	<b>2,1</b>
BNP, kalenderkorrigerad		3,0	2,7	2,9	2,1
BNP per invånare <sup>2</sup>	444	1,9	1,0	1,6	1,0
Bytesbalans <sup>3</sup>	207	4,7	4,0	4,1	4,2

<sup>1</sup> Miljarder kronor respektive förändring i procent av BNP föregående år. <sup>2</sup> Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser. <sup>3</sup> Miljarder kronor respektive i procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**INDUSTRIN PÅ FRAMMARSCH**

I Konjunkturbarometern har konfidensindikatorn för tillverkningsindustrin dämpats något, men visar fortfarande på ett betydligt starkare läge än normalt (se diagram 51).<sup>8</sup> Inköpschefsindex för februari visade också en positiv syn på orderingsången och ett allmänt starkt läge i industrin. Denna bild bekräftas av en högre tillväxt i industriproduktionen i januari enligt SCB:s produktionsvärdeindex (se diagram 52).

En stark tillväxt i omvärlden ger lyft åt svensk industri.

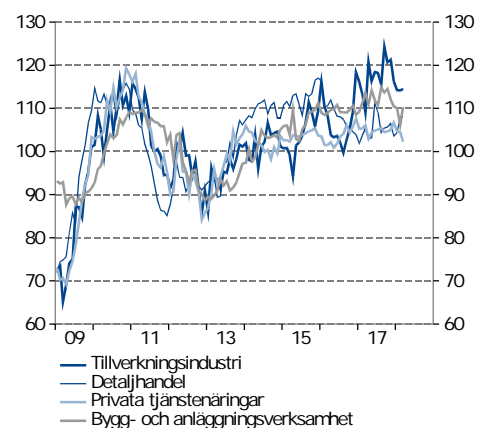
Svenska exportföretag gynnas för tillfället av en svagare krona som ökar konkurrensförmågan och ger stöd åt varuexporten. Industriproduktionen fortsätter därför att växa starkt 2018 (se tabell 8).

Den alltmer gynnsamma investeringskonjunkturer i omvärlden gör att produktionen inom verkstadsindustrin växer snabbt, förutom motorfordonsindustrin som redan är på en hög nivå. Även basindustrin möter en allt starkare konjunktur. Priserna på pappersmassa har kunnat höjas till historiskt höga nivåer och pappersbruken har i stor utsträckning ställt om från produktion av grafiskt papper till produktion av olika typer av förpackningsmaterial. Samtidigt har den allt bättre byggkonjunkturer i Europa påtagligt ökat efterfrågan på sågade trävaror. Även för stål- och metallverken har efterfrågan stärkts och priserna har kunnat höjas. Sammantaget ser förutsättningarna för basindustrin mycket goda ut för den närmaste tiden.

<sup>8</sup> Ett tidsseriebrott finns mellan år 2014 och 2015 på grund av förändringar i klassificeringen av Ericsson AB. På aggregerad nivå klassificeras därmed fler verksamheter i tjänstebanscher (SNI 45–98) och färre i industri (SNI 05–33).

**Diagram 51 Konfidensindikatorer i olika branscher**

Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden

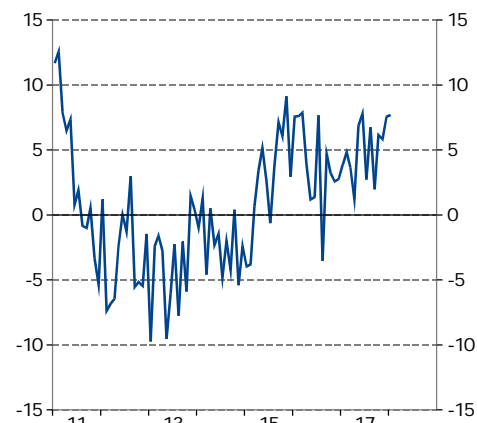


Anm. Se fotnot 8.

Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 52 Produktionsvärdeindex, industrin**

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade månadsvärden



Anm. Se fotnot 8.

Källa: SCB.

Byggföretagen i Sverige är något mindre optimistiska än tidigare enligt konfidensindikatorn för bygg- och anläggningsverksamhet, som föll under slutet av 2017 och början på 2018 (se diagram 51). Men konfidensindikatorn vände uppåt i mars och byggföretagen är fortfarande mer nöjda än normalt med orderstockarna. Produktionsvärdeindex för byggindustrin minskade dock i januari, vilket tyder på en svagare tillväxttakt i byggproduktionen det första kvartalet i år.

Byggproduktionen befinner sig på en hög nivå, men tillväxten växlar ner markant i år och nästa år (se diagram 53). Bakom nedväxlingen ligger den senaste tidens dämpning av bostadspri-serna och en osäker bostadsmarknad, vilket resulterar i att bostadsinvesteringarna i stort sett planar ut i år och nästa år. Det sker således något av en omväxling av tillväxten i näringslivet där tillväxten i byggproduktionen bromsar in snabbt, samtidigt som tillväxten i industriproduktionen växlar upp.

Tjänstebansernas företag är mindre optimistiska än tillverkningsindustrins, enligt Konjunkturbarometern (se diagram 51). Konfidensindikatorn har fallit tillbaka något, men tjänsteföretagen fortsätter rapportera om ett starkt efterfrågeläge. Bland företagen inom detaljhandeln är förväntningarna på den framtida försäljningsutvecklingen också mer optimistiska än normalt. En nedgång syntes i inköpschefsindex (SILF) för februari månad, men indexet kvarstår på en hög nivå.

Tjänstesektorn visade på en stark utveckling i januari enligt produktionsvärdeindex. Tjänstebansernas produktionsvärde ökar snabbare i år än i fjol. Det är främst företagstjänster och andra industrinära tjänster som växer snabbt tack vare den starka industrikonjunktoren.

### Tabell 8 Produktion

Miljarder kronor, respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

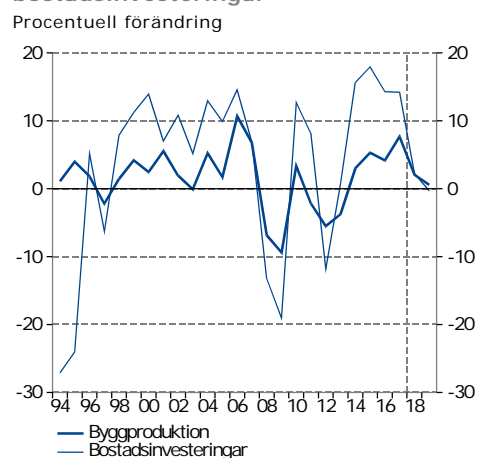
	2016	2016	2017	2018	2019
Näringsliv	3 049	3,1	3,1	3,5	2,5
Varubranscher	1 003	2,5	4,2	3,8	2,2
Varav industrin	610	2,6	3,9	5,0	3,3
Tjänstebanscher	2 046	3,4	2,6	3,3	2,7
Offentliga myndigheter	783	1,2	1,1	1,3	0,8
Hela ekonomin <sup>1</sup>					
BNP till baspris	3 884	2,7	2,7	3,0	2,2
BNP till marknadspris	4 394	3,0	2,7	2,9	2,1

<sup>1</sup> Inklusiva hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 53 Byggproduktion och bostadsinvesteringar



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.



## Arbetsmarknad och resursutnyttjande

Sysselsättningen fortsätter att utvecklas starkt. Framöver hämmas dock utvecklingen i viss mån även av en tilltagande brist på arbetskraft med efterfrågad kompetens men även av en dämpad tillväxt i efterfrågan på arbetskraft. Arbetslösheten fortsätter att minska i år och nästa år (se diagram 54). Inflödet till arbetskraften av relativt svaga grupper gör dock att nedgången i arbetslöshet blir begränsad. Sammantaget bedöms den rådande högkonjunkturen på arbetsmarknaden och i ekonomin som helhet bestå under 2018 och 2019.

### DEN STARKA SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXTEN AVTAR

Sysselsättningen har ökat snabbt sedan 2016. Fjärde kvartalet 2017 var dock sysselsättningstillväxten påtagligt svagare än genomsnittet sedan början av 2016. Utrikes födda har bidragit mer till sysselsättningsuppgången under denna period, med undantag för fjärde kvartalet 2017.

Sysselsättningen fortsätter att öka i en god takt det första kvartalet 2018, vilket bland annat syns i ett mycket starkt februariutfall. Uppgången bromsar därefter in under loppet av 2018 och 2019 (se diagram 54). Befolkningen i arbetsför ålder ökar långsammare framöver och bristen på arbetskraft med relevant kompetens förblir hög. Tillsammans med en dämpad tillväxt i efterfrågan av arbetskraft, medför detta en långsammare sysselsättningstillväxt.<sup>9</sup>

Antalet arbetade timmar i ekonomin ökade snabbare än sysselsättningen under hela 2017. Denna utveckling fortsätter de närmaste åren (se diagram 55) och medelarbetstiden fortsätter därmed att öka (se diagram 56). Detta är ett normalt mönster när efterfrågan på arbetskraft är hög samtidigt som det är stor brist på arbetskraft med rätt kompetens.

### HÖGA MEN VIKANDE INDIKATORER FÖR SYSSELSÄTTNINGEN

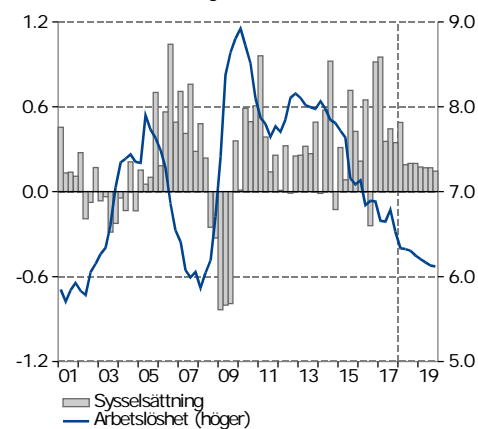
Framåtblickande indikatorer för arbetsmarknaden är fortsatt på höga nivåer men de har vikit nedåt under inledningen av 2018. Den indikator som har tydligast koppling till sysselsättningstillväxten på kort sikt är företagets anställningsplaner. Dessa planer har sjunkit till lägsta nivån på nästan två år. Trots detta är de fortfarande på en hög nivå (se diagram 57). De kortsiktsmodeller som Konjunkturinstitutet använder som stöd för prognosen pekar på en stark sysselsättningstillväxt första och andra kvartalet 2018 (se tabell 9).<sup>10</sup> Månadsutfallen indikerar också på en stark

<sup>9</sup> Svaren i arbetskraftsundersökningen (AKU) räknas upp mot ett aktuellt befolkningsregister. Den tillkommande befolkningen antas vara sysselsatta i samma utsträckning som den befintliga befolkningen. Det innebär att befolkningsökningen har en direkt effekt på sysselsättningstillväxten såsom den mäts i AKU, se rutan "Nyanlända i AKU", *Konjunkturläget*, mars 2017.

<sup>10</sup> Modellerna baseras på kvartalsdata, vilket innebär att de inte tar hänsyn till månadsutfallen från Arbetskraftsundersökningen för januari och februari.

### Diagram 54 Sysselsättning och arbetslöshet

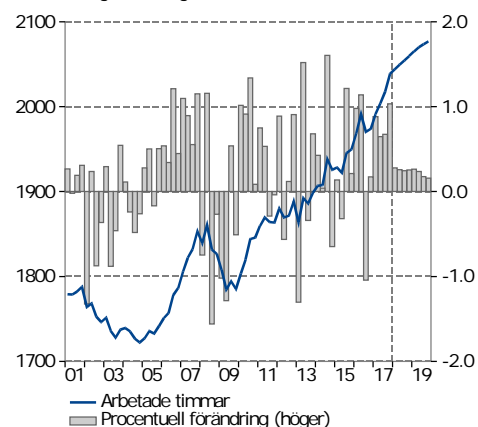
Procentuell förändring respektive procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

### Diagram 55 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

### Diagram 56 Faktisk medelarbetstid

Timmar per vecka, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

sysselsättning av under inledningen av året. Sysselsättningen bedöms öka med 0,5 procent första kvartalet 2018 och vidare med 0,2 procent det andra kvartalet 2018. Det första kvartalet är i linje med modellprognoserna, medan prognosen för det andra kvartalet är lägre än modellerna. Den lägre prognosen motiveras bland annat av den senaste månadernas nedgång i anställningsplanerna (se diagram 57), något som inte beaktas i modellprognoserna.

**Tabell 9 Utfall och prognoser för sysselsättning**

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongsrensade värden

	Utfall 2017 kv.4	Prognos 2018 kv. 1	Prognos 2018 kv. 2
Konjunkturinstitutets prognos	0,3	0,5	0,2
Bayesiansk VAR-modell <sup>1</sup>		0,5	0,4
Bayesiansk VAR-modell <sup>2</sup>		0,5	0,6
VAR-modeller		0,5	0,4

<sup>1</sup> Se Raoufinia, K. "Forecasting employment growth in Sweden using Bayesian VAR models", Working Paper No. 144, Konjunkturinstitutet, 2016, för en redogörelse av denna BVAR-modell.

<sup>2</sup> Se fördjupningen "Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år" i *Konjunkturläget*, juni 2015, för en beskrivning av denna BVAR-modell.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

## BRISTEN PÅ ARBETSKRAFT MINSKAR

Sedan 2013 har bristen på arbetskraft ökat kraftigt och brett över näringslivets olika delar enligt Konjunkturbarometern. Det sista kvartalet 2017 noterades dock sjunkande bristtal för näringslivet som helhet. Endast tillverkningsindustrin visade fortsatt ökande bristtal (se diagram 58). Fortfarande är bristen mest påtaglig inom byggbranschen där nästan 60 procent av arbetsgivarna uppger att de har brist på arbetskraft, men även inom de andra branscherna är bristtalen fortsatt höga.

I Arbetsförmedlingens undersökning om brist på arbetskraft ingår förutom näringslivet även offentlig sektor. Där framgår att det framför allt är arbetsgivare inom offentlig verksamhet som har upplevt rekryteringsproblem på grund av arbetskraftsbrist (se diagram 59). Andelen rekryteringar som påverkas av upplevd brist är dock betydligt högre i näringslivet än inom offentlig sektor. Denna skillnad kan förklaras av att offentliga arbetsgivare ofta är stora och genomför relativt många rekryteringar. Det räcker med att ha upplevt brist vid en rekrytering det senaste halvåret för att uppges ha brist på arbetskraft i undersökningen.<sup>11</sup>

<sup>11</sup> Se fördjupningen "Dämpas sysselsättningen av brist på arbetskraft?", Konjunkturläget, december 2017.

**Diagram 57 Anställningsplaner i näringslivet och sysselsättning**

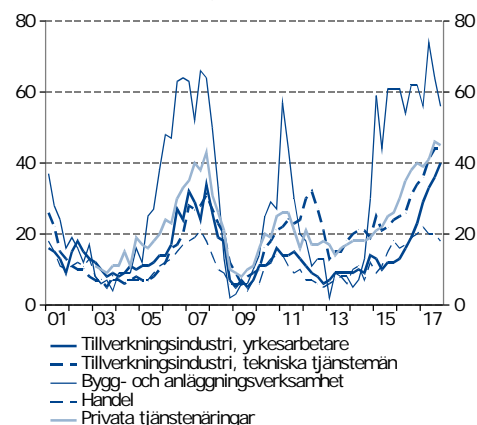
Nettotal respektive årlig procentuell förändring, säsongsrensade månads- respektive kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 58 Brist på arbetskraft i olika delar av näringslivet**

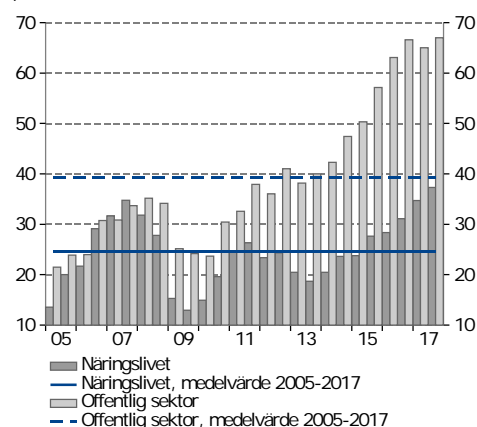
Andel ja-svar, säsongsrensade kvartalsvärden



Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 59 Brist på arbetskraft**

Andel arbetsställen med rekryteringsproblem, procent, halvårsvärden



Källa: Arbetsförmedlingen.



### SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXTEN HÖGST I PRIVAT SEKTOR

Under 2015 och 2016 ökade sysselsättningen snabbare inom offentlig sektor än inom näringslivet. Under 2017 har sysselsättningstillväxten inom offentlig sektor dämpats vilket bland annat förklaras av ett minskat rekryteringsbehov inom stat och kommun för att hantera asylsökande och nyanlända. Denna utveckling fortsätter kommande år men samtidigt ökar behovet av välfärdstjänster av demografiska skäl. En befolkning med en stigande andel unga och äldre innebär att behovet av personal ökar inom utbildning, vård och omsorg. Sammantaget medför det att sysselsättningstillväxten inom offentlig sektor fortsätter men i en något långsammare takt.

Inom näringslivet ökade sysselsättningstillväxten inom såväl tjänstebranscherna som industrin och byggbranschen under 2017. I och med att näringslivet sysselsätter en betydligt större andel av arbetskraften än offentlig sektor bidrar de i större utsträckning till den totala sysselsättningstillväxten 2018 och 2019 (se diagram 60).

Inom samtliga delbranscher i näringslivet är anställningsplanerna positiva men på en lägre nivå än de senaste åren (se diagram 61). Den starka inhemska efterfrågan har under flera år inneburit att sysselsättningen inom tjänstebranscherna ökat kraftigt och tjänstebranscherna fortsätter att driva sysselsättningstillväxten 2018 och 2019 (se diagram 60). Den höga och ökande efterfrågan i omvärlden leder till ökad svensk export. Detta återspeglas i industriföretagens positiva anställningsplaner trots en viss tillbakagång den senaste månaden. Sysselsättningen inom industrin väntas därmed öka under hela 2018 och även helårssiffran för 2019 bedöms bli positiv. Uppgången 2017–2019 bryter mot den tidigare nedåtgående trenden för sysselsättningen inom industrin.

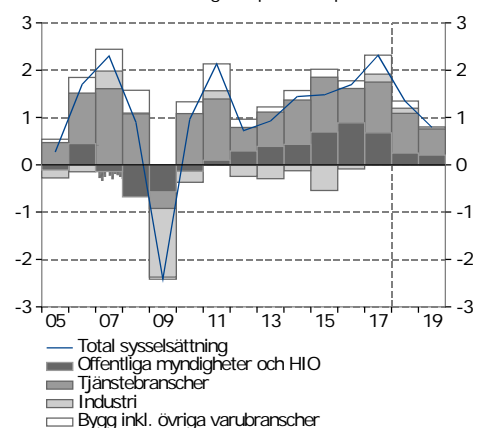
Under en längre tid har de snabbt växande bostadsinvesteringarna medfört hög efterfrågan på arbetskraft inom byggbranschen. Sysselsättningstillväxten har, trots höga bristtal under en lång tid, varit hög och produktionen inom byggbranschen har kunnat öka. Sysselsättningstillväxten dämpas dock framöver bland annat till följd av rekryteringssvårigheter och avtagande bostadsinvesteringar.

### ÖKANDE SYSSELSÄTTNINGSGRAD

Såväl sysselsättningsgraden som arbetskraftsdeltagandet är nu på den högsta nivån sedan 1991 (se diagram 62). Bristen på arbetskraft inom många yrkesgrupper leder till att fler söker sig till arbetskraften och att redan sysselsatta går i pension senare. Sysselsättningsgraden har sedan 2010 framför allt ökat bland utrikes födda, men denna trend bröts de sista två kvartalen 2017. Även om gapet mellan utrikes och inrikes födda har krympt under en längre tid är sysselsättningsgraden fortfarande betydligt högre bland inrikes födda (se diagram 63).

Diagram 60 Bidrag till sysselsättningstillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter

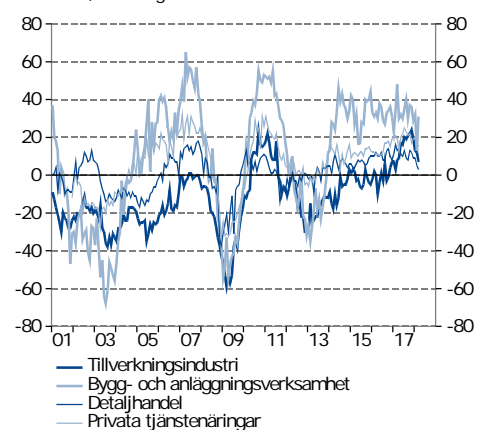


Anm. HIO avser hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 61 Anställningsplaner i industri, byggverksamhet, detaljhandel och privata tjänstenärings

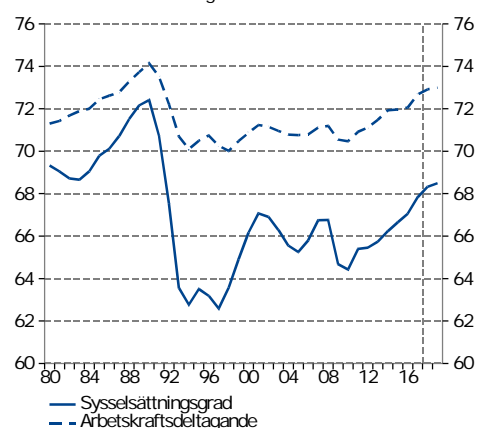
Nettotal, säsongrensade månadsvärden



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande

Procent av befolkningen 15–74 år



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Sysselsättningsgraden för de i åldersspannet 25–54 år är inte uppe på de nivåer som var innan finanskrisen, men detta är endast en sammansättningseffekt (se diagram 64). Sysselsättningsgraden har ökat både bland inrikes och utrikes födda i detta åldersspann. Men andelen utrikes födda, med en lägre sysselsättningsgrad har ökat vilket dämpar hela befolkningens sysselsättningsgrad. För inrikes födda 25–54 år är det nu endast dryga 9 procent av befolkningen som inte är sysselsatta. Under 2017 var det endast 2,5 procent av befolkningen i denna grupp som var arbetslösa, resterande var sjuka, studerande eller föll inom kategorin övriga utanför arbetskraften.

**Tabell 10 Arbetsmarknad**

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	2016	2016	2017	2018	2019
BNP till baspris <sup>1</sup>	3 884	2,7	2,7	3,0	2,2
Produktivitet i hela ekonomin <sup>2</sup>	491	0,6	0,8	1,1	1,2
Produktivitet i näringslivet <sup>2</sup>	547	1,6	1,5	1,5	1,5
Arbetade timmar <sup>3</sup>	7 904	2,1	1,9	1,9	1,0
Medelarbetstid för sysselsatta <sup>4</sup>	31,0	0,6	-0,4	0,6	0,2
Sysselsättning	4 910	1,5	2,3	1,4	0,7
Sysselsättningsgrad <sup>5</sup>		67,1	67,8	68,3	68,5
Arbetskraft	5 277	1,0	2,0	1,0	0,6
Arbetskraftsdeltagande <sup>6</sup>		72,1	72,7	72,9	73,0
Arbetslöshet <sup>7</sup>	366	6,9	6,7	6,3	6,2
Befolkning 15–74 år	7 323	0,9	1,1	0,6	0,5
Arbetsmarknadsgap <sup>8</sup>		-0,3	0,5	1,5	1,8
BNP-gap <sup>9</sup>		0,7	1,4	2,1	2,2

<sup>1</sup> Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. <sup>2</sup> Kronor per timme, kalenderkorrigerad.

<sup>3</sup> Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. <sup>4</sup> Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.

<sup>5</sup> Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. <sup>6</sup> Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. <sup>7</sup> Procent av arbetskraften.

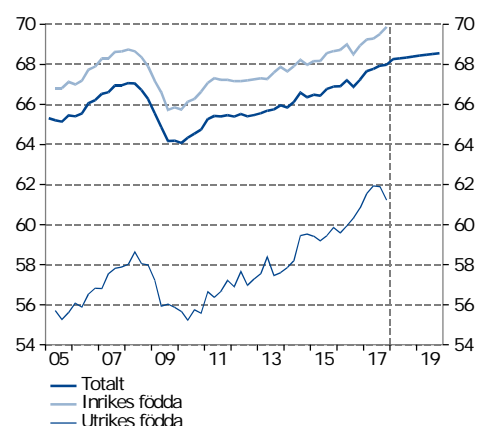
<sup>8</sup> Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar <sup>9</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nyanlända representeras inte fullt ut i urvalet i arbetskraftsundersökningen (AKU). Under en period med högt inflöde till befolkningen leder detta bland annat till att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden överskattas bland utrikes födda eftersom hänsyn inte tas till att nyanlända i genomsnitt har lägre arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad än de utrikes födda som varit i Sverige en längre tid. Denna effekt kommer att avta 2018 och 2019 då de stora kullarna som kom till Sverige 2015–2016 i större grad blir representerade i arbetskraftsundersökningen. Detta har en dämpande effekt på arbetskrafts- och

**Diagram 63 Sysselsättningsgrad, 15–74 år**

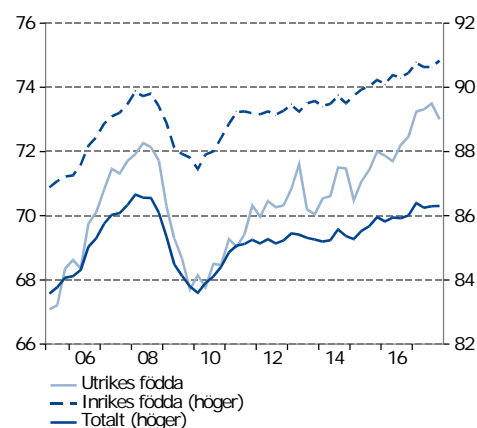
Procent av befolkningen, säsongrensade kvartalsvärden



Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 64 Sysselsättningsgrad, 25–54 år**

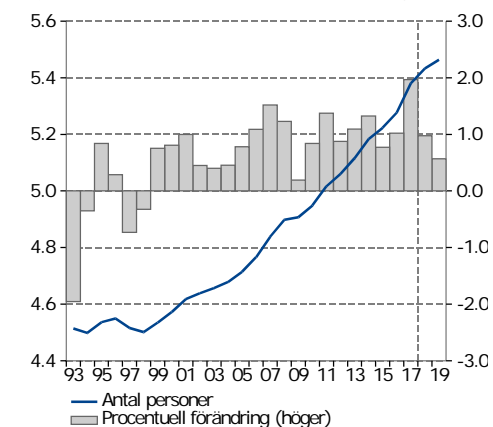
Procent av befolkningen, säsongrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 65 Arbetskraft**

Miljoner respektive procentuell förändring



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

sysselsättningstillväxten som den mäts i arbetskraftsundersökningen.<sup>12</sup> Effekten fördelas dock över flera år vilket gör den mindre påtaglig för de enskilda årssiffrorna.

#### ARBETSKRAFTEN ÖKAR LÅNGSAMMARE FRAMÖVER

Antalet personer i arbetskraften har ökat med i genomsnitt nästan 1 procent per år sedan 2000. En förklaring är att befolkningen i arbetsför ålder har ökat, vilket i stor utsträckning har drivits av invandring. Arbetskraftsdeltagandet har också stigit till följd av utbudsstimulerande åtgärder så som jobbskatteavdraget och under de senaste åren till följd av högkonjunkturen med en hög arbetskraftsefterfrågan.

Befolkningen växer betydligt långsammare 2018 och 2019 då antalet utrikes födda i den arbetsföra befolkningen växer långsammare samtidigt som den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder fortsätter att minska. Det innebär att arbetskraftstillväxten dämpas under 2018 och 2019 jämfört med 2017 (se diagram 65) och arbetskraftsdeltagandet ökar endast svagt framöver (se Tabell 10). Det beror dels på att effekterna av tidigare genomförda utbudsstimulerande åtgärder nu till största delen har realiserats och på att den starka konjunkturuppgången planar ut.

Arbetskraftsdeltagandet har under de senaste 10 åren framför allt ökat bland utrikes födda. Bland utrikes födda, som för närvarande har en för arbetsmarknaden mer gynnsam ålderssammansättning (se rutan ”Migrationen påverkar demografin”), är arbetskraftsdeltagandet nu på ungefär samma nivå som bland inrikes födda i åldersgruppen 15–74 år. Arbetskraftsdeltagandet planar ut under 2018 och 2019 (se diagram 66).

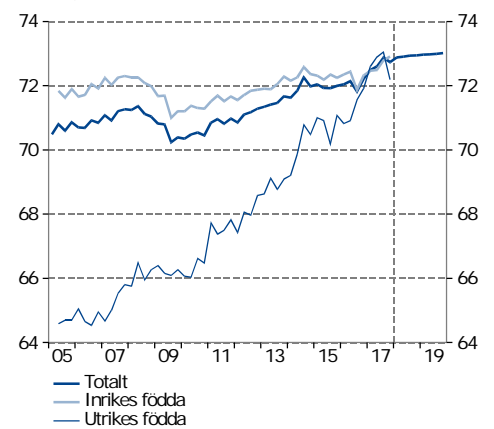
#### Migrationen påverkar demografin

Migrationen till Sverige spelar stor roll för befolkningens ålderssammansättning. En majoritet av de som invandrar till Sverige är relativt unga. Över hälften av gruppen utrikes födda är 25–54 år, medan andelen bland inrikes födda är ca en tredjedel. Det är en relativt stor grupp inrikes födda som nu fyller 75 år och inte längre ingår i befolkningen i arbetsför ålder, det vill säga 15–74 år (se diagram 67).

Den demografiska försörjningskvoten (kvoten mellan gruppen utanför arbetsför ålder och befolkningen i arbetsför ålder) är ett sätt att spegla ålderssammansättningen. Den demografiska försörjningskvoten ökar framöver av att andelen äldre ökar. Det närmaste decenniet är det framför allt inrikes födda som bidrar till att andelen äldre ökar (se diagram 68). Andelen äldre bland utrikes födda är i nuläget relativt liten. Samtidigt utgör utrikes födda en växande andel av befolkningen och de har därför en dämpande effekt

Diagram 66 Arbetskraftsdeltagande

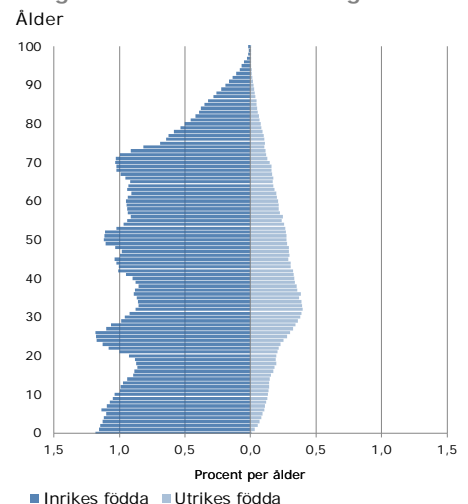
Procent av befolkningen 15–74 år, säsongrensade kvartalsvärden



Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

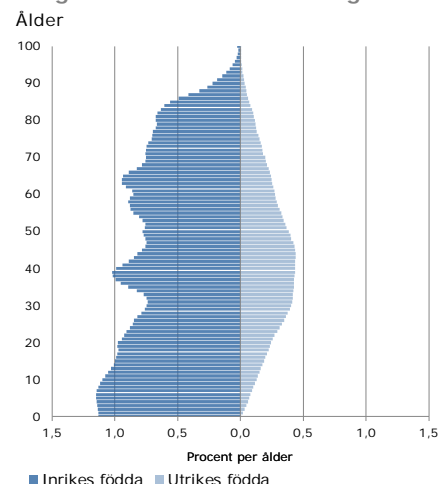
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Åldersfördelning 2016



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

Diagram 68 Åldersfördelning 2030



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

<sup>12</sup> Se rutan ”Nyanlända i AKU”, Konjunkturläget, mars 2017 och SCB:s rapport ”Över- och undertäckning i AKU”, juni 2017.

på den demografiska försörjningskvoten. Eftersom invandringen väntas bli lägre framöver än vad den varit de senaste åren innebär detta att även utrikes födda kommer att börja bidra till en stigande äldreförsörjningskvot bortom 2040.

Ålderssammansättningen bland utrikes födda innebär också att många är i barnafödande ålder. Det innebär att migrationen även påverkar barnafödandet och på sikt även ålderssammansättningen bland den inrikes födda befolkningen.

För att den gynnsamma ålderssammansättningen bland utrikes födda också ska vara en fördel för försörjningsbördan är sysselsättningsgraden avgörande. Den ekonomiska försörjningskvoten mäter kvoten mellan antalet sysselsatta och ej sysselsatta i befolkningen. Trots en lägre sysselsättningsgrad bland utrikes födda än bland inrikes födda dämpar gruppen den ekonomiska försörjningskvoten tack vare den gynnsamma ålderssammansättningen (se diagram 63).<sup>13</sup> Omkring 2040 och senare, i takt med att den utrikes födda befolkningen åldras och effekterna av den gynnsamma ålderssammansättningen försvinner, behöver sysselsättningsgraden bland både inrikes och utrikes födda öka för att den ekonomiska försörjningsbördan inte ska öka för hela befolkningen.

#### ARBETSLÖSHETEN FORTSÄTTER ATT MINSKA

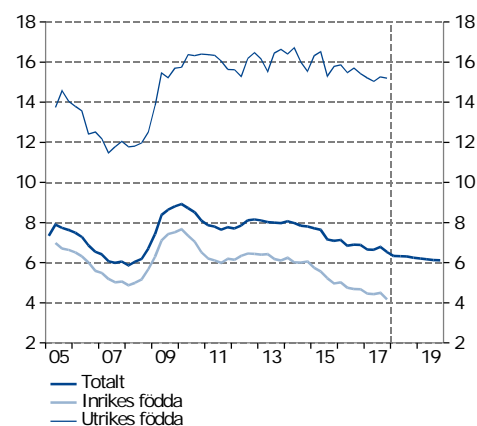
Sysselsättningsstillväxten det sista kvartalet 2017 var lägre än tidigare under året. Den måttliga arbetskraftstillväxten innebar ändå att arbetslösheten minskade från 6,8 till 6,5 procent. Skillnaden i arbetslösheten mellan utrikes och inrikes födda är fortfarande stor trots starkare sysselsättningsstillväxt bland utrikes födda det senaste året. Arbetslösheten bland inrikes födda är nu på en historiskt mycket låg nivå, 4,2 procent, medan den bland utrikes födda är 15,2 procent (se diagram 69). Andelen utrikes födda i den arbetsföra befolkningen har ökat och fortsätter att öka kommande år, vilket bromsar nedgången i arbetslösheten.

Ett relativt högt inflöde av utrikes födda till arbetskraften har bidragit till att arbetslösheten inom denna grupp inte har minskat snabbare, trots den starka sysselsättningsökningen. Det tar lång tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden då de till en början ofta saknar kunskaper i svenska språket, direkt brukbar utbildning i Sverige samt formella och informella nätverk på arbetsmarknaden. Invandringen har minskat och ligger kvar på den nuvarande nivån framöver och arbetslösheten bland utrikes födda minskar när arbetskraften växer betydligt långsammare. Sammantaget leder en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft i kombination med betydligt lägre tillväxt i arbetskraften till

<sup>13</sup> Den ekonomiska försörjningskvoten tar enbart hänsyn till *antalet* sysselsatta och tar därmed inte hänsyn till sysselsättningsens omfattning eller inkomsterna.

**Diagram 69 Arbetslöshet bland inrikes och utrikes födda**

Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

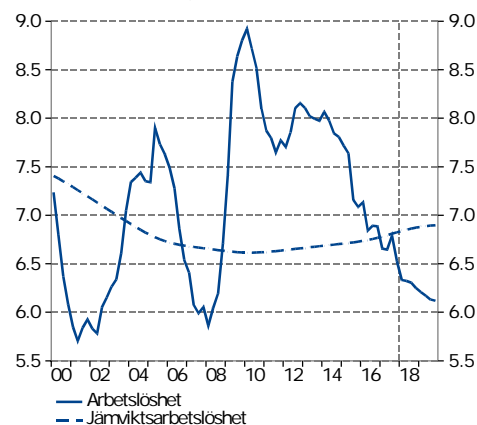


Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 70 Arbetslöshet**

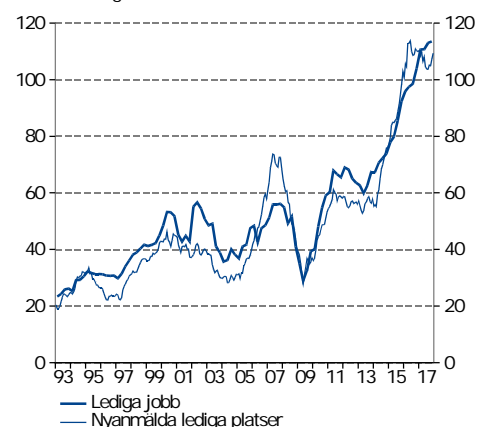
Procent av arbetskraften respektive potentiell arbetskraft, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 71 Nyanmälda lediga platser och lediga jobb**

Tusental, säsongsrensade kvartalsvärden respektive säsongsrensade månadsvärden, 3-månaders glidande medelvärde



Anm. Lediga jobb är länkade av Konjunkturinstitutet före 2001. Nyanmälda lediga platser avser varaktighet med mer än tio dagar.

Källor: Arbetsförmedlingen och SCB.

att arbetslösheten fortsätter att minska något och botten på 6,1 procent i slutet av 2019 (se diagram 70).

### MÅNGA LEDIGA JOBB

Både antalet lediga jobb enligt SCB och nyanmälda lediga platser till Arbetsförmedlingen är på rekordhöga nivåer (se diagram 71). Den uppåtgående trenden för nyanmälda lediga platser till Arbetsförmedlingen förefaller dock ha brutits och inflödet har planat ut på en hög nivå. En tillfällig uppgång runt årsskiftet berodde på att ovanligt många sommarjobb anmäldes till Arbetsförmedlingen.

Beveridgekurvan visar relationen mellan vakansgrad och arbetslöshet (se diagram 72). Samtidigt som arbetslösheten fortfarande är högre än före finanskrisen är vakanserna på historiskt höga nivåer. Detta tyder på en försämrad matchning mellan lediga jobb och arbetslösa. En relativt stor andel av de som nu är arbetslösa står längre ifrån arbetsmarknaden, bland annat till följd av låg utbildningsnivå. Det kan också bero på ett förändrat rekryteringsbeteende hos arbetsgivarna. Om kostnaden för att annonsera minskar (exempelvis till följd av teknologisk utveckling) kan arbetsgivare i större utsträckning än tidigare utlysa lediga platser men med mindre benägenhet att anställa.

### PRODUKTIVITETEN FORTSÄTTER VÄXA I MÅTTLIG TAKT

Produktiviteten i näringslivet minskade något det sista kvartalet 2017, men trots det fortsatte produktiviteten för helåret att öka i måttlig takt. Den högre efterfrågan har föranlett att företagen använt personal och maskiner mer intensivt.

Indikatorer visar att företagens kapacitetsutnyttjande i industrin är högre än normalt. Indikatorerna planade ut något sista kvartalet 2017 men ligger fortfarande på historiskt höga nivåer (se diagram 73). Andelen företag som har svårt att öka sin produktion utan att nyanställa har även fortsatt stiga under 2017, enligt Arbetsförmedlingens halvårsvisa statistik.

En fortsatt stark efterfrågan på industriprodukter, tillsammans med en ökad produktionskapacitet till följd av nyinvesteringar, gynnar produktivitetstillväxten i industrin. Detta medför att produktiviteten i näringslivet fortsätter att växa i ungefär samma takt 2018–2019 som de senaste två åren (se diagram 74).

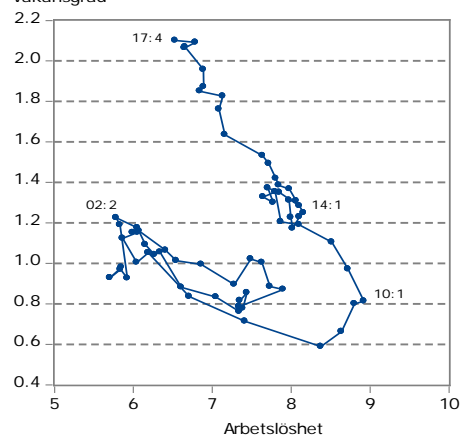
### HÖGKONJUNKTUR I SVENSK EKONOMI

Resursutnyttjandet i ekonomin beskriver i vilken grad produktionsfaktorer arbetskraft och kapital används, det vill säga avvikelserna mellan faktisk och potentiell BNP. Brist på arbetskraft och högt kapacitetsutnyttjande i företagen indikerar att resursutnyttjandet i ekonomin som helhet nu är högre än vad som är hållbart på lång sikt.

Det går inte direkt att observera resursutnyttjandet i ekonomin. Som hjälpmedel använder Konjunkturinstitutet bland annat

**Diagram 72 Beveridgekurvan med lediga jobb från SCB, 2001-2017**

Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden  
Vakansgrad

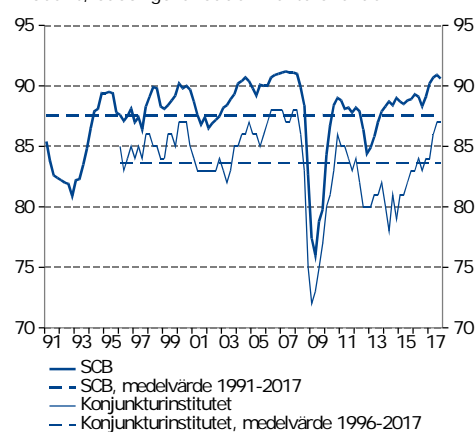


Anm. Vakansgrad avser lediga jobb i förhållande till arbetskraften. Sista observation är 2017 kvartal 4.

Källa: SCB.

**Diagram 73 Industrins kapacitetsutnyttjande**

Procent, säsongsrensade kvartalsvärden

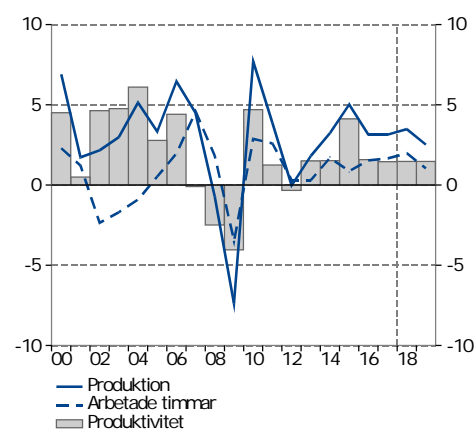


Anm. Konjunkturinstitutets kapacitetsutnyttjande avser tillverkningsindustrin.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 74 Produktion, arbetade timmar och produktivitet i näringslivet**

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.



den så kallade Resursutnyttjandeindikatorn.<sup>14</sup> Resursutnyttjandeindikatorn har indikerat ett ökat resursutnyttjande trendmässigt sedan 2012 (se diagram 75). Det fjärde kvartalet 2017 sjönk den dock något till följd av att bristtalen dämpades något och att efterfrågan enligt Konjunkturbarometern dämpades. Indikatorn är dock fortfarande kvar på en högre nivå än normalt. Konjunkturinstitutet bedömer att det i nuläget råder högkonjunktur i svensk ekonomi och att den håller i sig 2018 och 2019.<sup>15</sup> För en beskrivning av en trolig utveckling av ekonomin bortom 2019, se kapitlet ”Scenario för svensk ekonomi 2020–2022”.

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms vara högre än normalt under 2018 och 2019. Bedömningen stöds av den höga andelen arbetsgivare som rapporterar om brist på arbetskraft enligt både Konjunkturbarometern och Arbetsförmedlingen. Andelen arbetsgivare som uppger att de har arbetskraftsbrist enligt Konjunkturbarometern har ökat kontinuerligt sedan 2015. Denna trend bröts det fjärde kvartalet 2017, men trots det är bristtalen på en historisk hög nivå (se diagram 76).

Det ökade resursutnyttjandet på arbetsmarknaden innebär att arbetslösheten sjunker under jämviktsarbetslösheten under 2018 och 2019 (se diagram 70). Jämviktsarbetslösheten är, enligt Konjunkturinstitutets definition, den nivå på arbetslöshet som skulle råda vid konjunkturell balans i Sverige och omvärlden. Jämviktsarbetslösheten påverkas enbart av strukturella faktorer och inte av kortsiktiga variationer i nominella variabler, såsom löner och priser. I en situation med låga löneökningar i omvärlden kan det därför dröja innan inhemska löner ökar trots ett högt resursutnyttjande och en arbetslöshet som är lägre än jämviktsarbetslösheten.

## Löner och inflation

### LÅGA LÖNEÖKNINGAR 2017

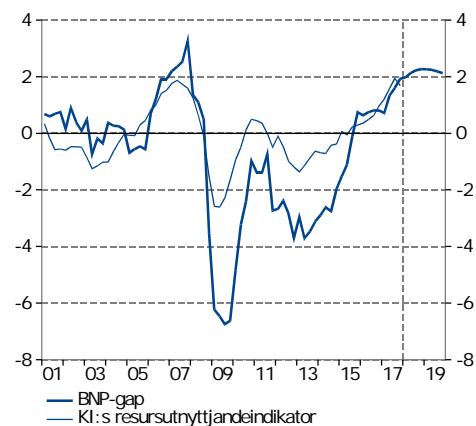
Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har stigit trendmässigt sedan 2013. En sådan utveckling på arbetsmarknaden har tidigare tenderat att ge en högre löneökningstakt än vad som kan observeras idag (se diagram 77). Under senare år har sambandet mellan resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och löneökningstakten blivit betydligt svagare än i tidigare högkonjunkturer. Förra årets avtalsrörelse resulterade i treåriga avtal som var i linje med de senaste årens centralt avtalade löneökningar (se diagram 78). En bidragande orsak till dessa jämförelsevis svaga avtal är

<sup>14</sup> Resursutnyttjandeindikatorn (RU-indikatorn) baseras på en Principalkomponentanalys. För en beskrivning se fördjupningen ”En sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin”, *Konjunkturläget*, juni 2016.

<sup>15</sup> Det illustreras av att BNP-gapet, det vill säga faktisk BNP:s avvikelser från potentiell BNP, är påtagligt högre än normalt. Konjunkturinstitutets riktvärde är 0,5 procentenheter som kritisk gräns för när BNP är påtagligt högre än potentiell BNP och därmed att högkonjunktur anses råda.

### Diagram 75 BNP-gap och Resursutnyttjandeindikatorn

Procent av potentiell BNP och normaliserade säsongsrensade kvartalsvärden

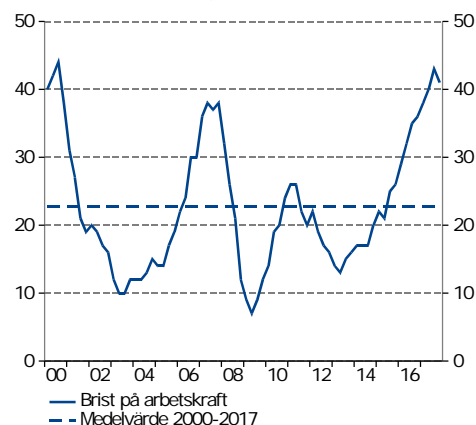


Anm. Se fotnot 14.

Källa: Konjunkturinstitutet

### Diagram 76 Brist på arbetskraft i näringslivet

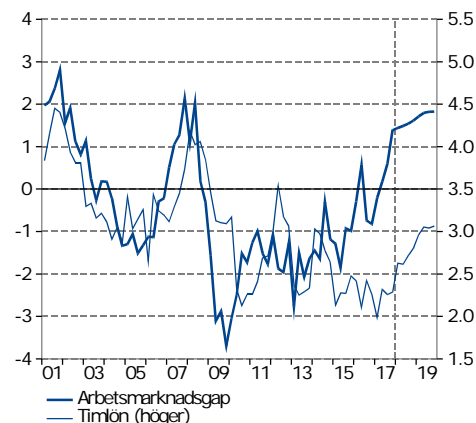
Andel ja-svar, säsongsrensade kvartalsvärden



Källa: Konjunkturinstitutet.

### Diagram 77 Arbetsmarknadsgap och timlön i näringslivet

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden



Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

dämpade löneökningar i omvärlden (se kapitlet ”Internationell konjunkturutveckling”).

Preliminära utfall för timlönerna enligt konjunkturlönestatistiken visar en löneökningstakt i näringslivet på 2,2 procent fjärde kvartalet 2017 jämfört med fjärde kvartalet 2016. Konjunkturlönestatistiken redovisar periodiserade löneökningar, vilket gör att utfall normalt revideras upp successivt under 12 månader i samband med att retroaktiva löneutbetalningar registreras.<sup>16</sup> Därefter fastställs löneökningstakten för perioden. I enlighet med historiskt revideringsmönster väntas de slutliga utfallen för det fjärde kvartalet 2017 revideras upp med 0,1 procentenheter och därmed bli 2,3 procent. För helåret 2017 uppgår löneökningstakten i näringslivet till 2,2 procent. Löneökningarna utöver vad som avtalats centralt, det vill säga löneglidningen, blir därmed endast marginell 2017 (se diagram 78).

En stark utveckling inom offentlig sektor bidrar till att den förväntade slutliga löneökningstakten i hela ekonomin uppgår till 2,5 procent 2017 (se diagram 79 och tabell 11). I kombination med en tillfälligt hög inflation 2017 resulterar detta i historiskt låga reallöneökningar (se diagram 80).

#### LÖNEÖKNINGSTAKTEN ÖKAR I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Högre resursutnyttjande på arbetsmarknaden leder tillsammans med en starkare konjunktur i omvärlden till allt högre löneökningar framöver (se diagram 77). I näringslivet ökar lönerna med 2,7 procent i år och med 3,0 procent nästa år när löneglidningen, det vill säga löneökningarna utöver vad som avtalats centralt, tilltar (se diagram 79 och tabell 11). Sambandet mellan resursutnyttjandet och löneökningstakten fortsätter dock att vara svagare än i tidigare högkonjunkturer.

Löneökningarna i staten blev något högre än i näringslivet 2017. Det var framför allt satsningar inom polisen till följd av stora anställningsbehov som bidrog till detta. Dessa behov har även inneburit extra anslag till polisen i år och nästa år i syfte att förbättra arbetsmiljön. Konjunkturinstitutet bedömer därför att dessa anslag kommer att resultera i något högre löneökningar för poliser framöver.<sup>17</sup> I övrigt förväntas lönerna inom staten öka ungefär i linje med utvecklingen i näringslivet.

Under 2017 resulterade en hög och ihållande personalbrist och riktade satsningar i en stark löneökning inom den kommunala sektorn.<sup>18</sup> Löneökningarna dämpas något i år, men är fortsatt högre än i näringslivet. Sammantaget uppgår löneökningarna i hela ekonomin till 2,8 procent i år. År 2019 är löneökningarna i hela ekonomin 3,1 procent (se diagram 79 och tabell 11).

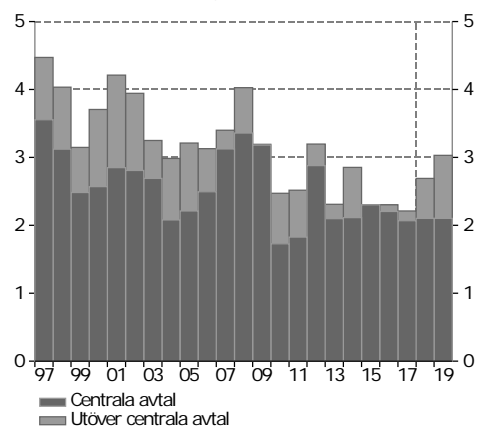
<sup>16</sup> Se ”Modellprognos för konjunkturlönestatistikens definitiva utfall januari 2017-december 2017”, www.mi.se, Medlingsinstitutet, 2018.

<sup>17</sup> Se regeringens budgetproposition för 2018.

<sup>18</sup> Med kommunal sektor avses primärkommuner och landsting. Det är framför allt satsningar inom vård och utbildning som bidragit till starka löneökningar under 2017.

Diagram 78 Timlön i näringslivet

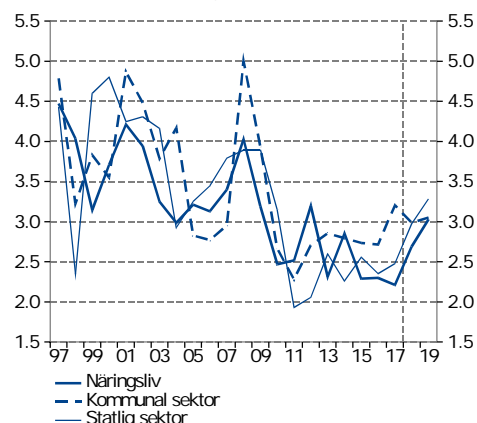
Procentuell förändring



Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och statlig sektor

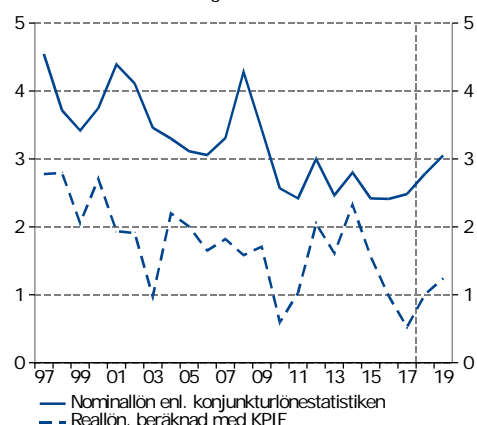
Procentuell förändring



Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Nominell och real timlön i hela ekonomin

Procentuell förändring



Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

### ENHETSARBETSKOSTNADEN ÖKAR I JÄMN TAKT FRAMÖVER

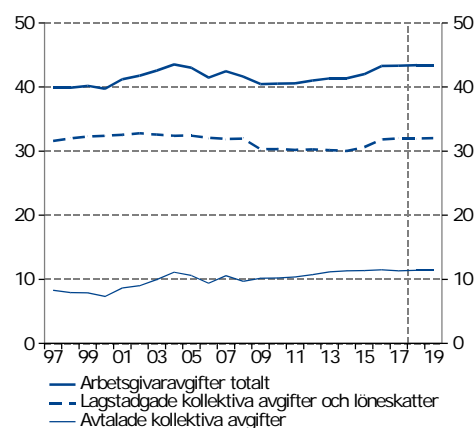
Lagstadgade kollektiva avgifter och löneskatter har under senare år stigit som andel av lönesumman (se diagram 81). Tillsammans med en ökning av de avtalade kollektiva avgifterna innebär detta att den totala arbetskostnaden (summan av lön och arbetsgivaravgifter) per timme i näringslivet ökade mer än timlönen fram till 2017.<sup>19</sup> Förra året ökade de totala arbetskostnaderna per timme i princip i samma takt som timlönen. Denna utveckling väntas fortsätta framöver (se diagram 82 och tabell 11).

Tillsammans med produktivitetstillväxten visar förändringen i arbetskostnaden per timme utvecklingen av de arbetskostnader företagen möts av per producerade enhet, den så kallade enhetsarbetskostnaden. Den dämpade löneökningstakten i näringslivet går hand i hand med en dämpad produktivitetsökning, vilket gör att enhetsarbetskostnaden ökar i ungefär normal takt både i år och nästa år (se diagram 83 och tabell 11). Utvecklingen av enhetsarbetskostnaden är 2017–2019 i linje med vad som på längre sikt bedöms vara förenligt med en inflationstakt på 2 procent.<sup>20</sup> Lönsamheten i näringslivet är överlag god. Detta framkommer av de svar företagen ger i Konjunkturbarometern. Särskilt nöjda är man inom industrin, men även handeln och tjänstebranscherna svarar att lönsamheten är bättre än normalt (se diagram 84).

Eftersom näringslivets priser gradvis stiger något snabbare i år och nästa år, samtidigt som tillväxten i enhetsarbetskostnaderna är i stort sett oförändrade, ökar vinstandelen i näringslivet något i år och nästa år (se diagram 84).

**Diagram 81 Arbetsgivaravgifter i näringslivet**

Procent av lönesumman



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 82 Timlön och arbetskostnad per timme enligt nationalräkenskaperna**

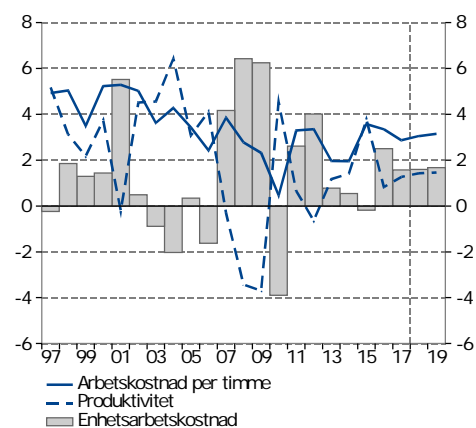
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 83 Enhetsarbetskostnad i näringslivet, anställda**

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

<sup>19</sup> Ökningen har främst berott på utökade premier till pensionsförsäkringar samt att nedsättningen av arbetsgivaravgifter för unga fasats ut.

<sup>20</sup> Se Markowski, A., Nilsson, K. och Widén, M., "Strukturell utveckling av arbetskostnad och priser i den svenska ekonomin", Working Paper No. 106, Konjunkturinstitutet, 2008.



**Tabell 11 Timlön och arbetskostnad**

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2016	2017	2018	2019
Timlön, KL, hela ekonomin	2,4	2,5	2,8	3,1
Timlön, KL, näringslivet	2,3	2,2	2,7	3
Timlön, NR, näringslivet	2,4	2,8	3,0	3,1
Arbetsgivaravgifter <sup>1</sup> (i procent av lönen), näringslivet	43,3	43,3	43,4	43,4
Arbetskostnad per timme, näringslivet <sup>2</sup>	3,3	2,9	3,1	3,1
Produktivitet, näringslivet <sup>3</sup>	0,8	1,3	1,4	1,5
Enhetsarbetskostnad, näringslivet	2,5	1,6	1,6	1,7
Justerad vinstandel, näringslivet <sup>4</sup>	36,0	35,9	36,1	36,3

<sup>1</sup> Kollektiva avgifter och löneskatter. <sup>2</sup> Lön och arbetsgivaravgifter.<sup>3</sup> Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar. <sup>4</sup> Exklusive små- och fritidshus samt justerad för antalet timmar utförda av egenföretagare.

Anm. Konjunkturlönestatistiken (KL) respektive nationalräkenskaperna (NR). Timlönen enligt nationalräkenskaperna mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

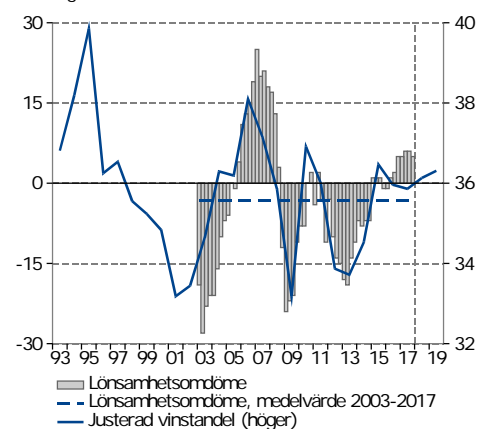
**INFLATIONEN HAR FALLIT TILLBAKA**

Inflationen mätt som konsumentprisindex beräknad med fast ränta (KPIF) följde en stigande trend från 2014 till 2017. Som högst var årsutvecklingen i KPIF 2,4 procent under sommaren ifjol. Därefter har inflationen fallit tillbaka och var 1,7 procent i februari 2018. Konjunkturinstitutets prognos är att KPIF-inflationen blir 2,0 procent i mars 2018 men ligger därefter under 2 procent under resten av 2018 och 2019. Den goda lönsamheten och måttliga löneökningarna håller tillbaka inflationen. Ett par månader under sommaren 2018 hamnar KPIF-inflationen till och med på 1,5 procent (se diagram 85).

Att inflationen nådde upp till 2 procent 2017 berodde till stor del på tillfälliga faktorer. Dels steg energipriserna med nära 6 procent. Bakom uppgången låg stigande råolja- och drivmedelpriser på världsmarknaden och skatthöjningar på både el och drivmedel (se diagram 86). Dels steg tjänsteprisinflationen bland annat till följd av högre beräknade avgifter för äldreomsorg som inkluderats i KPI från och med år 2017. Bostadspriskomponenten bidrog också till den högre KPIF-inflationen 2017, och gav ett bidrag på över 0,3 procentenheter (se diagram 87 och faktarutan "Bostadspriser och konsumentprisindex" nedan).

**Diagram 84 Lönsamhet i näringslivet**

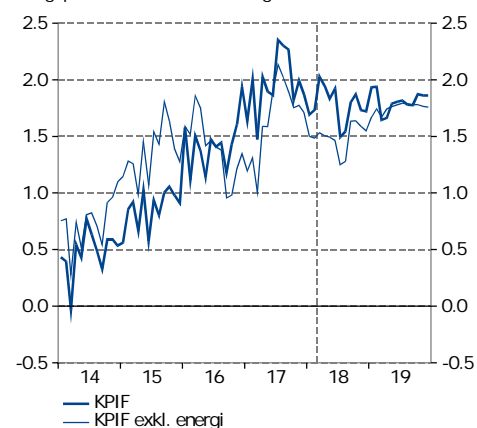
Procent, årsvärden respektive netttotal, säsongsrensade kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 85 Konsumentpriser**

Årlig procentuell förändring, månadsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 86 Pris på råolja och drivmedel**

Kronor per liter, månadsvärden



Källor: International Petroleum Exchange, SCB, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell 12 Konsumentpriser**

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt	2016	2017	2018	2019
<b>KPI</b>	<b>100</b>	<b>1,0</b>	<b>1,8</b>	<b>1,7</b>	<b>2,0</b>
Räntekostnader, räntesats		-13,1	-3,0	-3,9	6,4
<b>KPIF</b>	<b>100</b>	<b>1,4</b>	<b>2,0</b>	<b>1,8</b>	<b>1,8</b>
Varor	44	0,4	0,4	0,7	0,9
Tjänster	30	2,0	2,8	2,1	2,5
Boende exkl. räntekostnader och energi	15	1,9	1,4	1,6	1,6
Energi	7	1,3	5,8	5,4	2,5
Räntekostnader, kapitalstock	4	5,8	9,4	7,0	6,0
KPIF exkl. energi	93	1,4	1,7	1,5	1,8
HIKP		1,1	1,9	1,7	1,7

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats. Energi avser kostnader för el, gas, uppvärmning och drivmedel. Boende exklusive räntekostnader och energi avser hyror, reparationskostnader, avskrivningar (renoveringskostnader), tomträttsavgäld och fastighetskatt, försäkringskostnader, kostnader för vatten, avlopp, renhållning och sotning.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

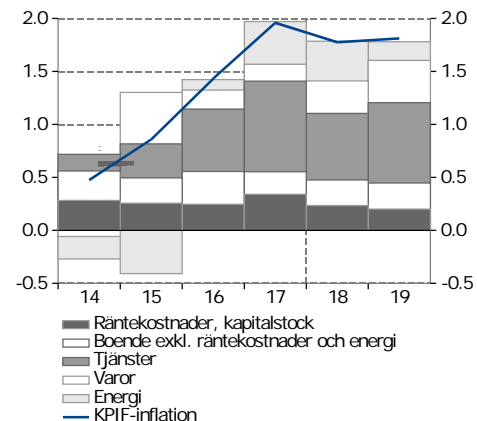
**Bostadspriser och konsumentprisindex**

Det huvudsakliga syftet med konsumentprisindex (KPI) är att spegla förändringen i levnadskostnaden över tid. Därför ingår boendekostnader i indexet. En stor del av boendekostnaderna utgörs av räntekostnaderna för bostadsägare med bostadslån. Räntekostnaden påverkas både av den genomsnittliga räntan på lånen (räntesatsindex i tabell 12) och det genomsnittliga anskaffningspriset för ägda bostäder (kapitalstocksindex i tabell 12). Det senare påverkar hur de genomsnittliga lånebeloppen utvecklas och därmed räntekostnaden för att finansiera ett bostadsköp. Det är viktigt att poängtera att beräkningen syftar till att mäta kostnadsförändringen för befintliga ägare, inte bara nya ägare. Kapitalstocksindex avser alltså de genomsnittliga anskaffningspriserna för bostäder för befintliga ägare. Indexet speglar inte enbart prisutvecklingen på bostäder ett enskilt år, utan den sammantagna prisutvecklingen under flera år (se diagram 88). Innebörden är att både KPI och KPIF påverkas av hur bostadspriserna förändrats under en lång period bakåt i tiden. Approximativt kan man säga att kapitalstocksindex är ett långt glidande medelvärde av historiska bostadspriser. En förändring i bostadspriserna i närtid har alltså en mycket begränsad inverkan på kapitalstocksindexet på kort sikt.

Skillnaden mellan KPI och KPIF är att det senare beräknas som om den genomsnittliga bolåneräntan vore fast. Utvecklingen i kapitalstocksindexet påverkar alltså både KPI och KPIF, medan ränteförändringar bara påverkar KPI.

**Diagram 87 Bidrag till KPIF-inflationen**

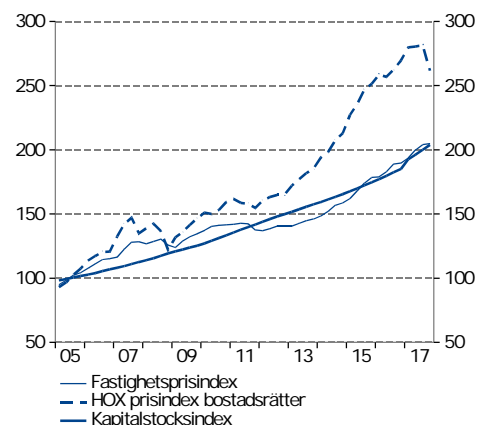
Procentenheter respektive procentuell förändring



Anm. Beräkningen av bidragen är approximativ. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 88 Bostadspriser och kapitalstocksindex**

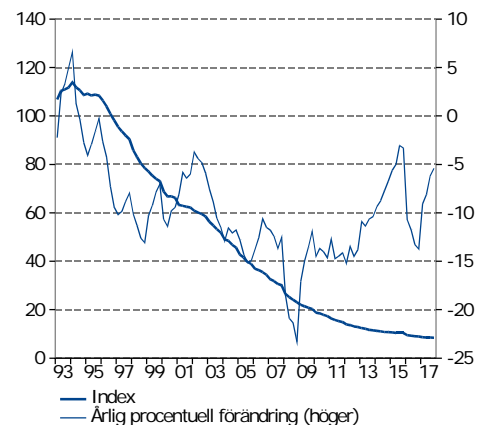
Index 2005=100, kvartalsvärden



Källor: SCB, Valueguard och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 89 Prisindex för hemelektronik**

Index 1980=100 respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden



Anm. Inkluderar inspelad musik samt musikinstrument.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Kapitalstocksindexet steg med hela 9,4 procent 2017. Det är delvis en teknisk konsekvens av att priserna för bostadsrätter inkluderades i beräkningen från och med 2017. Konjunkturinstitutet bedömer att kapitalstocksindexet kommer att stiga avsevärt mindre 2018 och 2019. Det beror till viss del på nedgången i bostadspriserna 2017. Men det beror framför allt på att den tillfälliga tekniska effekten av att bostadsrätter inkluderades 2017 faller ur.

Utvecklingen av kapitalstocksindex är inte helt försumbar för totala inflationen. Bidraget från kapitalstocksindex till KPIF-inflationen var 0,3 procentenheter 2017, men det minskar till 0,2 procentenheter 2018 enligt Konjunkturinstitutets prognos.

### SVAGT STIGANDE PRISER PÅ VAROR FRAMÖVER

Varupriserna exklusive livsmedel, som innefattar alltifrån kläder och skor till personbilar, leksaker, musikinstrument, med mera, har haft en trendmässigt svag utveckling sedan slutet av 1990-talet. Det hänger till stor del ihop med de kvalitetsförändringar och medföljande prisnedgång som skett inom hemelektronik (se diagram 89). Sammantaget är prisnivån för varor exklusive livsmedel ungefär oförändrad sedan 1994 enligt KPI-statistiken.

En uppgång i priset på smör och annat smörgäsfett på uppemot 35 procent under loppet av 2017 bidrog till högre livsmedelspriser under året.<sup>21</sup> Under senare tid har internationella livsmedelspriser sjunkit. Den fördröjda effekten av lägre världshandelspriser på livsmedel håller tillbaka livsmedelsprisinflationen under återstoden av detta år (se diagram 90).<sup>22</sup>

Övriga varupriser stiger något både 2018 och 2019. Till viss del beror det på en fördröjd effekt av den senaste tidens kronförsvagning mot euron. Men det beror också på att det negativa prisbidraget från hemelektronik antas bli mindre framöver än det varit tidigare år. Dels beror det på fördröjda effekter av en global brist på vissa typer av dataminnen under 2017. Dels beror det på att nya telefonmodeller som kommer ut inte förväntas ha lika mycket ny funktionalitet som varit fallet vid tidigare produktlanseringar.

### ÄVEN TJÄNSTPRISERNA STIGER LÅNGSAMT 2018

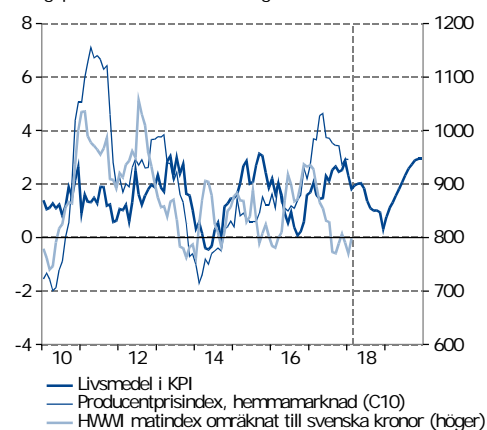
Inflationen drevs upp 2017 av höjda priser på bland annat äldreomsorgsavgifter och banktjänster (se diagram 91). Utvecklingen har i inledningen av 2018 varit betydligt svagare, inte minst beroende på en nedgång i priset på TV-, film och musiktjänster i februari. Höjningen av tandvårdsbidraget i april 2018 har en fortsatt dämpande inverkan på prisutvecklingen.

<sup>21</sup> I december bidrog matfett till knappt 0,5 procent av livsmedelsprisinflationen som uppgick till 2,8 procent.

<sup>22</sup> Korrelationen mellan HWWI:s europeiska livsmedelsprisindex och svenska konsumentpriser på livsmedel är som starkast med 6 till 9 månaders fördröjning.

Diagram 90 Livsmedelspriser

Årlig procentuell förändring, månadsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 91 Banktjänster och administrativt satta priser

Direkt bidrag till KPI-inflationen, procentenheter, månadsvärden

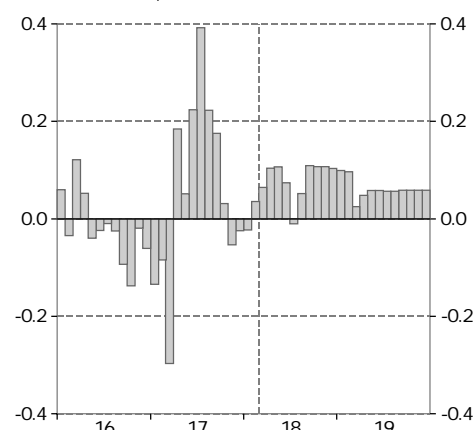


Anm. Med administrativa satta priser avses läkarvård, äldre- och barnomsorg, fastighetsavgift, TV-licens med mera.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 92 Utrikesresor, direkt bidrag till KPI-inflation

Procentenheter, månadsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Månadsutvecklingen för priserna på utrikesresor under 2017 påverkades av att metoden för mätning av säsongpriserna för charterresor förändrades.<sup>23</sup> Dessutom var efterfrågan på resor under sommaren 2017 hög, kronan var försvagad, och oljepri- serna stigande. Allt detta bidrog till att utrikesresorna var 10–18 procent högre under sommaren 2017 jämfört med året innan (se diagram 92). Priserna förväntas stiga i april 2018 då en flygskatt införs. Därefter är prisutvecklingen dämpad, eftersom flygbolagens bränslekostnader inte ökar påtagligt, och kronan stärks.

Sammantaget ökar tjänstepriserna snabbare igen 2019 då ett stigande lönetryck ger utslag i prissättningen hos både företag, kommuner och landsting.<sup>24</sup> Prisuppgången blir dock inte så stor som den var 2017 (se diagram 93).

### LÅGA HYRESÖKNINGAR DÄMPAR INFLATIONEN

Flera faktorer talar för högre kostnader för fastighetsägare fram- för allt 2018. Ett flertal kommuner har aviserat eller redan genomfört höjningar i vatten- och avloppstaxan för att finansiera underhåll av en åldrande infrastruktur. Dessutom stiger den genomsnittliga fastighetsavgiften med över 6 procent 2018 på grund av högre taxeringsvärden.

Hyresökningarna 2018 väntas ändå hamna i paritet med fjolå- rets låga ökning om 0,8 procent. Det gör att den sammantagna ökningen av boendekostnaderna exklusive uppvärmning och räntor stannar vid 1,6 procent 2018. Hyreshöjningarna förväntas bli något högre 2019 på grund av de högre driftskostnaderna (se diagram 94). Men eftersom ingen större uppräknings av fastig- hetsavgiften görs det året så blir boendekostnadsökningen unge- får densamma 2019 som 2018.<sup>25</sup>

### TILLFÄLLIGT HÖGA ELPRISER

Elpriserna har stigit i mars och februari på grund av det kalla vädret i Nordeuropa (se diagram 95). Den första mars var spot- priset på el i Sverige som högst över 2 kronor och 50 öre per kWh. Det kan jämföras med genomsnittspriset för 2017 som var ungefär 30 öre. Terminspriserna för el indikerar dock att pri- serna kommer att sjunka tillbaka till försommaren. Det beror troligtvis på de stora snömängder som täcker landet, och som kommer att fylla vattenmagasinen när vårflo den kommer.

Elnätsföretagen har fortfarande utrymme att höja elnätsavgif- terna inom ramen för regelverket som gäller för 2016–2019.

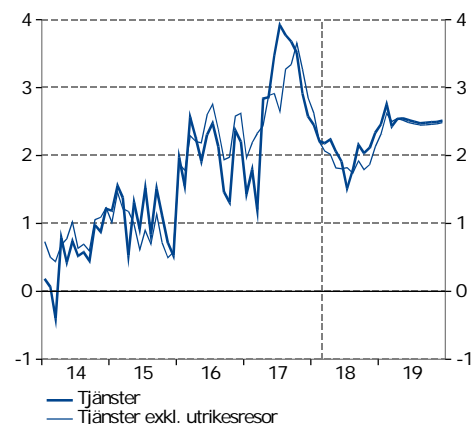
<sup>23</sup> Prisutvecklingen för resor som är ur säsong representeras numera av prisutvecklingen för resor som är i säsong. Se "Ändringar i KPI från 2017" information från SCB, 12 januari 2017, tillgänglig på [www.scb.se](http://www.scb.se).

<sup>24</sup> Kommuner och landsting påverkar tjänsteprisinflationen via prissättningen av bland annat kollektivtrafik och avgifter för fritidsaktiviteter såsom inträde till simhallar och avgifter för kulturutbildning, med mera.

<sup>25</sup> En allmän eller förenklad uppräkningsvärden för småhus görs av Skatteverket vart tredje år. Nästa tillfälle är år 2021, se [www.skatteverket.se](http://www.skatteverket.se).

Diagram 93 Tjänster

Årlig procentuell förändring, månadsvärden



Källa: SCB.

Diagram 94 Hyror och månadsavgifter i KPI och räntor

Årlig procentuell förändring respektive procent, kvartalsvärden

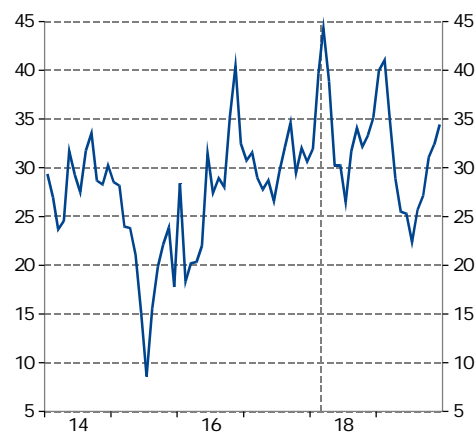


Anm. Före 2017 avser serien "Hyror och månadsavgifter" endast hyror.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Spotpris, Sverige

Ore per kilowattimme (KWh), månadsvärden



Källor: Nord Pool Spot och Konjunkturinstitutet.

Tillsammans med de höga elpriserna i dagsläget bidrar nätavgiftshöjningar till att konsumentpriset på el stiger sammanlagt över 9 procent 2018–2019.

#### HÖGRE DIESELPRISER FRAMÖVER

Både bensin och dieselpriserna steg vid årsskiftet på grund av det högre oljepriset och skattechöjningar. Den närmaste tiden förväntas priset på bensin stiga marginellt. Dieselpriset kan komma att stiga något mer då reduktionsplikten införs den 1 juli 2018, men effekten är svårbedömd.<sup>26</sup> Dessutom kan efterfrågan och priset på lågsvavlig diesel på den globala marknaden komma att öka inför det att strängare regler för sjöfartens svavelutsläpp träder ikraft 2020.<sup>27</sup>

Råoljepriset förväntas å andra sidan falla tillbaka något från dagens nivå. Sammantaget innebär detta att energiprisernas bidrag till inflationen blir fortsatt högt 2018, men mindre 2019 (se tabell 12).

#### KPIF-INFLATION UNDER MÅLET 2018–2019

Trots att den svaga kronan innebär något snabbare prisökningar på varor så förblir KPIF-inflationen under Riksbankens mål på 2 procent både 2018 och 2019. KPI stiger mer 2019 då högre bolåneräntor leder till högre räntekostnader för hushållen (se diagram 96).

**Diagram 96 Konsumentpriser**

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

<sup>26</sup> Reduktionsplikten innebär att den som säljer fossila drivmedel enligt lag är skyldig att blanda in en viss andel biodrivmedel. Se Lag (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp genom inblandning av biodrivmedel i bensin och dieselbränslen, svensk författningssamling.

<sup>27</sup> Se "The 2020 global sulphur limit", Frågor och svar, International maritime organization. Tillgänglig på [www.imo.org](http://www.imo.org).



## Scenario för svensk ekonomi och ekonomisk politik

Under prognosåren 2018–2019 når högkonjunkturen i Sverige sin topp. Konjunkturen hålls uppe av att tillväxten i omvärlden har tagit fart. Därefter mattas konjunkturen av i takt med att tillväxten i omvärlden dämpas och ekonomin är nära ett balanserat resursutnyttjande i slutet av 2022. Den tilltagande bristen på arbetskraft, tillsammans med ett högt resursutnyttjande i våra exportländer, driver upp löneutvecklingen som för närvarande är förhållandevis låg. Arbetslösheten bottnar 2019 och är oförändrad 2020 innan den långsamt börjar stiga. Inflationen, som drivs upp av en ökande enhetsarbetskostnad, ligger i linje med inflationsmålet från och med 2020. Reporäntan höjs gradvis från och med 2019 mot mer normala nivåer. Finanspolitiken verkar i en åtstramande riktning 2019–2020 när åtgärder vidtas för att nå överskottsmålet.

## Scenario för svensk ekonomi 2020–2022

### STARK SVENSK KONJUNKTUR I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Utvecklingen av svensk ekonomi i scenariot tar sin utgångspunkt i hur ekonomin utvecklas åren 2018–2019 enligt Konjunkturinstitutets prognos. Sveriges ekonomi växer starkt under 2018 både till följd av en stark tillväxt i inhemsk efterfrågan och en fortsatt konjunkturförstärkning i omvärlden. Den svenska konjunkturuppgången har hittills drivits av en stark inhemsk efterfrågan, bland annat genom ett högt bostadsbyggande. Bostadsinvesteringarna planar dock ut i år och nästa år vilket dämpar utvecklingen av de totala investeringarna. Konjunkturförstärkningen i omvärlden gör att exporten tar över som den huvudsakliga drivkraften för BNP-tillväxten i år. Detta gynnar även exportrelaterade investeringar som tillsammans med en kapacitetsuppbyggnad i hela näringslivet håller uppe den totala investeringstillväxten (se diagram 97). År 2019 växlar BNP-tillväxten ner i takt med att den internationella konjunkturen inte längre förstärks i samma takt som tidigare. Sveriges marknadstillväxt fortsätter att vara god men avtar i takt med att efterfrågetillväxten i våra viktiga exportregioner dämpas. Tillväxten i exporten växlar därför ned. Utgångspunkten inför scenariot är sammantaget att den svenska högkonjunkturen är fortsatt stark i år och toppar nästa år.<sup>28</sup>

<sup>28</sup> För en mer detaljerad beskrivning av den svenska konjunkturen se kapitel "Konjunkturen i Sverige 2018–2019" och för en mer detaljerad beskrivning av den internationella konjunkturen se kapitel "Internationell konjunkturutveckling".

### Vad skiljer scenario från prognos?

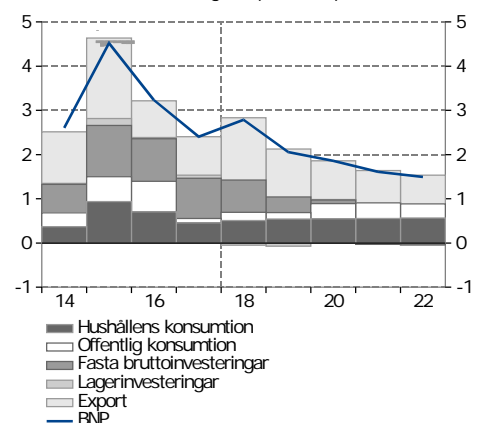
Prognos är Konjunkturinstitutets bedömning av den mest troliga utvecklingen av svensk ekonomi till och med 2019.

Scenariot tar vid där prognosen slutar och är en konsistent beskrivning av utvecklingen de följande tre åren. Scenariot bygger på följande antaganden:

- Inga nya störningar drabbar ekonomin. Ekonomin strävar därför mot ett konjunkturrellt balanserat resursutnyttjande.
- Finanspolitiken anpassas så att överskottsmålet uppfylls. Penningpolitiken bedrivs så att inflationsmålet, på 2 procent, nås.
- BNP-tillväxten är på längre sikt utbudsbestämmd och beror därmed i huvudsak på produktivitetstillväxten och hur befolkningen i arbetsför ålder utvecklas.
- Sveriges överskott i bytesbalansen fortsätter att falla tillbaka. Det sker genom ett successivt lägre hushållssparande. Denna utveckling sammanfaller med en successivt starkare real växelkurs.
- Offentlig konsumtion och investeringar utvecklas med hänsyn till demografin i enlighet med ett bibehållet offentligt åtagande i välfärdstjänsterna. Det innebär bland annat oförändrad personalitet i offentligt finansierade verksamheter.

Diagram 97 Importjusterat bidrag till BNP-tillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.



## SVENSK EKONOMI GÅR MOT BALANS FRÅN 2020

Efter ett antal år med ett allt mer ansträngt resursutnyttjande mattas konjunkturen av från och med 2020 och ekonomin påbörjar en utveckling mot konjunkturrell balans (se diagram 98). Brist på arbetskraft, en successivt svagare konjunktur i omvärlden som dämpar efterfrågan på svensk export, en inhemsk åtstramande finanspolitik 2020 samt ett stigande ränteläge bidrar till den konjunkturrella nedtrappningen. Perioden 2020–2022 är BNP-tillväxten i Sverige därmed lägre än de närmast föregående åren. Vid slutet av 2022 är både BNP-gapet och arbetsmarknadsgapet nära noll och svensk ekonomi kan då sägas vara i konjunkturrell balans. Högkonjunkturen i Sverige har då varat i sju år.

## VIKANDE EFTERFRÅGAN DÄMPAR EXPORTEN

Svensk export går i stor utsträckning till närliggande länder. Utvecklingen av exporten följer därmed i hög grad konjunkturutvecklingen i Europa. I Europa har investeringarna tagit fart, både vad gäller ersättning av förlitit kapital och nyinvesteringar. Det gynnar svensk ekonomi, eftersom svensk varuexport till stor del utgörs av investerings- och insatsvaror. I takt med att den internationella konjunkturen försvagas dämpas den svenska exporttillväxten. Denna utveckling förstärks av att kronan stärks. Sammantaget växer svensk export något svagare än exportmarknaden 2020–2022 och exportindustrin tappar marknadsandelar. Exporttillväxten kommer trots det vara den enskilt viktigaste efterfrågekomponenten för BNP-tillväxten.

Nettoexporten faller trendmässigt, som andel av BNP, från 2020 (se diagram 99). Den långsiktiga utvecklingen drivs av ett antagande i scenariot om att en successivt större andel äldre i befolkningen medför att hushållens sparande minskar och hushållens konsumtion stiger som andel av BNP.

## INVESTERINGSANDELEN FALLER TILLBAKA

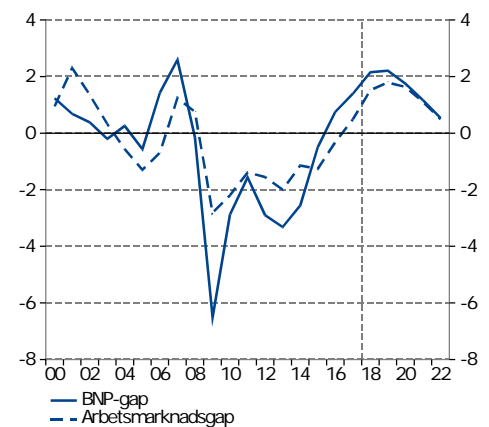
Investeringarna håller sig på en hög nivå under 2020–2022. Tillväxten är dock i stort sett noll och bidraget till BNP-tillväxten är därför mycket litet. Investeringarna hålls tillbaka av en lägre tillväxt i efterfrågan för företagen och av ökande kapitalkostnader när räntorna stiger. Dessutom är investeringarna som andel av BNP på en hög nivå 2019, vilket är naturligt givet konjunkturen (se diagram 100). Eftersom behovet av en fortsatt utökad produktionskapacitet är avtagande kommer investeringsandelen att falla tillbaka till en mer normal nivå.

## KONSUMTIONEN ÖKAR SOM ANDEL AV BNP

Den totala inhemska konsumtionen, det vill säga hushållens och den offentliga sektorns konsumtion, fortsätter att ge ett stadigt bidrag till BNP-tillväxten. Konsumtionen, som andel av BNP, är för närvarande jämförelsevis låg men ökar från och med 2020 (se diagram 101). Både en åtstramande finanspolitik och stigande

**Diagram 98 BNP-gap och arbetsmarknadsgap i Sverige**

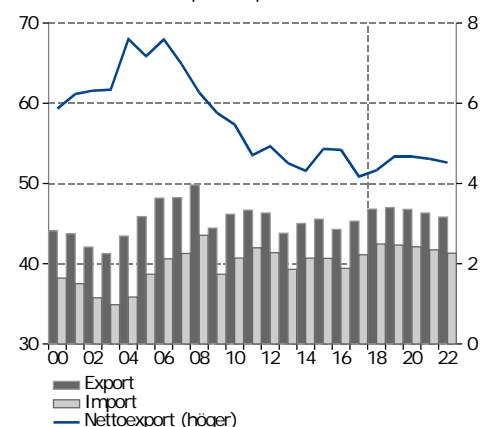
Procent av potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar



Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 99 Export, import och nettoexport**

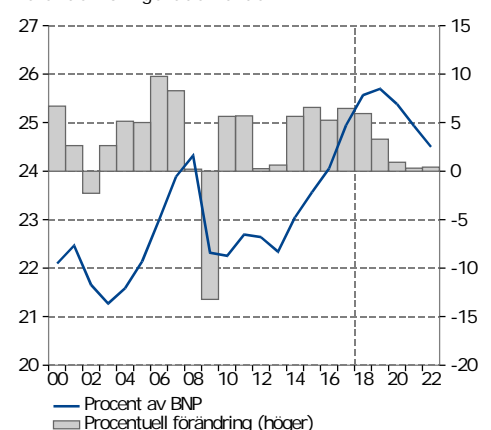
Procent av BNP, löpande priser



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 100 Fasta bruttoinvesteringar**

Procent av BNP respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

räntor bidrar till en svag utveckling av den disponibla inkomsten, trots att löneutvecklingen samtidigt tar fart. De räntehöjningar som Riksbanken inleder under 2019 innebär att hushållens utgifter för bostadslån och andra krediter stiger mot historiskt mer normala nivåer vilket håller tillbaka tillväxten i de disponibla inkomsterna (se diagram 102). Hushållen drar dock inte ned på konsumtionen fullt ut i relation till den låga disponibelinkomstökningen. Den demografiska utvecklingen med en ökad andel äldre är en förklaring till att hushållens konsumtion växer snabbare än inkomsterna 2020–2022. En del av konsumtionsökningen finansieras således med sparkapital. Detta innebär att den i dag höga sparkvoten faller framöver, vilket är ett antagande i scenariot.

Den offentliga konsumtionstillväxten är dämpad i år och nästa år på grund av avvecklingen av det flyktingmottagande som byggdes upp under 2015 och 2016. Åren 2020–2022 följer tillväxten i offentlig konsumtion den demografiska utvecklingen. Antalet unga och äldre, som är den del av befolkningen som konsumerar offentliga tjänster i störst utsträckning, ökar jämförelsevis snabbt framöver. Offentlig konsumtion ökar därför även som andel av BNP.

#### ANSTRÄNGT RESURSUUTNYTTJANDE PÅ ARBETSMARKNADEN

Arbetsmarknadsgapet ger en indikation på konjunkturläget på arbetsmarknaden då det mäter den procentuella skillnaden mellan antalet arbetade timmar under året och det potentiella antalet arbetade timmar, det vill säga antalet arbetade timmar om ekonomin vore i konjunkturrell balans.

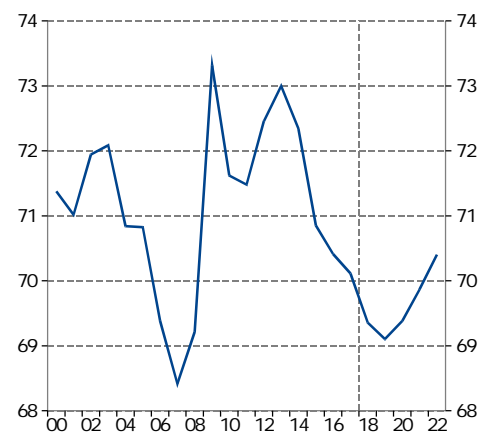
BNP, produktion och antalet arbetade timmar är på en hög nivå 2019 och utvecklas därför relativt svagt 2020–2022 när ekonomin går mot konjunkturrell balans. Det höga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden medför en allt snabbare tillväxt av timlönerna. Det bidrar till att sysselsättningstillväxten endast blir strax över noll under dessa år och att sysselsättningsgraden minskar (se diagram 103). Arbetskraften ökar något mer än sysselsättningen från 2021. Det medför att arbetslösheten, som nu ligger under jämviktsarbetslösheten, då börjar stiga. Arbetslösheten kommer dock att ligga under jämviktsarbetslösheten under hela perioden 2020–2022.

#### SNABBT STIGANDE ENHETSARBETSKOSTNAD DRIVER UPP KOSTNADSTRYCKET

Enhetsarbetskostnaden, det vill säga företagens kostnader per producerad enhet, ökar i år och nästa år i en ungefär normal takt i ett långsiktigt perspektiv. Löneökningarna är måttliga dessa år men stiger sedan snabbare samtidigt som produktivitetstillväxten fortsätter att utvecklas svagt. Det leder till att ökningstakten i enhetsarbetskostnaden från och med 2020 blir högre än vad som på lång sikt är förenligt med Riksbankens inflationsmål (se diagram 104). Det stigande kostnadstrycket i företagen leder så

**Diagram 101 Total inhemsk konsumtion**

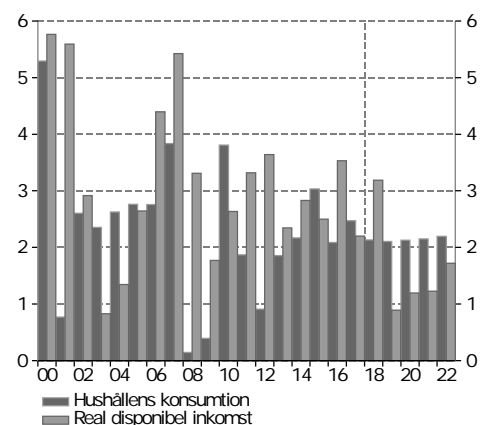
Procent av BNP, löpande priser



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 102 Hushållens konsumtion och real disponibel inkomst**

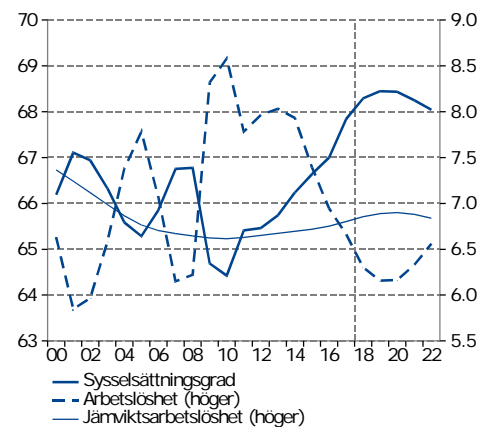
Procentuell förändring



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 103 Sysselsättningsgrad och arbetslöshet**

Procent av befolkningen 15–74 år respektive procent av arbetskraften 15–74 år



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

småningom till att de höjer sina priser snabbare. Detta får inflationen att stiga till 2 procent 2020 och sedan ligga kvar där.

#### TILLVÄXTEN I POTENTIELLT ARBETADE TIMMAR DÄMPAS AV DEMOGRAFIN FRAMÖVER

Den potentiella BNP-tillväxten, det vill säga den tillväxt som råder om ekonomin är i konjunkturrell balans, styrs av utvecklingen av den potentiella produktiviteten samt de potentiellt arbetade timmarna i ekonomin.

Det potentiella antalet arbetade timmar har vuxit relativt snabbt sedan mitten av 2000-talet men tillväxten växlar ned något framöver (se diagram 105). Det beror främst på att befolkningen i arbetsför ålder växer i långsammare takt till följd av lägre invandring och av att den inrikes födda befolkningen minskar.

Tillväxten i potentiell produktivitet i hela ekonomin har återhämtat sig successivt sedan 2010. Tillväxten stabiliseras på ca 1,5 procent från och med 2019.

Sammanfattningsvis uppgår den potentiella BNP-tillväxten till i genomsnitt 2,1 procent per år 2018–2022. Det är något lägre än genomsnittet 1980–2017 på 2,2 procent per år.

## Ekonomisk politik 2018–2022

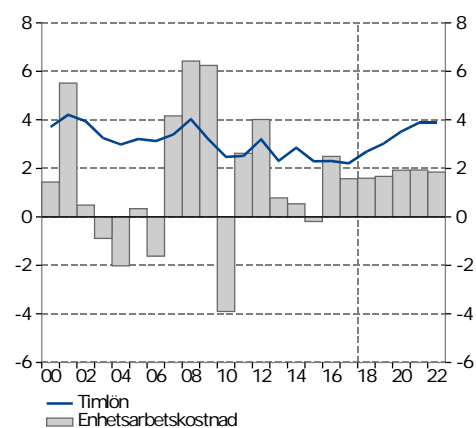
#### FINANSPOLITIKENS INRIKTNING KRÄVER FRAMTIDA ÅTSTRAMNINGAR FÖR ATT ÖVERSKOTTSMÅLET SKA NÅS

Det strukturella sparandet faller i år till 0,0 procent som andel av potentiell BNP som en följd av den expansiva budgeten för 2018 (se diagram 106). Efterfrågan i ekonomin drivs på med åtgärder för högre transfereringar och offentlig konsumtion och lägre skatter. Då resursutnyttjandet är högt förstärker finanspolitiken 2018 den rådande högkonjunkturen.

Enligt Konjunkturinstitutets bedömning är ett strukturellt finansierat sparande om 0,5 procent av potentiell BNP i linje med det nya överskottsmålet. Det krävs alltså åtstramningar motsvarande 0,5 procent för att ett strukturellt sparande i linje med målet ska nås. År 2019 förutsätts alla tillkommande åtgärder i budgeten finansieras fullt ut. Den automatiska budgetförstärkningen är ovanligt liten 2019 och medför då att det strukturella sparandet endast stärks till 0,1 procent av potentiell BNP.

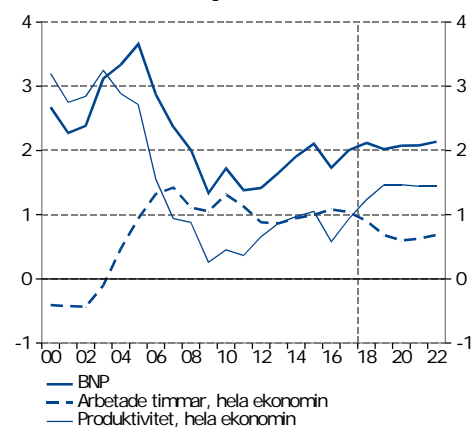
År 2020 behöver finanspolitiken stramas åt med motsvarande 0,4 procent av potentiell BNP för att nå ett sparande i linje med överskottsmålet (se det finanspolitiska scenariot i kapitlet "Offentliga finanser"). Finanspolitiken får alltså en åtstramande effekt när konjunkturen börjar mattas av 2020. Förstärkningen av de offentliga finanserna innebär att hushållens dispo-

**Diagram 104 Timlön och enhetsarbetskostnad i näringslivet**  
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden



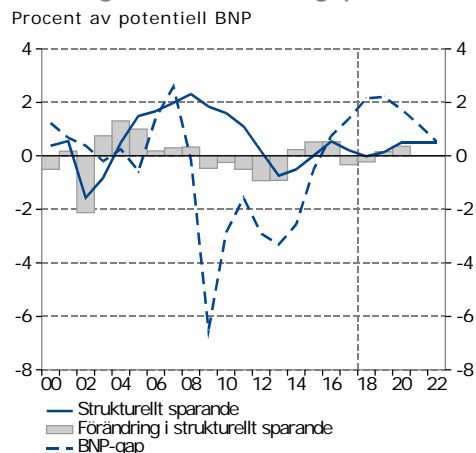
Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 105 Potentiella variabler**  
Procentuell förändring



Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 106 Strukturellt sparande i offentlig sektor och BNP-gap**  
Procent av potentiell BNP



Källa: Konjunkturinstitutet.

nibla inkomster hålls tillbaka, till följd av skatthöjningar och/eller minskade transfereringar. Åren efter 2020 har finanspolitiken en neutral effekt på konjunkturutvecklingen.

### REPORÄNTAN HÖJS I BÖRJAN AV 2019

Reporäntan har legat oförändrad på  $-0,50$  procent sedan den senaste sänkningen i februari 2016. Trots den låga reporäntan och det höga resursutnyttjandet blir inflationen 2018–2019, mätt med KPIF, något under inflationsmålet på 2 procent. Lönetillväxten stiger successivt 2018–2021 liksom enhetsarbetskostnaden (se tabell 13). Inflationen ökar till 2 procent och ligger sedan kvar där. Konjunkturinstitutets prognos är att reporäntan börjar höjas i början av 2019 för att motverka att inflationen blir högre än 2 procent bortom 2020. Det är en senare första höjning av reporäntan än både Riksbankens senaste bedömning och marknadens förväntningar (se diagram 107). Reporäntehöjningarna fortsätter gradvis 2019–2022 och den reala reporäntan stiger till ungefär 0 procent 2022 (se diagram 108). I slutet av 2022 är den nominella reporäntan 2,25 procent (se tabell 13) och Sveriges ekonomi är åter i konjunkturrell balans.

### SVENSKA STYRRÄNTOR LÄGRE ÄN I OMVÄRLDEN

I mars 2018 höjde Federal Reserve intervallet för styrräntan till 1,50–1,75 procent.<sup>29</sup> Därmed är styrräntan 1,50 procentenheter högre än innan den första höjningen, i december 2015, efter finanskrisen. De snabba styrräntehöjningarna i USA fortsätter 2018–2019 men uppgången saktar sedan in (se diagram 109).<sup>30</sup> I euroområdet har ECB:s styrränta, refiräntan, legat still på 0 procent sedan den senaste sänkningen i början av 2016. Refiräntan förblir oförändrad fram till början av 2019 men höjs därefter.<sup>31</sup> Interbankräntan eonia har legat tydligt under refiräntan och närmare ECB:s depositionsränta på  $-0,40$  procent det senaste året.<sup>32</sup> Eonia börjar stiga under andra halvan av 2018 och fortsätter sedan att stiga i takt med att refiräntan höjs. Ränte höjningstakten i våra viktigaste konkurrentländer (KIX6<sup>33</sup>) är långsammare i denna räntehöjningscykel än vad som tidigare varit normalt. Det beror delvis på att realräntornas långsiktiga jämvikt bedöms vara lägre än vad de varit tidigare. En förklarande

<sup>29</sup> Om inget annat anges redovisar Konjunkturinstitutet den övre gränsen i intervallet som amerikansk styrränta.

<sup>30</sup> För resursutnyttjande och inflation i USA, se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling".

<sup>31</sup> För resursutnyttjande och inflation i euroområdet, se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling".

<sup>32</sup> Eonia är ett viktat medelvärde av effektiva interbankräntor. Dessa räntor gäller lån över natten utan säkerhet mellan banker verksamma i euroområdet. ECB:s stående depositionsränta utgör ett golv för dagslåneräntan mellan banker. Refiräntan liknar Sveriges reporänta och amerikansk styrränta. I Sverige och i USA ligger dock dagslåneräntorna mellan banker nära reporäntan respektive styrräntan.

<sup>33</sup> KIX6-vägd styrränta avser ett genomsnitt av eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan.

Diagram 107 Reporänta

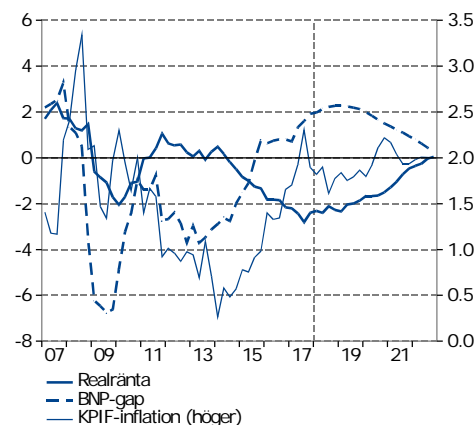
Procent, dags- respektive kvartalsvärden



Anm. Riksbankens prognos avser kvartalsvärden. Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Realränta, KPIF-inflation och BNP-gap

Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

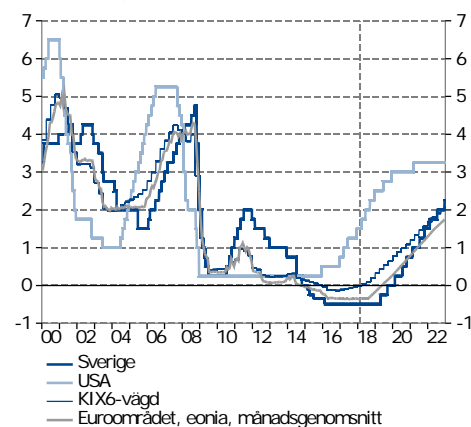


Anm. Realräntan är beräknad som reporäntan minus KPIF-inflationen.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Styrräntor

Procent, dags- respektive månadsvärden



Källor: Bank of England, Bank of Japan, ECB, Federal Reserve, Norges Bank, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

faktor är att den potentiella tillväxten i KIX6-länderna numera bedöms vara lägre än tidigare. De historiskt låga reala jämviktsräntorna leder till att de nominella räntenivåerna i slutet på räntehöjningscykeln också är låga i en historisk jämförelse (se diagram 109).<sup>34</sup>

Styrräntan i Sverige avviker nu mer från sin långsiktigt hållbara jämviktsnivå än styrräntorna i KIX6-länderna. Därför höjs reporäntan något snabbare 2020–2022 än i KIX6-länderna. Låga men stigande styrräntor på sikt leder till att statsobligationsräntorna stiger framöver. Den svenska 10-åriga statsobligationsräntan ökar till drygt 3 procent i slutet av 2022 (se diagram 110). Denna räntenivå är nästan en procentenhet lägre än genomsnittet 1995–2017. Att statsobligationsräntorna, både i Sverige och i omvärlden, är så låga i dag beror delvis på centralbankernas tidigare och pågående köp av tillgångar, däribland statsobligationer (se fördjupningen ”Effekter av centralbankers tillgångsköp” i *Konjunkturläget*, december 2017). Centralbankernas kommande nedtrappningar av sina balansräkningar bidrar till de stigande statsobligationsräntorna framöver.

#### SVAG KRONA STÄRKS FRAMÖVER

Riksbanken har sedan 2014 sänkt styrräntan mer än vad centralbankerna i både USA och euroområdet har gjort. Detta har bidragit till att den korta realräntan i Sverige har sjunkit mer än i euroområdet och USA de senaste åren (se diagram 111), vilket delvis förklarar kronans försvagning sedan 2014 (se diagram 112). Kronan stärks framöver i samband med att reporäntan höjs snabbare än styrräntorna i KIX6-länderna.

**Diagram 110 Långräntor, tioåriga statsobligationer**

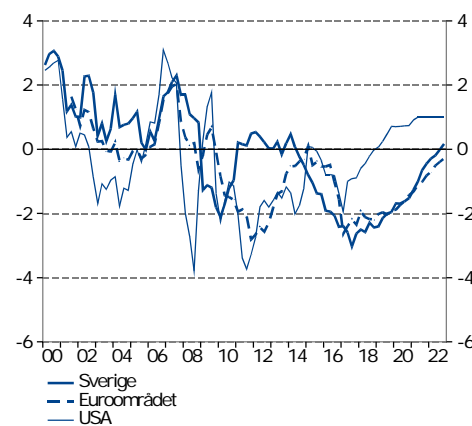
Procent, månadsvärden



Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 111 Reala korträntor**

Procent, kvartalsvärden



Anm. Reala räntor beräknade som skillnaden mellan nominell 3-månaders statsskuldväxel och årlig procentuell inflation. Inflationsmått är KPIF för Sverige, HIKP för euroområdet och KPI för USA.

Källor: Riksbanken, SCB, OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 112 Kronans effektiva växelkurs (KIX)**

Index 1992-11-18=100, månadsvärden



Anm. KIX är ett handelsvägt index baserat på valutor från samtliga OECD-länder samt Kina, Indien, Brasilien och Ryssland. Högre index motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

<sup>34</sup> Se fördjupningen ”Ny lägre bedömning av realräntor på längre sikt” i *Konjunkturläget*, mars 2017.

**Tabell 13 Scenario för svensk ekonomi**

Procentuell förändring om inget annat anges

	Utfall	Prognos			Scenario	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BNP <sup>1</sup>	2,7	2,9	2,1	1,6	1,5	1,5
BNP per invånare <sup>1</sup>	1,3	1,8	1,1	0,6	0,4	0,4
Potentiell BNP	2,0	2,1	2,0	2,1	2,1	2,1
BNP-gap <sup>2</sup>	1,4	2,1	2,2	1,7	1,2	0,5
Arbetade timmar <sup>1</sup>	1,9	1,9	1,0	0,4	0,1	0,1
Produktivitet <sup>1</sup>	0,8	1,1	1,2	1,2	1,4	1,4
Arbetskraft	2,0	1,0	0,6	0,4	0,4	0,6
Sysselsättning	2,3	1,4	0,7	0,4	0,3	0,3
Arbetslöshet <sup>3</sup>	6,7	6,3	6,2	6,2	6,3	6,6
Timlön <sup>4</sup>	2,5	2,8	3,1	3,5	3,9	3,9
Enhetsarbetskostnad <sup>1,5</sup>	2,1	1,9	1,9	2,3	2,5	2,4
KPI	1,8	1,7	2,0	2,7	2,7	2,6
KPIF	2,0	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0
Reporänta <sup>6</sup>	-0,50	-0,50	0,00	0,75	1,50	2,25
Statsobligationsränta <sup>7</sup>	0,7	1,0	1,6	2,1	2,6	3,0
Kronindex (KIX) <sup>8</sup>	112,9	114,8	113,4	111,6	109,8	107,9
Offentligt finansiellt sparande <sup>9</sup>	1,1	0,7	1,1	1,2	0,9	0,7
Strukturellt sparande, offentlig sektor <sup>2</sup>	0,2	0,0	0,1	0,5	0,5	0,5

<sup>1</sup> Kalenderkorrigerade värden. <sup>2</sup> Procent av potentiell BNP. <sup>3</sup> Procent av arbetskraften. <sup>4</sup> Enligt konjunkturlönestatistiken. <sup>5</sup> För hela ekonomin. <sup>6</sup> Vid slutet av året. <sup>7</sup> Tio års löptid, årsgenomsnitt. <sup>8</sup> Index 1992-11-18=100. <sup>9</sup> Procent av BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.





## Offentliga finanser

**Det finansiella sparandet uppgick till drygt 1 procent av BNP 2017 och överskottet består framöver. En betydande del av överskottet förklaras av den goda konjunkturen. I strukturella termer visade sparandet också ett överskott 2017 enligt Konjunkturinstitutets bedömning. I år försvagas det strukturella sparandet och det bedöms i år och nästa år vara under den nivå som Konjunkturinstitutet anser vara förenlig med överskottsmålet. Givet att personaltätheten upprätthålls i offentligfinansierade tjänster, krävs höjda skatter eller minskade transfereringar för att de offentliga finanserna inte ska försvagas ytterligare.**

I kapitlets tre första avsnitt analyseras de offentliga finansernas utveckling utifrån delvis olika tidshorizont och beräkningsantaganden. I det första avsnittet redovisas prognosen för de offentliga finanserna under 2018 och 2019. I det andra avsnittet redovisas det förväntade budgetutrymmet 2019–2022 vid oförändrade regler. I det tredje avsnittet beskrivs ett finanspolitiskt scenario för åren 2020–2022. I scenariot antas utgiftsåtgärder genomföras så att personaltätheten i offentligfinansierade välfärdstjänster upprätthålls och den historiskt observerade standardhöjningen i offentlig konsumtion fortsätter. Fokus i scenariot ligger på hur finanspolitiken måste bedrivas för att det strukturella sparandet i offentlig sektor ska vara i linje med överskottsmålet, och hur det påverkar hushållens disponibla inkomster. De två avslutande avsnitten redogör mer i detalj för de offentliga utgifterna och inkomsterna. De beräkningsmetoder som används i det finanspolitiska scenariot har delvis reviderats, se fördjupningen ”Ny metod för finanspolitiskt scenario”.

### Prognos för offentliga finanser 2018–2019

Offentlig sektors finansiella sparande visade ett överskott på drygt 1 procent av BNP 2017 och fortsätter att visa överskott 2018 och 2019 (se diagram 113). Inkomstkvoten, det vill säga inkomster som andel av BNP, föll något 2017 efter att ha stigit de två föregående åren. Utgiftskvoten föll likaså, vilket innebar att det finansiella sparandet bara minskade marginellt som andel av BNP. Den fallande utgiftskvoten förklaras framför allt av att arbetslösheten och antalet personer i transfereringssystemen för ohälsa minskade.

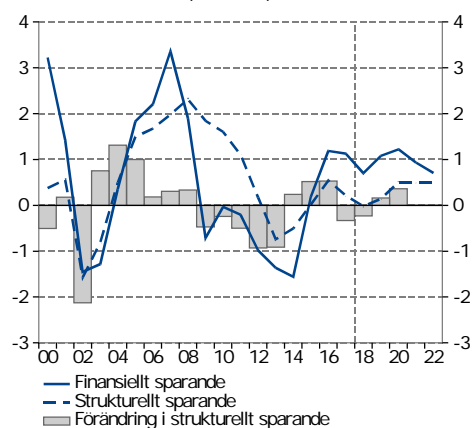
Mellan 2017 och 2018 faller det finansiella sparandet som andel av BNP, bland annat som en följd av den expansiva budgeten för 2018 och en svagare utveckling av momsintäkterna när bostadsinvesteringarna i det närmaste stagnerar. Utgiftskvoten minskar något även 2018, trots omfattande finanspolitiska ut-

#### Prognoser och scenario för de offentliga finanserna

På kort sikt gör Konjunkturinstitutet prognoser för de offentliga finanserna. Den finanspolitiska prognosen för 2018 utgår från regeringens budget. Även 2019 är ett prognosår, men det finns än så länge inte mycket information om hur finanspolitiken kommer att utformas detta år. Osäkerheten förstärks av riksdagsvalet hösten 2018. För närvarande innebär det att bästa prognos för 2019 bedöms följa av samma antaganden för offentlig konsumtion och investeringar som för scenarioåren 2020–2022, vilka beskrivs nedan och i marginalrutan ”Finanspolitiskt scenario”.

För åren 2020–2022 gör Konjunkturinstitutet ett finanspolitiskt scenario. I scenariot antas att finanspolitiken bedrivs så att strukturellt sparande är i linje med överskottsmålet. Om det föreligger en avvikelse från målet i utgångsläget som är jämförelsevis stor, kan anpassningen ta mer än ett år. I scenariot beskrivs även olika tillvägagångssätt för politiken att, med olika utgifts- och inkomståtgärder, nå överskottsmålet.

**Diagram 113 Finansiellt och strukturellt sparande i offentlig sektor**  
Procent av BNP respektive potentiell BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

giftsåtgärder. Det beror främst på att de migrationsrelaterade utgifterna börjar minska samtidigt som trenden med sjunkande transfereringar fortsätter.

Större delen av uppgången i det finansiella sparandet sedan 2014 kan enligt Konjunkturinstitutets bedömning förklaras av den starka konjunkturen. Det strukturella sparandet, det vill säga det finansiella sparandet korrigerat för konjunktoreffekter och andra temporära effekter, har stigit betydligt mindre än det finansiella sparandet de senaste åren (se diagram 113). År 2018 är det strukturella sparandet nära noll.

#### UTGIFTSÅTGÄRDER ANTAS FINANSIERAS FULLT UT 2019

Konjunkturinstitutet gör ingen sannolikhetsbedömning av utgången av höstens allmänna val. Oavsett valutgången baseras prognosen för 2019 på ett antagande om att de finanspolitiska åtgärderna i budgeten för 2019 finansieras fullt ut, det vill säga krona-för-krona. Det innebär att det strukturella sparandet förstärks i enlighet med den automatiska budgetförstärkningen som äger rum mellan 2018 och 2019 vid oförändrade regler.

Prognosen för de offentliga utgifterna baseras på en bedömning om att personaltäteten i offentligt finansierade tjänster bibehålls på 2018 års nivå. Tillväxten för både offentlig konsumtion och investeringar blir dock jämförelsevis dämpad 2019 i förhållande till vad som följer av befolkningsutvecklingen. Anledningen är att de tidigare uppdrivna kostnaderna för flyktingmottagandet minskar till historiskt sett mer normala nivåer under 2018 och 2019. Sammantaget innebär detta att det 2019 behövs aktiva utgiftsåtgärder för offentlig konsumtion och investeringar om 21 miljarder kronor, varav 8 miljarder i staten och 13 miljarder i kommunsektorn (se tabell 16). Utgiftsåtgärderna förutsätts finansieras fullt ut. Budgetförstärkningar om 21 miljarder kronor antas ske genom förändringar av hushållens skatter och/eller transfereringar utöver vad som sker vid oförändrade regler. Hushållens disponibla inkomster hålls alltså tillbaka med 21 miljarder kronor (se marginalrutan ”Finanspolitiskt scenario”).

#### STRUKTURELLT SPARANDE LÄGRE ÄN VAD SOM ÄR FÖRENLIKT MED ÖVERSKOTTSMÅLET

År 2019 stiger det strukturella sparandet något och når enligt Konjunkturinstitutets bedömning 0,1 procent av potentiell BNP (se tabell 14). Därmed bedöms den åtstramning som följer av den automatiska budgetförstärkningen inte vara tillräcklig för att det strukturella sparandet ska nå en nivå som är i linje med det nya överskottsmålet 2019 (se marginalrutan ”Konjunkturinstitutet utgår från nytt överskottsmål”).

#### Konjunkturinstitutet utgår från nytt överskottsmål

Den 22 november 2017 tog riksdagen, i enlighet med Överskottsmålskommitténs förslag, beslut om ett nytt överskottsmål för den offentliga sektorns finansiella sparande. Beslutet innebär att målet sänks från 1 procent till 1/3 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Det nya målet gäller från och med 2019. Det strukturella sparandet, det vill säga det finansiella sparandet korrigerat för konjunkturrella och andra temporära effekter, ska användas för att bedöma om överskottsmålet nås.

Det nya överskottsmålet kompletteras med ett skuldankare, det vill säga ett riktmärke för den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, Maastrichtskulden, på 35 procent av BNP. Skuldankaret ger överskottsmålet ett ”minne” då en avvikelse från målet normalt avspeglas i skuldutvecklingen. Dessutom har skulden en direkt koppling till den finanspolitiska hållbarheten.

Enligt Konjunkturinstitutets bedömning har konjunkturcyklerna i Sverige historiskt sett varit asymmetriska, med mer lågkonjunktur än högkonjunktur. Konjunkturinstitutet gör därför bedömningen att det är lämpligt att sikta på ett strukturellt sparande på 0,5 procent av potentiell BNP för att det finansiella sparandet i genomsnitt över en konjunkturcykel ska uppgå till 1/3 procent av BNP. För en mer detaljerad analys av detta se fördjupningen ”Ett nytt överskottsmål” i *Konjunkturläget*, augusti 2016.

**Tabell 14 Offentliga sektorns finanser**

Miljardar kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2016	2017	2018	2019
<b>Inkomster<sup>1</sup></b>	<b>2 183</b>	<b>2 268</b>	<b>2 331</b>	<b>2 414</b>
<i>Procent av BNP</i>	49,6	49,3	48,3	48,0
Skatter och avgifter <sup>4</sup>	1 933	2 014	2 075	2 151
Kapitalinkomster	66	63	64	64
Övriga inkomster <sup>2</sup>	183	191	193	199
<b>Utgifter</b>	<b>2 130</b>	<b>2 216</b>	<b>2 298</b>	<b>2 380</b>
<i>Procent av BNP</i>	48,4	48,1	47,6	47,3
Konsumtion	1 152	1 198	1 243	1 289
Transfereringar <sup>4</sup>	766	790	819	844
Hushåll	623	639	654	668
Företag	83	81	85	88
Utland	61	70	81	88
Investeringar	187	204	213	222
Kapitalutgifter	25	24	23	25
<b>Överföring till hushållen<sup>3</sup></b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-21</b>
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>52</b>	<b>52</b>	<b>34</b>	<b>54</b>
<i>Procent av BNP</i>	1,2	1,1	0,7	1,1
<b>Primärt finansiellt sparande</b>	<b>11</b>	<b>13</b>	<b>-7</b>	<b>16</b>
<i>Procent av BNP</i>	0,3	0,3	-0,1	0,3
<b>Strukturellt sparande</b>	<b>24</b>	<b>10</b>	<b>-1</b>	<b>7</b>
<i>Procent av potentiell BNP</i>	0,5	0,2	0,0	0,1
<b>Maastrichtskuld</b>	<b>1 859</b>	<b>1 881</b>	<b>1 788</b>	<b>1 722</b>
<i>Procent av BNP</i>	42,2	40,9	37,0	34,2

<sup>1</sup> Exklusive EU-skatter. Dessa ingår i skattekvoten men inte i offentliga sektorns inkomster. <sup>2</sup> Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna samt inkomster av bokföringsteknisk karaktär såsom kapitalförslitning.

<sup>3</sup> Beräkningsteknisk överföring till hushåll i form av skatter eller transfereringar. Avser det belopp som behövs överföras mellan hushållen och offentlig sektor för att uppnå prognostiserad bana för det strukturella sparandet. Ett negativt tal innebär ett åtstramningsbehov i offentlig sektor, det vill säga att åtgärder vidtas med negativ effekt på hushållens disponibla inkomster, och ett positivt tal innebär ett utrymme för expansiva åtgärder. <sup>4</sup> Prognoserna för skatter och avgifter samt transfereringar baseras på 2018 års regelverk.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

## Offentliga finanser vid oförändrade regler

I detta avsnitt redogörs för utvecklingen av de offentliga finanserna vid oförändrade regler, det vill säga om inga beslut om finanspolitiska åtgärder fattas utöver vad som finns i budgetpropositionen för 2018. Beräkningarna skiljer sig därmed mot den finanspolitiska prognosen och det finanspolitiska scenariot där riksdag och regering antas fatta beslut om utgiftsåtgärder som påverkar offentlig konsumtion och offentliga investeringar. Vidare beräknas budgetutrymmet för 2019–2022. Budgetutrymmet visar vilket utrymme som finns för nya ofinansierade finanspolitiska åtgärder för en specifik tidshorisont givet att överskottsmålet uppfylls och att utvecklingen av de offentliga finanserna följer oförändrade regler.

Vid oförändrade regler tenderar det strukturella sparandet som andel av potentiell BNP att stiga över tiden (se marginalru-

### Oförändrade regler

Med oförändrade regler menas att inga nya finanspolitiska beslut fattas av riksdag, regering eller kommuner.

Vid oförändrade regler tenderar de strukturella utgifterna som andel av potentiell BNP att sjunka över tiden. De strukturella inkomsterna utvecklas däremot vanligen ungefär i takt med potentiell BNP. Att utgiftsandelens faller beror på att det finns ett inbyggt dämpande system för de offentliga utgifterna eftersom de till stor del saknar direkt koppling till den ekonomiska utvecklingen. De offentliga inkomsterna, främst skatter, är ofta bestämda i termer av skattesatser och utvecklas därför normalt sett i takt med BNP vid oförändrade regler. Den förstärkning av det strukturella sparandet som sker vid oförändrade regler kallas automatisk budgetförstärkning.

tan ”Oförändrade regler”). Åren 2019 till 2022 sjunker utgiftsandelens vid oförändrade regler. Dock utvecklas även skatterna svagt 2019 under detta antagande, bland annat till följd av att viktiga skattebaser utvecklas på ett mindre gynnsamt sätt. Det resulterar i att inkomstkvoten faller för att sedan plana ut de följande åren (se diagram 114). Det innebär att det strukturella sparandet i avsaknad av nya utgifts- eller inkomståtgärder successivt förstärks från 0,0 till 2,4 procent av potentiell BNP från 2018 till 2022 (se diagram 115).

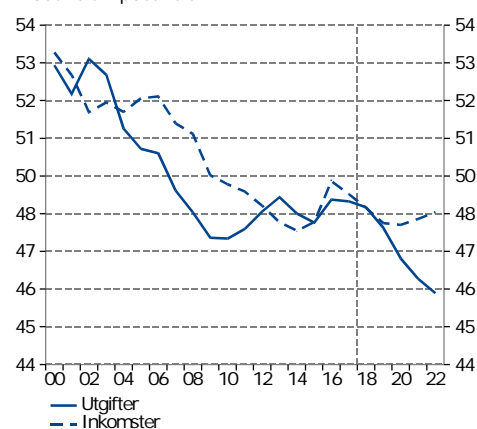
Enligt Konjunkturinstitutets definition beräknas budgetutrymmet som den del av det strukturella sparandet som vid oförändrade regler överstiger 0,5 procent av potentiell BNP, det vill säga den nivå på det strukturella sparandet som Konjunkturinstitutet bedömer vara förenlig med den nya målnivån för det faktiska offentligfinansiella sparandet över en konjunkturcykel (se marginalrutan ”Konjunkturinstitutet utgår från nytt överskottsmål”).

För 2019 blir budgetutrymmet negativt. Det förklaras av att den automatiska budgetförstärkningen, som sker vid oförändrade regler, endast är 8 miljarder kronor och bara eliminerar en liten del av det sparbehov som behövs för att det strukturella sparandet ska vara i linje med överskottsmålet. Budgetutrymmet landar därför på minus 18 miljarder kronor 2019. Åren därefter är budgetutrymmet positivt och det finns därmed utrymme för ofinansierade åtgärder. Budgetutrymmet uppgår till 25 miljarder kronor 2020 och växer till sammanlagt 106 miljarder kronor 2022 vid 2018 års regler (se tabell 15).

Oförändrade regler är dock ett mindre sannolikt scenario under perioden fram till och med 2022. Det är i stället mer sannolikt att budgetutrymmet kommer att användas för nya finanspolitiska åtgärder, vilket också antas i Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario i nästa avsnitt.

**Diagram 114 Strukturella utgifter och inkomster i offentlig sektor vid oförändrade regler**

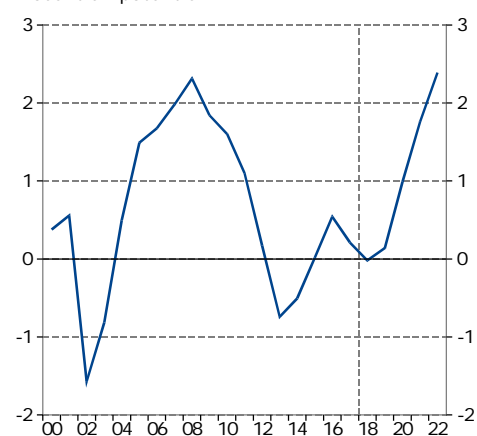
Procent av potentiell BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 115 Strukturellt sparande i offentlig sektor vid oförändrade regler**

Procent av potentiell BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 15 Budgetutrymme

Miljarder kronor

		2019	2020	2021	2022	2020- 2022
Förändring av strukturella inkomster vid oförändrade regler	(A)	71	103	118	122	344
Förändring av strukturella utgifter vid oförändrade regler	(B)	63	59	74	83	217
Automatisk budgetförstärkning	(C=A-B)	8	44	44	39	127
Förstärkning av strukturellt sparande för att nå överskottsmålet <sup>1</sup>	(D)	25	19	1	1	21
<b>Budgetutrymme<sup>2</sup></b>	(C-D)	<b>-18</b>	<b>25</b>	<b>42</b>	<b>38</b>	<b>106</b>
<b>Akkumulerat budgetutrymme</b>		<b>0</b>	<b>25</b>	<b>68</b>	<b>106</b>	

<sup>1</sup> 2019 krävs en förstärkning av det strukturella sparandet om 25 miljarder kronor men det prognostiseras endast 8 miljarder kronor i budgetförstärkning, varför det negativa budgetutrymme om 18 miljarder kronor 2019 inte antas åtgärdas. Ett behov av att förstärka det strukturella sparandet med 19 miljarder kronor för att nå målet 2020 kvarstår därför.

<sup>2</sup> Det är det nya budgetutrymme som genereras varje enskilt år som redovisas för åren 2020–2022. Det totala ackumulerade budgetutrymme 2020–2022 visas i den sista kolumnen samt raden "Ackumulerat budgetutrymme".

Källa: Konjunkturinstitutet.

## Finanspolitiskt scenario 2020–2022

Utgångspunkten i scenariot är att finanspolitiken 2020–2022 bedrivs så att det strukturella sparande uppgår till 0,5 procent av potentiell BNP under perioden, det vill säga den nivå som Konjunkturinstitutet bedömer vara förenlig med det nya överskottsmålet. I scenariot antas också att aktiva beslut om offentlig konsumtion och investeringar fattas så att de utvecklas med den demografiskt betingade utvecklingen och en historiskt observerad standardökning. Om budgetutrymme överstiger utgiftsåtgärderna sker i scenariot en beräkningsteknisk överföring till hushållen genom förändringar av skatter och/eller transfereringar som påverkar hushållens disponibla inkomster positivt. Skulle budgetutrymme vara mindre än utgiftsåtgärderna sker i stället en beräkningsteknisk överföring från hushållen (se marginalrutan "Finanspolitiskt scenario" och fördjupningen "Ny metod för finanspolitiskt scenario").

### Finanspolitiskt scenario

Scenariot tar vid där prognosen slutar och är en konsistent beskrivning av utvecklingen de följande åren. En utförlig beskrivning ges i fördjupningen "Ny metod för finanspolitiskt scenario". Scenariot bygger på följande antaganden:

- Stat och kommun beslutar om utgiftsåtgärder inom offentlig konsumtion och investeringar som upprätthåller personaltäteten inom offentligt finansierade välfärdstjänster samt en historiskt motiverad standardökning. I kapitlet kallas detta lite förenklat för ett bibehållet offentligt åtagande i välfärdstjänsterna.
- Konstanta kostnadsandelar för arbete, kapital- och insatsvaror inom produktionen av välfärdstjänster. Antagandet innebär att eftersom lönerna antas stiga snabbare än priserna på kapital- och insatsvaror får personalen med tiden bättre/mer utrustning, vilket leder till en standardökning.
- Stat och kommun beslutar om åtgärder som ökar eller minskar hushållens disponibla inkomster så att det strukturella sparandet uppgår till 0,5 procent av potentiell BNP, en nivå som Konjunkturinstitutet bedömer vara förenlig med överskottsmålet. Om denna beräkningstekniska överföring till hushållen är positiv (negativ) innebär det åtgärder som ökar (minskar) hushållens disponibla inkomster. Scenariot tar inte ställning till hur åtgärderna fördelas mellan skatter och transfereringar till hushåll.
- Kommunsektorns skulder växer på sikt inte som andel av BNP. Antagandet är Konjunkturinstitutets operationalisering av det mer allmänt hållna målet att kommunerna ska upprätthålla god ekonomisk hushållning. Givet nuvarande investeringsnivåer innebär antagandet ett finansiellt sparande i kommunsektorn på -0,2 procent av BNP nås på några års sikt. Scenariot tar inte ställning till om målet uppnås genom ändrade kommunalskattesatser eller statsbidrag.

**Tabell 16 Finanspolitiskt scenario i offentlig sektor**

Miljarder kronor respektive procent av potentiell BNP

	Prognos 2019	Scenario 2020	2021	2022	2020- 2022
<b>Budgetutrymme</b>	<b>-18</b>	<b>25</b>	<b>42</b>	<b>38</b>	<b>106</b>
<b>Utgiftsåtgärder<sup>1</sup></b>	<b>21</b>	<b>37</b>	<b>37</b>	<b>35</b>	<b>109</b>
I staten	8	11	12	11	34
Konsumtion	8	9	10	9	28
Investeringar	0	2	2	2	6
I kommunsektorn	13	26	25	24	75
Konsumtion	11	23	22	21	66
Investeringar	1	3	3	3	9
<b>Överföring till hushållen<sup>2</sup></b>	<b>-21</b>	<b>-12</b>	<b>5</b>	<b>3</b>	<b>-3</b>
Strukturellt sparande <sup>3</sup>	0,1	0,5	0,5	0,5	

<sup>1</sup> Utgiftsåtgärder som påverkar offentlig konsumtion och offentliga investeringar.<sup>2</sup> Beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter eller transfereringar. <sup>3</sup> Procent av potentiell BNP.

Källa: Konjunkturinstitutet.

**ÖVERFÖRING FRÅN HUSHÅLLEN 2020–2022**

För att bibehålla personaltätheten i välfärdstjänsterna och ge utrymme för en standardökning ungefär i linje med historiskt mönster antas det fattas beslut om utgiftsåtgärder 2020–2022 som sammantaget höjer utgifterna för offentlig konsumtion och offentliga investeringar med 109 miljarder kronor (se tabell 16). Av dessa åtgärder avser 94 miljarder kronor offentlig konsumtion. De antagna åtgärderna medför att offentlig konsumtion ökar lite snabbare än BNP fram till 2022 (se diagram 116). Detta förklaras av den demografiska utvecklingen. En historiskt hög befolkningstillväxt och en tilltagande andel unga och äldre innebär att den demografiskt betingade efterfrågan på välfärdstjänster såsom vård, skola och omsorg stiger relativt snabbt under perioden. Utgifterna i den offentliga sektorn faller något som andel av BNP 2019 men stiger sedan under scenarioåren till följd av den demografiska utvecklingen och den av cykliska skäl dämpade BNP-tillväxten (se diagram 117).

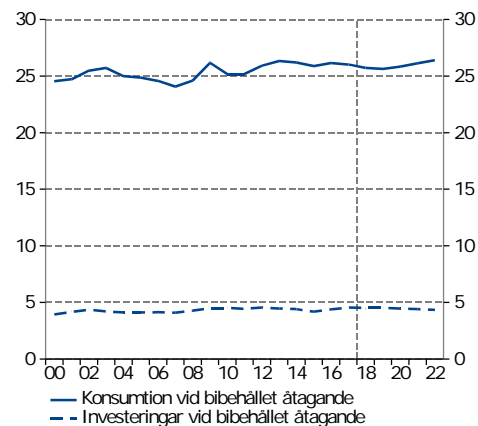
För att finansiera åtgärderna och samtidigt nå ett sparande i linje med överskottsmålet krävs det 2020 en överföring från hushållssektorn som minskar hushållens disponibla inkomster med 12 miljarder kronor jämfört med om reglerna i skattesystemet och transfereringssystemen för hushållen hade varit oförändrade. Denna överföring antas ske genom förändrade skatter och/eller ersättningsnivåer i transfereringssystemen.

Åren 2021–2022 är den tillkommande överföringen till hushållen något positiv, det vill säga det finns i förhållande till 2020 ett utrymme att höja hushållens disponibla inkomster genom finanspolitiska åtgärder och samtidigt nå ett strukturellt sparande i linje med överskottsmålet. Sammantaget krävs det 2020–2022 en överföring från hushållssektorn om 3 miljarder kronor (se tabell 16).

Diagram 118 illustrerar den ackumulerade överföringen till hushållen, som för åren 2019–2022 är *minus* 24 miljarder kronor.

**Diagram 116 Offentlig konsumtion och offentliga investeringar**

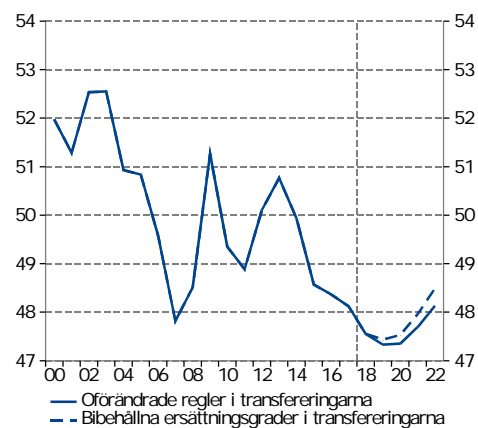
Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 117 Utgifter i offentlig sektor**

Procent av BNP

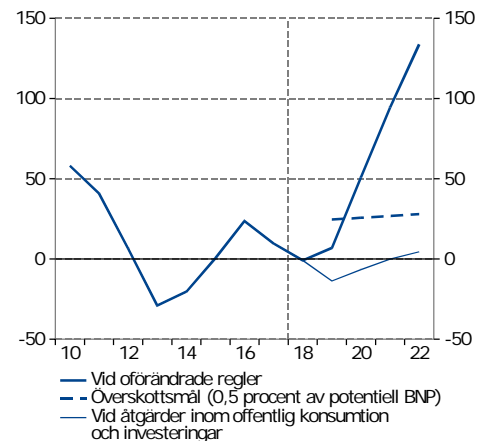


Anm. Diagrammet visar hur utgifterna utvecklas givet bibehållen personaltäthet i välfärdstjänsterna men med olika antaganden för transfereringarna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 118 Strukturellt sparande**

Miljarder kronor



Anm. Differensen mellan strukturellt sparande vid åtgärder inom offentlig konsumtion och investeringar och överskottsmålet utgör 2022 den ackumulerade överföringen till hushållssektorn 2019–2022.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.



Det innebär att det under den perioden sammantaget sker en överföring från hushållen om 24 miljarder kronor.

#### RÄKNEEXEMPEL MED OFÖRÄNDRADE REGLER I TRANSFERERINGSSYSTEMEN

I den finanspolitiska prognosen för 2019 och i det finanspolitiska scenariot görs inga specifika antaganden om ersättningsnivåerna i transfereringssystemen, och därmed inte om regelförändringar som påverkar skatteintäkterna. Om man i stället gör ett explicit antagande om utvecklingen för transfereringar till hushållen framgår det hur mycket skatterna skulle behöva ändras för att strukturellt sparande ska vara i linje med överskotts målet.

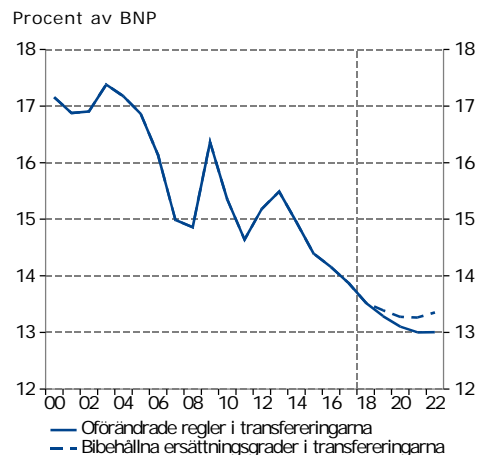
Som ett räkneexempel skrivs transfereringarna fram med oförändrade regler på 2018 års nivå. Transfereringarna till hushållen som andel av BNP är då ungefär oförändrade under scenarioåren (se diagram 119). Överföringen från hushållen om sammantaget 24 miljarder kronor perioden 2019–2022 måste då ske genom skattehöjningar, givet att det inte vidtas några åtgärder som påverkar volymutvecklingen inom olika transfereringssystem. Det bidrar till att skattekvoten stiger från 43,1 procent av BNP 2018 till 43,4 2022 (se diagram 120). År 2022 blir skattekvoten knappt 0,4 procentenheter högre än vid oförändrade skatteregler på 2018 års nivå.

#### RÄKNEEXEMPEL MED BIBEHÅLLNA ERSÄTTNINGSGRADER I TRANSFERERINGSSYSTEMEN

I ett andra räkneexempel analyseras konsekvenserna av att bibehålla ersättningsgraderna i transfereringssystemen på 2018 års nivå genom beslut om höjningar av de nominella ersättningarna i takt med löneutvecklingen. Transfereringarna till hushållen stiger då något som andel av BNP under scenarioåren (se diagram 119) och de offentliga utgifterna når upp till 48,5 procent av BNP 2022 (se diagram 117).

I detta exempel krävs beslut om utgiftsökningar avseende transfereringar till hushållen på ca 5 miljarder kronor per år 2019–2022. Jämfört med räkneexemplet ovan ökar behovet av överföring från hushållen i form av högre skatter i motsvarande grad, givet att det inte vidtas några åtgärder som påverkar volymutvecklingen inom olika transfereringssystem. Det innebär att skattekvoten ökar till 43,7 procent av BNP 2022, vilket kan jämföras med 43,4 procent i räkneexemplet med oförändrade regler i transfereringssystemen och 43,0 procent vid gällande skatteregler (se diagram 120).<sup>35</sup>

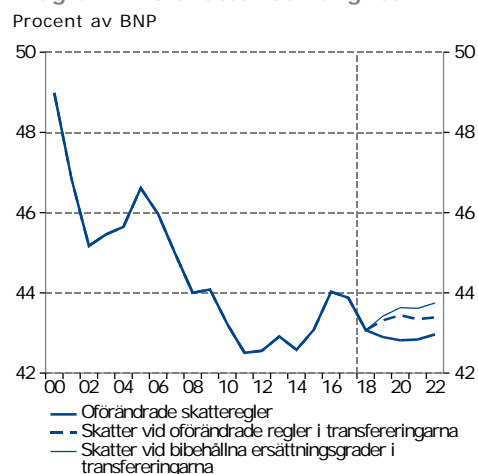
Diagram 119 Transfereringar till hushållen



Anm. Diagrammet visar hur transfereringarna utvecklas vid oförändrade regler respektive bibehållna ersättningsgrader.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 120 Skatter och avgifter



Anm. Diagrammet visar hur skattekvoten utvecklas vid 2018 års skatteregler samt vilken skattekvot som behövs vid olika antaganden för transfereringarna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

<sup>35</sup> Observera att några beteendeeffekter på ekonomin av förändrade skatter och transfereringar inte beaktas i dessa räkneexempel.



### RÄKNEEXEMPEL DÅR STATS BIDRAG FINANSIERAR KONSTANT ANDEL AV KOMMUNERNAS UTGIFTER

Merparten av de antagna finanspolitiska åtgärderna för scenario-åren utgörs av åtgärder som påverkar kommunsektorns utgifter. Det beror på att den demografiska utvecklingen, med allt fler yngre och äldre, främst påverkar behovet av kommunala välfärdstjänster såsom skola, vård och omsorg.

För att kommunsektorn ska uppnå god ekonomisk hushållning (för Konjunkturinstitutets definition av god ekonomisk hushållning, se marginalrutan ”Finanspolitiskt scenario”) behöver det finansiella sparandet i kommunsektorn stärkas. Totalt sett uppkommer ett finansieringsbehov inom kommunsektorn på 87 miljarder kronor 2019–2022. Detta behov är beaktat i det finanspolitiska scenariot för offentlig sektor (se tabell 16). I vilken mån detta finansieras med statsbidrag respektive kommunala skatteökningar har stor betydelse för hur kommunalskattesatsen utvecklas.<sup>36</sup> Ju mer statsbidragen höjs, desto mindre av finansieringsbehovet måste annat lika tillgodoses via ett ökat kommunalt skatteuttag (se diagram 121). För att det strukturella sparandet ska vara i linje med överskotts målet antas ett lägre skatteuttag i kommunsektorn kompenseras med ett i motsvarande grad högre skatteuttag i staten, eller lägre transfereringar till hushållen.

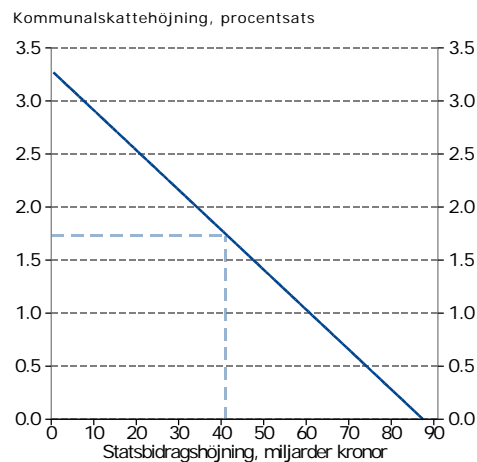
En möjlighet är att statsbidragen höjs i en sådan takt att de finansierar samma andel av kommunernas utgifter som i dag. Statsbidragen behöver då höjas med 41 miljarder kronor 2019–2022. De kommunala skatterna behöver då höjas med sammantaget 46 miljarder 2019–2022, vilket motsvarar en höjning av den genomsnittliga skattesatsen med 1,73 procentenheter (från 32,12 till 33,85 kronor).

### MAASTRICHTSKULDEN FORTSÄTTER ATT MINSKA

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, Maastrichtskulden, var 41 procent av BNP 2017. Från och med 2019 införs ett skuldankare om 35 procent av BNP. Överskotten i det finansiella sparandet framöver innebär att skulden fortsätter att minska och når det nya skuldankaret 2019 (se diagram 122). Maastrichtskulden består till knappt 80 procent av statsskulden, resterande del är skulder i kommunsektorn. Att Maastrichtskulden har sjunkit, och fortsätter att sjunka, förklaras av statsskuldens utveckling. Skulderna i kommunsektorn har däremot ökat som andel av BNP, delvis till följd av stora kommunala investeringar.

<sup>36</sup> I det finanspolitiska scenariot definieras inte hur finansieringsbehovet täcks. Storleken på den totala överföringen till hushållssektorn påverkas inte av om finansieringsbehovet i kommunerna täcks med statsbidrag eller kommunalskatter. I den mån som finansieringsbehovet sker genom höjda kommunalskatter kommer statens överföringar från hushållssektorn att minska.

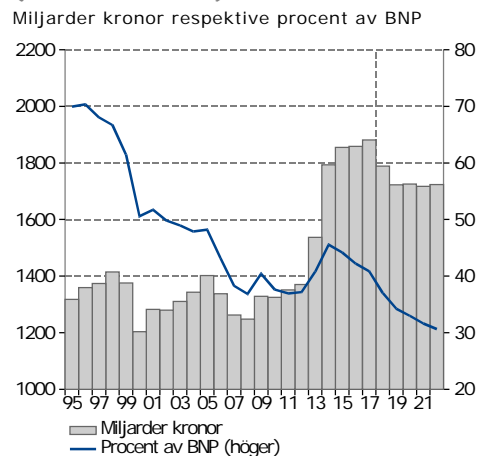
Diagram 121 Skatte- och statsbidragshöjningar i kommunsektorn 2019–2022



Anm. Den heldragna linjen visar de kombinationer av skatte- och statsbidragshöjningar som är möjliga i det finanspolitiska scenariot. Streckad linje visar den kombination som ges om statsbidragen utvecklas proportionellt till kommunala utgifter.

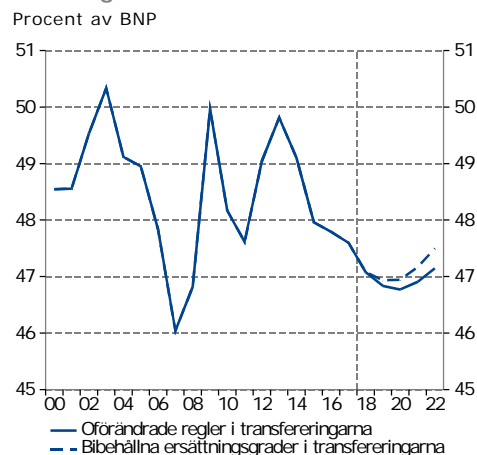
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 122 Offentlig bruttoskuld (Maastrichtskuld)



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 123 Primära utgifter i offentlig sektor



Anm. Diagrammet visar hur de primära utgifterna utvecklas givet bibehållen personalitet i välfärdstjänsterna men med olika antaganden för transfereringarna.

Källa: Konjunkturinstitutet.

## Offentliga primära utgifter

De offentliga primära utgifterna har fallit som andel av BNP sedan 2013, framför allt till följd av lägre utgifter i transfereringssystemen och en god BNP-tillväxt i den nuvarande konjunkturuppgången. I det finanspolitiska scenariot ovan görs inget explicit antagande för hur reglerna för hur transfereringarna till hushållen utvecklas, men oavsett om ersättningsgraden i transfereringssystemen bibehålls eller inte minskar de primära utgifterna 2018 och 2019 (se diagram 123). Därefter stiger de som andel av BNP, vilket till stor del förklaras av en högre tillväxttakt i offentlig konsumtion.

### STOR MARGINAL TILL UTGIFTSTAKET FRAMÖVER

Utgiftstaket fastställs av riksdagen och omfattar de statliga utgifterna enligt budgetredovisningen exklusive statens ränteutgifter, men inklusive pensionssystemets utgifter. Utgiftstaket är fastställt till och med 2020. Det fastställda och föreslagna utgiftstaket ökar som andel av potentiell BNP samtliga år framöver. De takbegränsade utgifterna, det vill säga de faktiska utgifterna, minskar däremot som andel av potentiell BNP fram till 2020. Detta gäller både vid oförändrade regler i transfereringssystemen och vid bibehållen ersättningsgrad (se diagram 124). Utgiftstaket torde därmed inte vara en bindande restriktion för utgiftsutvecklingen 2018–2020.

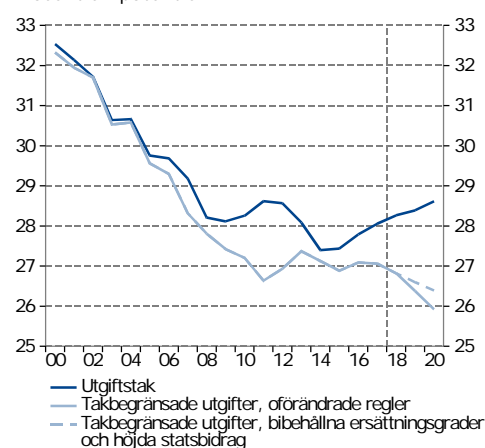
### DÄMPAD ÖKNING AV OFFENTLIG KONSUMTION 2018–2019 MEN TRENDMÄSSIG ÖKNING AV DEMOGRAFISKT BEHOV

Offentlig konsumtion utvecklades svagt 2017 jämfört med det historiska genomsnittet, och ännu svagare jämfört med den demografiskt betingade efterfrågan av offentlig konsumtion. Utvecklingen bör dock ses i ljuset av den mycket starka utvecklingen 2015–2016 (se diagram 125). År 2018 blir utvecklingen fortsatt jämförelsevis svag trots en expansiv finanspolitik som till stor del innebär satsningar på offentlig konsumtion. År 2019 blir tillväxten fortsatt jämförelsevis svag givet att inga ytterligare utgiftsåtgärder, utöver det som Konjunkturinstitutet prognostiserar, krävs för att konsumtionen ska utvecklas i linje med demografin. Den demografiskt betingade efterfrågan växer snabbt 2018 och 2019 till följd av allt fler yngre och äldre i befolkningen (se diagram 126). Detta borde föranleda en jämförelsevis snabb ökning av offentlig konsumtion samma år. Men avvecklingen av det flyktingmottagande som byggdes upp i samband med den höga flyktinginvandringen från slutet av 2015 verkar återhållande på offentlig konsumtion. Denna dämpande effekt avtar efter 2019, vartefter tillväxten successivt återgår till att följa den demografiskt betingade efterfrågan på välfärdstjänster.

Utgifterna för offentlig konsumtion påverkas i hög grad av befolkningsutvecklingen, särskilt utvecklingen av antalet unga och äldre. Båda dessa grupper har ökat relativt kraftigt under ett

Diagram 124 Utgiftstak och takbegränsade utgifter

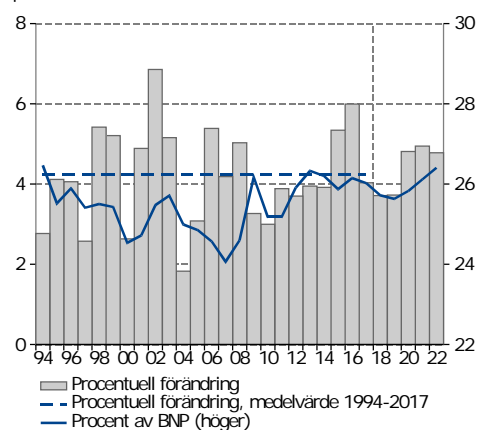
Procent av potentiell BNP



Källor: Ekonomistyrningsverket, Regeringen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 125 Offentliga konsumtionsutgifter

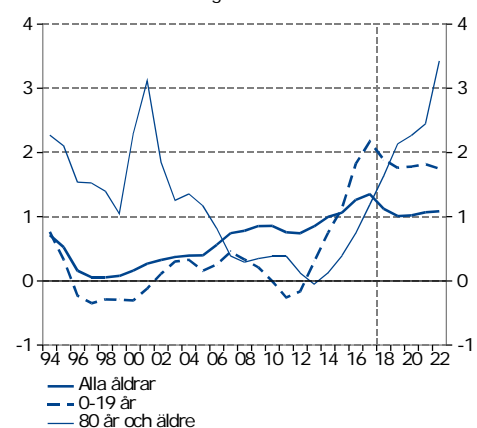
Procentuell förändring, löpande priser respektive procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Befolkningen i olika åldersgrupper

Procentuell förändring



Anm. Beräknade årsmedelvärden.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

antal år. Tillväxttakten av antalet unga dämpas något från och med 2018. Antalet personer som är 80 år och äldre fortsätter dock att öka i allt snabbare takt.<sup>37</sup> En genomsnittlig 80-åring är mer kostsam än en genomsnittlig ung person i termer av efterfrågan på välfärdstjänster, men antalet äldre är fortfarande väsentligt färre än antalet unga. Den något lägre tillväxttakten av unga innebär att den demografiskt betingade efterfrågan, det vill säga det ökade behovet av offentlig konsumtion med anledning av befolkningsutvecklingen, mattas av något 2018 och 2019. Därefter ökar tillväxten i den demografiskt betingade efterfrågan återigen (se diagram 127).

### FÄRRE ARBETSLÖSA OCH SJUKA

Såväl antalet arbetslösa som antalet sjukpenningdagar minskade 2017 och utvecklingen fortsätter 2018–2019. Därför minskar transfereringar till hushållen som andel av BNP vid såväl oförändrade regler i transfereringssystemen som vid bibehållen ersättningsnivå, det vill säga om ersättningsnivån växer i takt med löneutvecklingen (se diagram 128).

Utgifterna för arbetsmarknadsersättningar till hushållen minskar framöver som en följd av fallande arbetslöshet. Även utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program och etableringsersättningar minskar. År 2020 ökar arbetslösheten marginellt men vid oförändrade regler utvecklas ändå arbetsmarknadsersättningarna långsammare än BNP (se diagram 129).

Utgifterna för den samlade ohälsan<sup>38</sup> fortsätter att falla som andel av BNP. Det beror på att antalet nya sjukfall minskar samtidigt som pågående sjukfall som är kortare än ett år också minskar. Däremot ökar sjukskrivningar som varar över två år. Det beror på att den bortre tidsgränsen försvunnit och färre beviljas sjukersättning samt på ett ökat antal psykiatriska diagnoser som ofta blir långvariga. Sammantaget minskar dock sjukpenningdagarna med ca 11 procent 2018 och 2019. Regeringens mål om 9 sjukpenningdagar per försäkrad nås 2019. Från och med 2020 växer sjukpenningdagarna i takt med arbetskraften (se diagram 130).

Utgifterna för assistansersättningen har upphört att växa. Under hösten 2016 införde Försäkringskassan efterskotts betalning inom assistansersättningen. Därefter har nya redovisnings- och kontrollrutiner införts som Försäkringskassan bedömer ska medföra varaktigt lägre ökningstakt av utgifterna. Antalet brukare av assistans har minskat de senaste åren som en följd av att färre beviljas assistans. Från och med 2019 bedöms dock antalet brukare åter öka svagt. Sammantaget kommer utgifterna för assistansersättningen, vid oförändrade regler, att minska marginellt som andel av BNP framöver (se diagram 129).

<sup>37</sup> Se rutan "Migrationen påverkar demografin" i kapitlet "Konjunktoren i Sverige 2018-2019" för en längre analys av hur demografin utvecklas framöver.

<sup>38</sup> Sjukskrivning med sjuk- och rehabiliteringspenning, samt sjuk- och aktivitetsersättning.

**Diagram 127 Demografiskt betingad efterfrågan**

Procentuell förändring

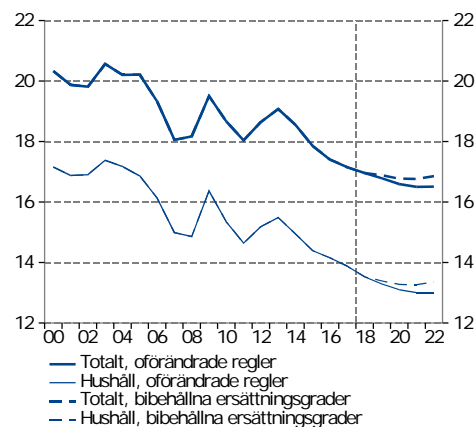


Anm. Den demografiskt betingade efterfrågan beräknas som det kostnadsviktade invånarantalet enligt de genomsnittliga kostnaderna per åldersgrupp 2015 för hela tidsperioden.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 128 Transfereringar från offentlig sektor**

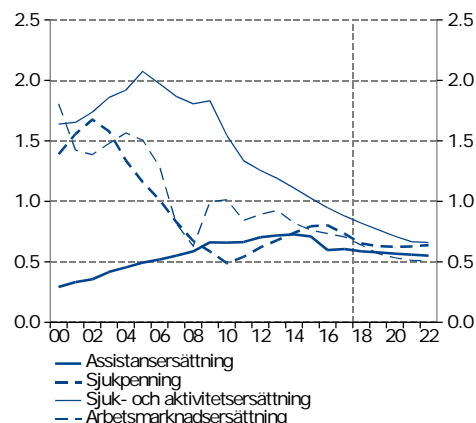
Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 129 Transfereringar till hushåll vid oförändrade regler**

Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

### OFFENTLIGA INVESTERINGAR VÄXER I TAKT MED BNP

De offentliga investeringarna ökade starkt 2017 men i något långsammare takt jämfört med 2016 (se diagram 131). Den höga tillväxten 2016 och 2017 förklaras främst av kommunala investeringar som drivits av ett ökat behov till följd av flyktingmottagandet samt stora renoveringar av verksamhetslokaler. Framöver minskar offentliga investeringarna något som andel av BNP. De beror främst på att behovet av investeringar till följd av flyktingmottagandet avtar. På sikt växer de kommunala investeringarna med det demografiskt betingade behovet. De statliga investeringarna ökar något snabbare än BNP framöver. Det förklaras av satsningar på väg- och järnvägsnäten samt försvarsinvesteringar.

## Offentliga primära inkomster och kapitalnetto

Skattekvoten, det vill säga offentliga sektorns inkomster från skatter och avgifter som andel av BNP, faller fram till 2020 vid oförändrade regler. Därefter stiger den och når 43 procent 2022 vid oförändrade skatteregler och skattesatser (se diagram 120).

Skattekvoten var hög både 2016 och 2017, vilket har flera förklaringar. Bland annat var bostadsinvesteringarna höga vilket bidrog till höga momsintäkter. Samtidigt konsumerade hushållen en större andel sällanköpsvaror än normalt och dessa har en högre momssats än till exempel mat. Hushållen har haft höga kapitalinkomster till följd av stigande tillgångspriser, vilket i sin tur gjort att hushållens kapitalskatter har varit på en relativt hög nivå. Även skatter från bolagen har kommit in starkt dessa år.

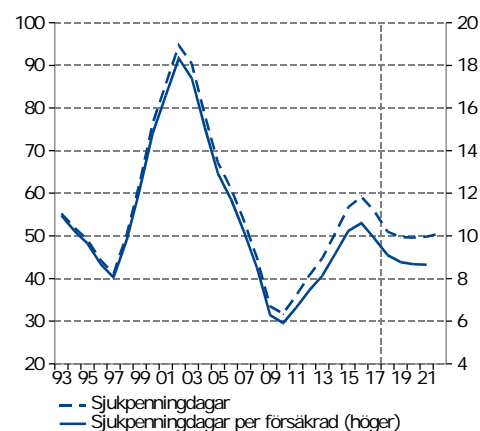
Den av riksdagen beslutade budgetpropositionen för 2018 innebär skattesänkningar med ca 4 miljarder kronor i år. Detta bidrar till att skattekvoten faller som andel av BNP. Hushållens kapitalinkomster blir dock lägre i år till följd långsammare ökning i tillgångspriser på aktier och bostäder. Till detta ska läggas att taket för uppskov med skatten vid kapitalvinst vid bostadsförsäljning är borttagen fram till 20 juni 2020. Detta gör att en del kapitalbeskattning skjuts på framtiden.

Hushållens konsumtion faller som andel av BNP både i år och nästa år. Detta gör att momsintäkterna faller som andel av BNP mellan 2017 och 2018 för att nästa år växa i takt med BNP. Hushållens konsumtion växer därefter som andel av BNP. Det gör att momsintäkterna fortsätter växa i takt med BNP (se diagram 132).

Den viktigaste skattebasen är lönesumman. Den ligger till grund för både statlig och kommunal inkomstskatt men även arbetsgivaravgift. Lönesummeandelen, det vill säga lönesumman i ekonomin som andel av BNP, är ca 39,5 procent i år och ligger kvar på denna nivå fram till 2021 då den stiger något (se diagram

Diagram 130 Sjukpenningdagar

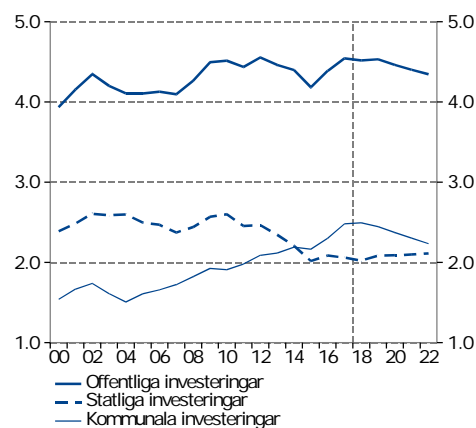
Miljoner dagar respektive antal dagar per försäkrad



Källor: Försäkringskassan och Konjunkturinstitutet.

Diagram 131 Offentliga investeringar

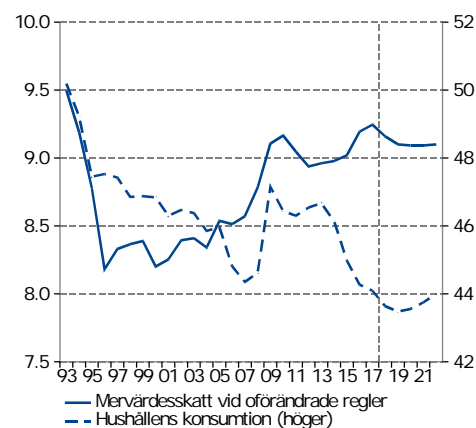
Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 132 Mervärdesskatt och hushållens konsumtion

Procent av BNP



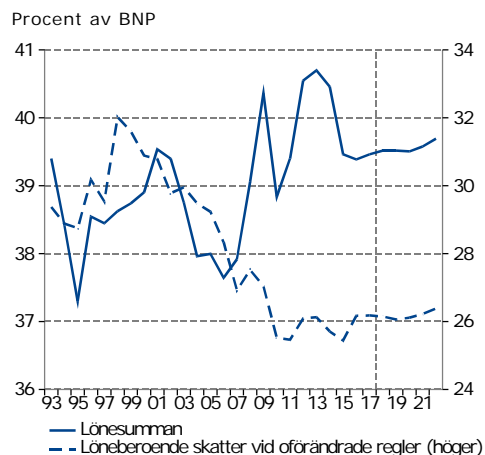
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

133). Kommunal och statlig inkomstskatt (exklusive kapitalskatt) faller som andel av BNP i år till följd av att beskattningsbar inkomst faller som andel av BNP. Detta beror på höjda grundavdrag och på att beskattningsbara transfereringar faller som andel av BNP. Längre fram när lönesummeandelen stiger, stiger också intäkterna från statlig och kommunal inkomstskatt vid oförändrade regler.

#### POSITIVT KAPITALNETTO

Kapitalnettot, det vill säga skillnaden mellan den offentliga sektorns kapitalinkomster och kapitalutgifter, har stigit som andel av BNP under 2000-talet. Detta förklaras främst av att statens ränteutgifter har sjunkit när statskulden successivt har minskat och marknadsräntorna fallit. Även kapitalinkomsterna har minskat i förhållande till BNP, då utdelningar från statliga bolag har varit låga. År 2018 motsvarade kapitalnetto ungefär 0,9 procent av BNP. Det förväntas sjunka något framöver eftersom ränteutgifterna förväntas stiga något snabbare än ränteinkomsterna när ränteläget börjar normaliseras framöver (se diagram 134). Samtidigt antas utdelningarna från statliga bolag som LKAB och Vattenfall stiga framöver.

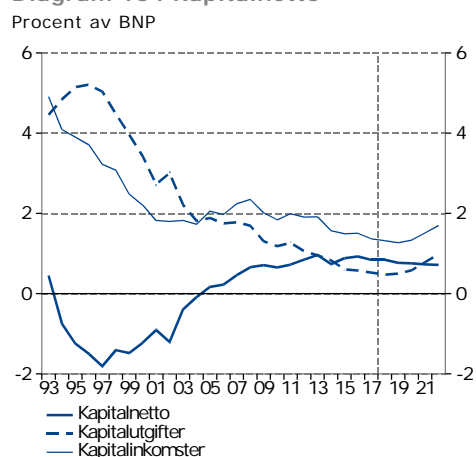
**Diagram 133 Löneberoende skatter och lönesumman**



Anm. I löneberoende skatter ingår statlig och kommunal inkomstskatt och arbetsgivar- och egenavgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 134 Kapitalnetto**



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

## FÖRDJUPNING

### Ny metod för finanspolitiskt scenario

Konjunkturinstitutets prognoser beskriver vad som bedöms vara den mest sannolika utvecklingen de närmaste åren. För åren bortom kortsiktsprognozen görs ett scenario som baseras på en uppsättning antaganden. Konjunkturläget har de senaste åren innehållit ett finanspolitiskt scenario som beskriver utvecklingen av de offentliga inkomsterna och utgifterna. Från och med den här utgåvan av Konjunkturläget redovisas det finanspolitiska scenariot på ett delvis nytt sätt, i syfte att understryka att scenariot inte är normativt. Konjunkturinstitutet gör antaganden för utgifterna för offentlig konsumtion och offentliga investeringar samt för nivån på det strukturella sparandet. Differensen mellan det sparande som ges av de offentliga inkomsterna vid oförändrade regler och de antagna utgifterna respektive den antagna nivån för det strukturella sparandet redovisas som en *överföring till hushållen* från stat och kommun. En positiv överföring betyder sänkta skatter och/eller höjda transfereringar för hushållen medan en negativ överföring betyder minskade transfereringar och/eller högre skatter för hushållen. Scenariot tar inte ställning till hur överföringen fördelas mellan skatter och transfereringar.

Finanspolitikens inriktning och utvecklingen av de offentliga inkomsterna och utgifterna har betydelse för den realekonomiska utvecklingen. Syftet med Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario är dels att det ska bidra till en sannolik beskrivning av den realekonomiska utvecklingen, dels att det ska kunna tjäna som underlag för ekonomisk-politiska överväganden. Det är också önskvärt att det inte görs fler antaganden i det finanspolitiska scenariot än vad som är nödvändigt.

#### DET FINANSPOLITISKA RAMVERKET ÄR STYRÅRAN

Utgångspunkten i Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario är att finanspolitiken bedrivs så att överskottsmålet nås. Överskottsmålet innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande ska nå en viss nivå över en konjunkturcykel. Om avvikelser från överskottsmålet är stor i utgångsläget, eller om det finns starka stabiliseringspolitiska skäl som talar för det, kan Konjunkturinstitutet bedöma att det strukturella sparandet bör avvika från överskottsmålet under en tidsperiod. I så fall analyseras och motiveras detta i analysen.

Nästa år, 2019, sänks överskottsmålet för det finansiella sparandet från 1 procent till 1/3 procent av BNP i genomsnitt över

#### Finanspolitikens inriktning

Förändringen i strukturellt sparande som andel av potentiell BNP ger en indikation på i vilken riktning finanspolitiken påverkar resursutnyttjandet. Om det strukturella sparandet som andel av potentiell BNP minskar mellan två år är finanspolitiken expansiv och om andelen ökar är finanspolitiken åtstramande.

Finanspolitikens inriktning avgörs något förenklat av faktorer som politiska beslutsfattare direkt kan påverka, till exempel förändringar av skattesatser eller ersättningsnivåer. Även andra strukturella förändringar i de offentliga inkomsterna och utgifterna spelar roll, som till exempel ett ändrat sjukskrivningsbeteende, som politiken endast påverkar indirekt.



en konjunkturcykel. Det strukturella sparandet, det vill säga det finansiella sparandet korrigerat för konjunkturrella och andra temporära effekter, ska användas som en indikation för att bedöma om överskottsmålet nås.

Enligt Konjunkturinstitutets beräkningar har konjunkturcyklerna i Sverige historiskt sett varit asymmetriska, med mer lågkonjunktur än högkonjunktur. Därför bedömer Konjunkturinstitutet att det är lämpligt att politiken siktar på ett strukturellt sparande på 0,5 procent av potentiell BNP för att det finansiella sparandet i genomsnitt över en konjunkturcykel ska uppgå till 1/3 procent av BNP.

För att det finanspolitiska scenariot ska bidra till ett sannolikt scenario för realekonomin behövs antaganden för hur den offentliga konsumtionen och de offentliga investeringarna utvecklas. Därutöver behövs även antaganden för hur hushållens disponibla inkomster påverkas av finanspolitiken under scenarioperioden. Nedan beskrivs bakgrunden till de antaganden som görs i beräkningarna.

#### BIBEHÅLLEN PERSONALTÄTHET OCH STANDARDÖKNING I VÄLFÄRDSTJÄNSTERNA

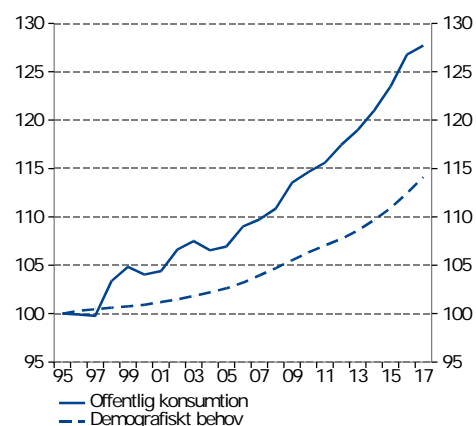
De senaste decennierna har den offentliga konsumtionen i volymtermer trendmässigt ökat något snabbare än vad som motiveras utifrån den demografiska utvecklingen (se diagram 135). Skillnaden mellan den demografiskt betingade utvecklingen och den faktiska kan tolkas som en standardökning. Sedan 1995 har den offentliga konsumtionen i genomsnitt ökat ca 0,6 procent mer per år än det demografiskt betingade behovet.

Ett teoretiskt sätt att se på standardökningen i den offentliga konsumtionen är att beakta vad som händer vid antaganden om bibehållen personaltäthet och konstanta kostnadsandelar i produktionen. Priserna på kapitalvaror och andra insatsvaror kan antas trendmässigt öka långsammare än lönerna. Om kostnadsandelarna i produktionen för löner, kapital och insatsvaror hålls konstanta innebär det att personalen med tiden får mer och/eller bättre kapital- och insatsvaror per anställd. Detta innebär att varje anställd kan producera mer. Denna produktivitetsökning tillfaller brukarna och innebär en standardökning. Standardökningen kan vid rimliga antaganden om prisutvecklingen för kapital- och insatsvaror respektive för löner på lång sikt beräknas vara 0,6 procent varje år. Den historiska trenden för den offentliga konsumtionen ger alltså samma resultat som den beräknade standardhöjningen vid antaganden om bibehållen personaltäthet och konstanta kostnadsandelar.

I scenariot antas att staten och kommuner fattar beslut om utgiftsåtgärder så att den offentliga konsumtionen fortsätter att

Diagram 135 Offentlig konsumtion och demografiskt behov

Index 1995=100



Anm. Det demografiska behovet beräknas för individuell konsumtion som det kostnadsviktade invånarantalet enligt de genomsnittliga kostnaderna per åldersgrupp för 2015. Det demografiska behovet för den kollektiva konsumtionen skrivs fram med befolkningsutvecklingen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.



utvecklas i linje med den demografiskt betingade utvecklingen och att det blir en viss årlig standardökning i välfärdstjänsterna. Under scenarioperioden antas att standardökningen är ca 0,4 procent per år.<sup>39</sup>

Kommunsektorns investeringsutgifter antas öka i samma takt som den demografiskt betingade kommunala konsumtionen. Antagandet bakom detta är att den kommunala tjänsteproduktionen också förutsätter investeringar. Om det exempelvis blir fler barn och unga behövs det inte bara fler lärare, vilket påverkar konsumtionsutgifterna, utan också fler klassrum. Statliga investeringar, som mer har karaktären av kollektiva nyttigheter, antas växa i takt med potentiell BNP.<sup>40</sup>

### ÖVERFÖRING TILL HUSHÄLLEN

Från och med Konjunkturläget mars 2018 redovisas en *överföring till hushållen* i det finanspolitiska scenariot. Under antaganden om oförändrade regler och ett strukturellt sparande på 0,5 procent kan ett budgetutrymme i staten beräknas.<sup>41</sup> Skillnaden mellan detta budgetutrymme och de utgiftsåtgärder som följer av de antaganden för offentlig konsumtion och offentliga investeringar som beskrevs ovan visar i vilken mån det finns ett finansieringsbehov eller inte. Detta finansieringsbehov redovisas som en överföring från stat och kommun till hushållen. Scenariot antar därmed att finansieringsbehovet regleras gentemot hushållens disponibla inkomster. Däremot gör Konjunkturinstitutet inget antagande om hur detta fördelas mellan skatter och transfereeringar eller mellan staten och kommunerna.

Om överföringen till hushållen är positiv påverkas hushållens disponibla inkomster positivt (se tabell 17). Om överföringen är negativ betyder det att det behövs en förstärkning av det struktu-

<sup>39</sup> Detta beror på att Konjunkturinstitutet bedömer att hela den beräknade standardökningen på 0,6 procent inte kommer brukarna till godo på kort och medellång sikt.

<sup>40</sup> Statliga investeringar antas följa den potentiella tillväxten istället för den faktiska, dels för att det är den underliggande utvecklingen i ekonomin som antas ge ett bra underlag för framskrivning, dels för att investeringarna inte ska vara procykliska i scenarioberäkningarna.

<sup>41</sup> Budgetutrymmet i staten visar utrymmet för nya finanspolitiska åtgärder för en specifik tidshorisont givet ett strukturellt sparande som är förenligt med överskottsmålet. Budgetutrymmet beräknas som skillnaden mellan det strukturella sparandet vid oförändrade regler i den offentliga sektorn och överskottsmålet. Vid oförändrade regler uppnår kommunerna god ekonomisk hushållning genom att utgifterna bara antas vara så stora att oförändrade statsbidrag och oförändrad kommunalskattesats räcker för att på några års sikt nå ett finansiellt sparande i kommunsektorn på -0,2 procent av BNP (se avsnittet "Staten och kommunerna kommunicerande kärli" nedan). Det budgetutrymme som uppstår i den offentliga sektorn uppstår därför i staten.

rella sparandet och att det därför sker en överföring från hushållen till offentlig sektor. Disponibelinkomsten blir då lägre (se tabell 17).<sup>42</sup>

**Tabell 17 Beräkningsteknisk överföring till/från hushållen**

Schematisk uppställning

	Inkomster vid oförändrade regler
-	Utgifter vid oförändrade regler
-	Målnivå, strukturellt sparande
=	Budgetutrymme
-	Åtgärder (offentlig konsumtion och offentliga investeringar)
=	Överföring till/från hushållen

Källa: Konjunkturinstitutet.

#### FÖRENKLINGSANTAGANDE OM EFFEKTER AV ÄNDRADE SKATTER OCH TRANSFERERINGAR

Varken den offentliga sektorns utgifter för transfereringar till hushållen eller inkomster från skatter är explicit bestämda i scenariot. Anledningen är att utvecklingen av ersättningsnivåerna i transfereringssystemen och skatterna i hög grad är en politisk fråga och därför svåra att förutsäga. Olika kombinationer av förändringar av skatter och transfereringar är alltså möjliga i scenariot, så länge de sammantaget är förenliga med den beräknade överföringen till eller från hushållssektorn. I scenariot görs det förenklande antagandet att alla kombinationer av ändrade skatteregler och ändrade regler i transfereringssystemen är förenliga med de antaganden om hushållens beteende som ligger till grund för det makroekonomiska scenariot.<sup>43</sup> I beräkningarna påverkas alltså inte hushållens beteende av om de får till exempel ökade totala inkomster i form av högre transfereringar eller genom lägre skatter eller en kombination av de båda.

#### STATEN OCH KOMMUNERNA KOMMUNICERANDE KÄRL

Normalt avser merparten av de antagna finanspolitiska åtgärderna i scenariot utgifter i kommunsektorn då merparten av produktionen av välfärdstjänsterna sker här. I scenariot antas att

<sup>42</sup> Överföringen skulle även kunna avse förändrade transfereringar till företag eller utlandet. I scenariot antas dock att hela överföringen görs med avseende på hushållens disponibla inkomster.

<sup>43</sup> Konjunkturinstitutets scenario för arbetsmarknaden är konsistent med att ersättningsgraderna i de arbetsmarknadsrelaterade transfereringssystemen upprätthålls över tid.

kommunsektorns inkomster utvecklas så att det kommunala balanskravet och målet om god ekonomisk hushållning upprätthålls. Konjunkturinstitutet har operationaliserat målet om god ekonomisk hushållning som att kommunsektorns nettoskuld inte ska växa som andel av BNP över tid. Det kan approximativt översättas till ett finansiellt sparande i kommunsektorn på motsvarande  $-0,2$  procent av BNP (givet den nuvarande investeringsnivån). I det finanspolitiska scenariot görs inget antagande om kommunerna når målet genom ändrad kommunalskattesats eller genom ändrade statsbidrag.



## Osäkerhet i prognosen

**Mycket pekar på att den internationella konjunkturen fortsätter att förstärkas i år och nästa år, men det finns en rad fallgropar. Mest oroande är risken för ett globalt handelskrig som seglat upp i kölvattnet av USA:s nyligen införda importtullar på stål och aluminium. Den svenska bostadsmarknaden oroar fortfarande, även om det för tillfället ser ut som att prisfallet har stannat av. Det finns dock en inte obetydlig risk att fastighetspriserna utvecklas svagare än vad som prognostiserats. Sammantaget bedöms risken för en lägre BNP-tillväxt än prognostiserat vara något större än sannolikheten för en högre tillväxt.**

## Osäkerhet i prognosen för omvärlden

### RISKEN FÖR ETT UPPTRAPPAT HANDELSKRIG

USA:s president beslutade den 8 mars att införa tullar på import av stål (med 25 procent) och aluminium (med 10 procent).<sup>44</sup> I skrivande stund är det något oklart vilka länders export som berörs. Produkterna skulle enligt beslutet tullbeläggas från och med den 23 mars 2018. Enligt medieuppgifter undantas import från bland annat EU åtminstone till och med 1 maj 2018. Metalltullarna i sig har ingen avgörande betydelse för den globala konjunkturutvecklingen eftersom den internationella handeln med stål och aluminium utgör en relativt liten del av den totala världshandeln. Metallerna står exempelvis bara för ca 1,5 procent av USA:s import. Den direkta betydelsen för Sverige skulle, i det fall exporten från EU tullbeläggs, vara begränsad. Bara knappt 5 miljarder kronor av Sveriges totala stålexport på över 60 miljarder kronor 2017 gick till USA. Aluminiumexporten från Sverige till USA uppgick till knappt 0,5 miljarder kronor 2017. EU-kommissionen liksom Kina har aviserat möjliga motåtgärder.<sup>45</sup> Även de åtgärderna kommer om de införs att ha en marginell påverkan på den globala konjunkturutvecklingen.

Den stora risken för världsekonomin rör snarare presidentens beslut den 22 mars att inleda en process för att tullbelägga avsevärt fler produkter från Kina. I vilken utsträckning dessa blir realitet är i nuläget oklart. I det politiska klimat som råder kan det inte uteslutas att det uppstår en spiral av motåtgärder på motåtgärder som på lite sikt resulterar i än mer omfattande handels hinder, och därmed stora effekter på världshandeln.

<sup>44</sup> Se "Presidential proclamation on adjusting imports of steel into the United States", proklamation från Vita Huset i USA, 8 mars 2018. Samt motsvarande proklamation avseende aluminium. Tillgängliga på [www.whitehouse.gov](http://www.whitehouse.gov).

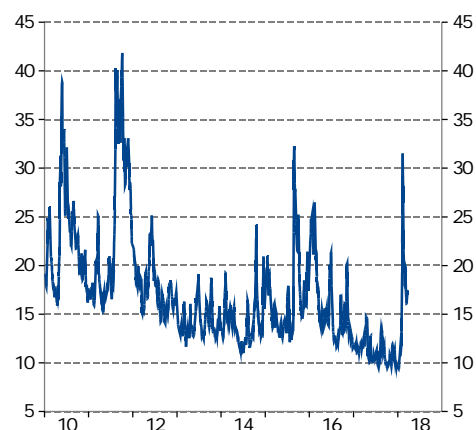
<sup>45</sup> Se "The EU's list of proposed products, in response to announced US tariff increase on imports of certain steel and aluminium products", Europeiska kommissionen, 16 mars 2018. Tillgänglig på [ec.europa.eu](http://ec.europa.eu).

### Kapitlets innehåll

Detta kapitel beskriver Konjunkturinstitutets bedömning av de mest väsentliga osäkerhetsfaktorerna för prognosen för 2018–2019. Syftet med kapitlet är främst att belysa osäkerhetsfaktorer som stabiliseringspolitiken i Sverige kan behöva ha beredskap för. Kapitlet redogör också för Konjunkturinstitutets prognosprecision för centrala variabler under 2000-talet.

Diagram 136 VIX-index

Index, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde



Källa: Macrobond.

## INFLATIONEN I USA

Utvecklingen på finansmarknaderna tyder på att det finns en oro för att inflationen i USA kan öka snabbare än väntat (se diagram 136). Högre inflation än väntat skulle leda till att räntorna både i USA och i andra länder blir högre än prognostiserat (se Diagram 137 och Diagram 138). USA:s direkta betydelse för tillväxten i global efterfrågan har minskat i takt med att Kinas betydelse har ökat. Enligt IMF utgör USA ca 15 procent av världsekonomin nu jämfört med över 20 procent år 2000 (se diagram 139). En procentenhet lägre tillväxt i USA innebär alltså allt annat lika att världens BNP ökar 0,15 procent långsammare. Samtidigt är många räntor på lån i andra länder direkt eller indirekt knutna till den amerikanska styrräntan, så ränteutvecklingen i USA har via finansmarknaderna en större betydelse för världsekonomin än enbart via effekten på USA:s BNP-tillväxt.

## FÖRHANDLINGARNA MELLAN STORBRI TANNIEN OCH EU

Mycket tyder på att den brittiska regeringen och det brittiska parlamentet kommer att sluta övergångsavtal med EU som ger fortsatt tillgång till EU:s inre marknad under en övergångsperiod på 21 månader i avvaktan på slutliga handelsavtal. Därmed förutses åtminstone fram till och med 2019 inga stora negativa konsekvenser för ekonomierna i resten av Europa av Storbritanniens EU-utträde. Men eftersom avtalen ännu inte är helt klara finns det fortfarande en risk för bakslag i förhandlingarna. Storbritannien är EU:s näst största ekonomi efter Tyskland, med drygt 16 procent av bruttonationalprodukten. Effekterna av misslyckade förhandlingar på realekonomin i EU och i Sverige skulle kunna bli stora.

## MINSKAD EFTERFRÅGAN I KINA

Konjunkturutvecklingen i Kina har varit god under senare tid, men problemen med överkapacitet i statliga industriföretag och regionala obalanser på marknader för bostäder och kommersiella lokaler finns emellertid kvar. En kraftig nedgång i Kinas investeringar skulle leda till lägre råvarupriser. Det i sin tur skulle påverka svensk export via lägre efterfrågan på produkter kopplade till gruvindustrin.

## STYRKAN I KONJUNKTURUPPGÅNGEN KAN UNDERSKATTAS

Det finns flera exempel på konkreta faktorer som skulle leda till en lägre tillväxt i världsekonomin, varav några har nämnts ovan. Faktorerna som skulle kunna ge en högre tillväxt är mer diffusa. Konjunkturuppgångar är självförstärkande eftersom ökad efterfrågan leder till ökade investeringar och inkomster, som i sin tur ger ännu högre efterfrågan, och så vidare. Det är möjligt att styrkan i den rådande konjunkturuppgången har underskattats i den aktuella prognosen. Framför allt i euroområdet finns det fortfarande potential för högre tillväxt (se diagram 140). Det skulle i

**Diagram 137 Långräntor, tioåriga statsobligationer**

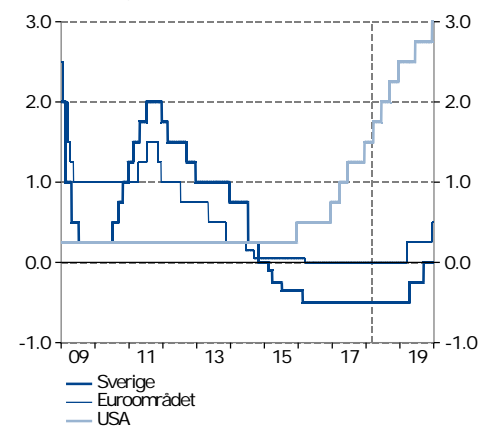
Procent, månadsvärden



Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 138 Styrräntor**

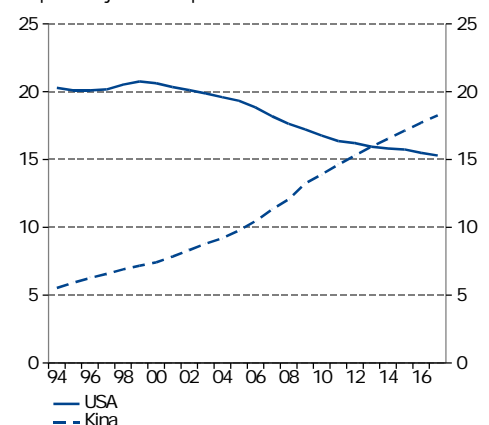
Procent, dagsvärden



Källor: ECB, Federal Reserve, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 139 USA och Kinas vikt i världsekonomin**

Köpkraftsjusterad procentandel av världens BNP



Källa: IMF.

sin tur leda till högre svensk export, vilket skulle förstärka den svenska högkonjunkturen ytterligare.

## Inhemska osäkerhetsfaktorer

### OSÄKERHETEN PÅ BOSTADSMARKNADEN PÅVERKAR BOSTADSBYGGANDET OCH KONSUMTIONEN

Bostadspriserna i Sverige var 3,7 procent lägre i februari jämfört med ett år tidigare enligt HOX-bostadsprisindex, och i säsongsrensade termer var priserna 6,5 procent lägre än för ett halvår sedan (se diagram 141). Det ser dock ut som att fallet i bostadspriserna har stannat.

Det finns emellertid en risk för att bostadspriserna i närtid utvecklas betydligt svagare än vad som antagits i prognosen. Det skulle ge märkbara effekter på svensk ekonomi, bland annat via ett lägre bostadsbyggande än vad som antagits i prognosen (se diagram 142). Effekten förstärks av att bostadsbyggande har en relativt låg andel importerade insatsvaror, och att det är en arbetsintensiv verksamhet. Nya bostäder behöver dessutom inredas vilket ger effekter på konsumtionen av varor såsom möbler och vitvaror. Lägre bostadspriser påverkar dessutom hushållens konsumtion via effekten på hushållens förmögenhet och möjligheten att ta konsumtionslån med bostaden som säkerhet.<sup>46</sup>

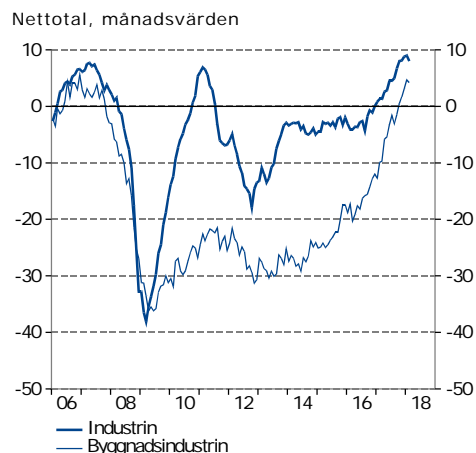
### OSÄKER PROGNOSE FÖR FINANSPOLITIKEN

Det oklara parlamentariska läget inför det svenska allmänna valet hösten 2018 innebär att osäkerheten om den framtida ekonomiska politiken i Sverige är förhöjd. Konjunkturinstitutet gör ingen sannolikhetsbedömning av utgången i valet. Det innebär att osäkerheten om den finanspolitiska prognosen är extra stor.

### HÖGRE LÖNEÖKNINGAR SKULLE GE HÖGRE INFLATION

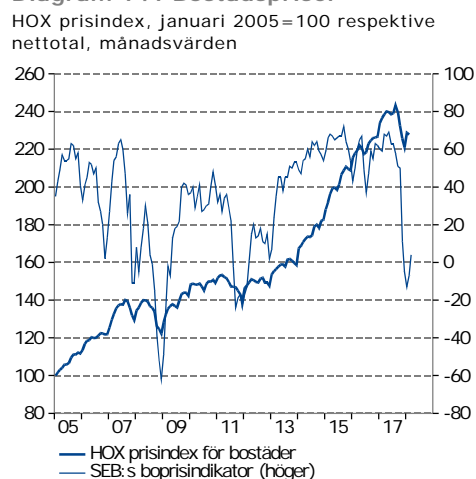
Bristen på arbetskraft har varit hög inom flertalet yrkeskategorier under lång tid, utan att ha gett avtryck på löneutvecklingen i någon högre utsträckning. I prognosen antas en gradvis uppgång i tillväxten i lönerna som exempelvis leder till något högre tjänsteprisinflation 2019. Löneökningarna skulle mycket väl kunna bli högre, i synnerhet mot bakgrund av de höga bristtalen. Det i sin tur skulle leda till en något högre inflation än beräknat, och i förlängningen till en tidigare räntehöjning än vad som förutses i prognosen.

Diagram 140 Industriförtroende i euroområdet



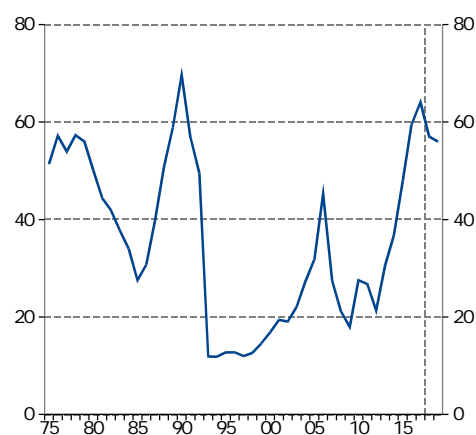
Källor: Europeiska kommissionen och Macrobond.

Diagram 141 Bostadspriser



Källor: Valueguard, Demoskop och Macrobond.

Diagram 142 Påbörjade lägenheter Tusental



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

<sup>46</sup> Se fördjupningen "Prisutvecklingen på bostadsmarknaden" i *Konjunkturläget* december 2017.



## Prognosfelens storlek

Ekonomiska prognoser är osäkra. Prognosen i mars 2016 för BNP-tillväxten för år 2017 var 2,3 procent, vilket kan jämföras med det preliminära utfallet på 2,4 procent. BNP-tillväxt är normalt relativt svårprognostiserad. Det beror bland annat på att statistiken i sig är osäker och revideras ofta. Av den anledningen är prognosfelen för både inflation, arbetslöshet och reporäntan relativt sett mindre.

Rotmedelkvadratfelet för arbetslösheten för nästkommande år är ungefär 1 procentenhet (se tabell 18).<sup>47</sup> Med en förenklad approximation kan man tolka det som att utfallet med knappt 70-procents sannolikhet kommer att bli någonstans inom intervallet 5,2 till 7,2 procent 2019.<sup>48</sup>

Medelfelen visar om det har funnits systematiska fel i prognoserna, det vill säga om de i genomsnitt för perioden har varit för höga eller för låga. Prognoserna för både BNP-tillväxten och reporäntan har i genomsnitt varit för höga. Exempelvis har prognoserna för reporäntan nästkommande år varit en hel procentenhet för höga i genomsnitt i Konjunkturinstitutets marsprognoser för nästkommande år. Om detta systematiska fel består kan man vänta sig att reporäntan i slutet av 2019 kommer att vara  $-1,0$  procent jämfört med prognosens  $0,0$  procent. Systematiska överskattningar i reporänteprognoserna har varit genomgående hos de flesta prognosinstitut den senaste tiden.<sup>49</sup>

---

<sup>47</sup> Rotmedelkvadratfelet är roten av medelvärdet av de kvadrerade prognosfelen. Det används ofta som ett mått på prognosfel dels eftersom negativa och positiva prognosfel inte tar ut varandra, dels för att det under vissa statistiska antaganden kan användas för att beräkna konfidensintervall.

<sup>48</sup> Mer exakt så täcker detta konfidensintervall det sanna framtida utfallet för arbetslösheten med 68 procents säkerhet under antagandet att prognosfelen är identiskt och oberoende normalfördelade.

<sup>49</sup> Se "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie nr. 56, april 2017, Konjunkturinstitutet.

**Tabell 18 Prognoser samt medelfel, medelabsolutfel och rotmedelkvadratfel för Konjunkturinstitutets marsprognoser gjorda för utfallsåren 2000–2017**

	BNP <sup>1</sup>	Arbets- löshet	KPI- inflation	KPIF- inflation <sup>2</sup>	Repo- ränta <sup>3</sup>
<b>Aktuell prognos</b>					
2018	2,8	6,3	1,6	1,8	-0,50
2019	2,1	6,2	2,1	1,8	0,00
<b>Medelabsolutfel</b>					
Innevarande år	0,86	0,25	0,31	0,17	0,42
Nästkommande år	1,57	0,79	0,96	0,53	1,19
<b>Rotmedelkvadratfel</b>					
Innevarande år	1,20	0,34	0,38	0,21	0,65
Nästkommande år	2,43	1,05	1,18	0,62	1,50
<b>Medelfel</b>					
Innevarande år	-0,06	0,01	0,09	0,01	-0,17
Nästkommande år	-0,60	0,16	-0,26	-0,02	-1,00

<sup>1</sup> Till marknadspris, årlig procentuell förändring. <sup>2</sup> UND1X-/KPIX-inflation till och med juni 2008. <sup>3</sup> Vid årets slut.

Anm. Samtliga prognoser utom reporäntan avser helårsprognoser och utvärderas mot det första publicerade utfallet. Prognosfel mäts som utfall minus prognos.

Källa: Konjunkturinstitutet.



## FÖRDJUPNING

## Bedömning av de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet

Enligt Statistiska centralbyråns befolkningsprognos kommer andelen äldre i befolkningen att stiga markant de närmaste decennierna. Utvecklingen förklaras i allt väsentligt av att vi lever längre. Det är rimligt att tro att den ökande livslängden går hand i hand med förbättrad hälsa bland äldre och att arbetslivet förlängs så att andelen yrkesverksamma år upprätthålls. Givet dessa antaganden är det Konjunkturinstitutets bedömning att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara. Hållbarheten i den offentliga sektorn kommer dock av ett sparandeöverskott i ålderspensionssystemet, vilket i strikt mening är ett slutet system där tillgångarna inte är avsedda att täcka andra utgifter än framtida pensioner.

Det finns många aspekter av de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. I grund och botten handlar det om ifall den offentliga sektorn är solvent eller inte, det vill säga om den offentliga sektorns betalningsförmåga är förenlig med de förpliktelser man explicit eller implicit har åtagit sig. Den välfärd som erhålls av dagens befolkning och av framtida generationer måste kunna finansieras på ett långsiktigt hållbart sätt. Hållbarheten påverkas av en rad olika faktorer, såsom storleken på den offentliga sektorns befintliga skuld, räntan och tillväxten i ekonomin, befolkningsutvecklingen och den politiska förmågan att genomföra budgetanpassningar.

Långsiktig hållbarhet i de offentliga finanserna kan anses föreligga om den finansiella nettoställningen som andel av BNP inte försämras trendmässigt över tid.<sup>50</sup> Den finansiella nettoställningen påverkas av det finansiella sparandet. Den svenska offentliga sektorn har sedan mer än 10 år tillbaka en nettoförmögenhet (se diagram 143). Det förklaras av att den offentliga sektorns bruttoskuld (Maastrichtskulden) minskat men också av att de finansiella tillgångarna inom staten och kommunsektorn vuxit. Nettoförmögenheten har ökat något sedan finanskrisen och uppgick 2016 till 23 procent av BNP. Skulle den finansiella nettoställningen som andel av BNP falla trendmässigt, exempelvis till följd av ett negativt finansiellt sparande, leder det förr eller senare till en så pass stor skuld att den offentliga sektorn inte klarar av att finansiera räntebetalningarna.

<sup>50</sup> Med finansiell nettoställning avses de finansiella tillgångarna minus de finansiella skulderna. Om tillgångarna överstiger skulderna finns det en nettoförmögenhet. Gäller det omvända finns det en nettoskuld.

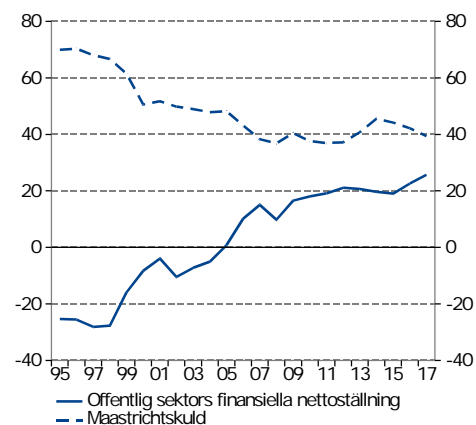
### Hållbarhetsrapporten

Denna fördjupning sammanfattar "Hållbarhetsrapport 2018 för de offentliga finanserna" som publicerades den 22 februari. Konjunkturinstitutet gör på uppdrag av regeringen varje år en bedömning av den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna. Syftet med hållbarhetsbedömningar av detta slag är att i ett tidigt skede identifiera potentiella risker för framtida obalanser i de offentliga finanserna. Bedömningen baseras på framskrivningar av dagens offentliga inkomster och utgifter utifrån olika antaganden.

Analysen sträcker sig i huvudsak till och med 2040, men i rapporten redovisas även framskrivningar av offentliga utgifter och inkomster till 2100. Dessutom görs hållbarhetsberäkningar i termer av EU-kommissionens S2-indikator som har en oändlig tidshorisont.

Diagram 143 Offentlig sektors finansiella nettoställning och bruttoskuld

Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

## DEN DEMOGRAFISKA UTVECKLINGEN AVGÖRANDE

Hållbarhetsberäkningarna baseras på långsiktiga scenarier där det antas att 2018 års regler i skattesystemet består och det nuvarande offentliga välfärdsåtagandet bibehålls. Med offentligt välfärdsåtagande avses här en snäv definition som fokuserar på den offentliga budgetens utgiftssida. Det innebär bland annat att personaltäteten per brukare av välfärdstjänster antas vara oförändrad över tid och att 2018 års ersättningsgrader i de sociala transfereringarna bibehålls. Därutöver antas en standardökning om 0,6 procent per år vilket är i linje med den historiska utvecklingen (se marginalruta).

Sverige är sedan några år tillbaka i ett läge där den demografiska försörjningskvoten ökar, det vill säga det går allt fler unga och äldre per person i arbetsför ålder (20–64 år). Enligt SCB:s befolkningsprognos från april 2017 kommer denna trend att fortsätta tills slutet av seklet (se diagram 144). Unga och äldre konsumerar i regel välfärdstjänster i högre utsträckning än de som är mitt i livet (se diagram 145), vilket innebär att efterfrågan på välfärdstjänster ökar relativt snabbt framöver. Samtidigt minskar andelen av befolkningen i arbetsför ålder. Dessa personer står för en majoritet av de skatteinkomster som finansierar en stor del av de offentliga välfärdstjänsterna. En ökad efterfrågan på offentligfinansierade välfärdstjänster såsom vård, skola och omsorg innebär utmaningar för personalförsörjning och finansiering inom kommunsektorn där merparten av produktionen av välfärdstjänsterna sker.

## ARBETSLIVET FÖRLÄNGS NÄR MEDELLIVSLÄNGDEN ÖKAR

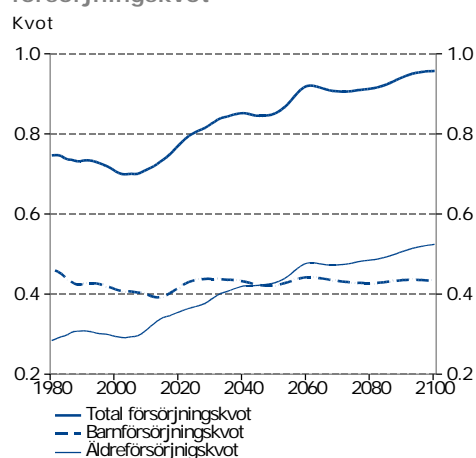
Det är framför allt andelen äldre som ökar, vilket framgår av äldreförsörjningskvoten. Bakom den snabbt växande äldreförsörjningskvoten ligger bland annat en fortsatt stigande genomsnittlig livslängd. Ett centralt antagande i beräkningarna är att arbetslivet förlängs i takt med att medellivslängden ökar, det vill säga utträdesåldern från arbetsmarknaden stiger.<sup>51</sup> Dessutom antas att de äldre i befolkningen blir allt friskare så att äldres konsumtion av välfärdstjänster förskjuts uppåt i åldrarna. Beteendeförändringen på arbetsmarknaden bidrar till att hålla uppe BNP-

<sup>51</sup> År 2040 antas den genomsnittliga utträdesåldern ha ökat med drygt 1 år. En stigande utträdesålder från arbetsmarknaden är i linje med bland annat Långtidsutredningen 2015, SOU 2015: 104 och förslaget om höjd pensionsålder i Pensionsöverenskommelsen.

## Standardökning i välfärden

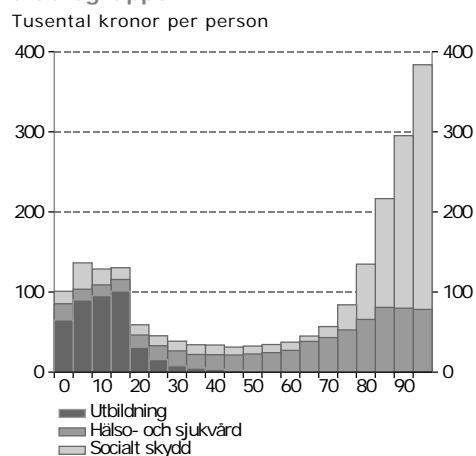
Standardökningen följer av att priserna på kapitalvaror och andra insatsvaror antas öka långsammare än lönerna samtidigt som kostnadsandelarna i produktionen för löner, kapital och insatsvaror hålls konstanta. Detta innebär att personalen med tiden får mer och/eller bättre kapital- och insatsvaror, vilket i sin tur innebär att varje anställd kan producera mer. Standardökningen som följer av dessa antaganden kan därmed tolkas som en produktivitetökning som i sin helhet tillfaller brukarna av välfärdstjänsterna.

Diagram 144 Demografisk försörjningskvot



Anm. Diagrammet visar total försörjningskvot (antalet individer utanför arbetsför ålder i relation till befolkningen i arbetsför ålder), barnförsörjningskvot (antal individer 0–19 år i relation till befolkningen i arbetsför ålder) och äldreförsörjningskvot (antal individer 65 år och äldre i relation till befolkningen i arbetsför ålder). Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 145 Genomsnittlig kostnad för välfärdstjänster för olika åldersgrupper



Anm. Diagrammet visar genomsnittlig kostnad för individuell offentlig konsumtion per person och åldersgrupp i 5-årskohorter. Källa: SCB.

tillväxten, och därmed skatteintäkterna, samtidigt som antagandet om att äldre blir friskare har en dämpande effekt på öknings-takten av de offentliga utgifterna.<sup>52</sup>

### HÖGRE SKATTEKVOT ÄVEN VID OFÖRÄNDRADE SKATTEREGLER

Trots att 2018 års skatteregler förutsätts gälla under hela scenarioperioden ökar skattekvoten i huvudscenariot med närmre en procentenhet mellan 2020 och 2040 (se diagram 146). Utvecklingen förklaras delvis av att hushållens konsumtion ökar som andel av BNP. Detta beror på att den demografiska utvecklingen innebär en förskjutning av befolkningen från en större andel medelålders, som har en hög sparbenägenhet, till äldre som använder sina sparmedel. Hushållens minskade sparande innebär att deras konsumtion i stället ökar, vilket ger högre skattekvot genom mervärdesskatten. Dessutom ökar skattekvoten ytterligare av att pensionsutbetalningarna växer snabbare än BNP medan övriga delar av beskattningsbar inkomst växer i takt med BNP.

### ÖVERSKOTT I ÅLDERSPENSIONSSYSTEMET GER HÅLLBARA OFFENTLIGA FINANSER

Trots att den offentliga konsumtionen stiger som andel av BNP med närmare två procentenheter 2020–2040 (se diagram 147) förblir det finansiella sparandet i huvudscenariot positivt. Det finansiella sparandet ligger i genomsnitt över det nya överskottsmålet om 1/3 procent av BNP under perioden (se diagram 148). I huvudscenariot faller därför Maastrichtskulden fram till 2030 för att därefter stabiliseras strax under 30 procent som andel av BNP, det vill säga den nedre gränsen för skuldankaret som introduceras nästa år (se diagram 149).<sup>53</sup> Samtidigt stiger den offentliga sektorns nettoförmögenhet och stabiliseras kring 30 procent av BNP under senare delen av scenariot (se diagram 150).

<sup>52</sup> Antagandet om att behovet av välfärdstjänster förskjuts uppåt i åldrarna innebär att färre välfärdstjänster per person används jämfört med i dag för en given ålderskohort. Fram till 2040 antas den totala "beteendeförnyringen" vara 1,5 år för individer över 64 år. Eftersom medellivslängden samtidigt ökar kommer de ändå använda mer välfärdstjänster per person totalt sett över sin livstid. I frånvaro av stigande utträdesålder och åldersförskjutningen av behovet av välfärdstjänster skulle de offentliga finanserna utvecklas betydligt sämre på längre sikt, se alternativscenario i föregående års rapport "Hållbarhetsrapport 2017 för de offentliga finanserna", 2017, Konjunkturinstitutet.

<sup>53</sup> Det antas att Riksgäldens vidareutlåning till Riksbanken på 230 miljarder kronor för en valutareserv kvarstår. Eftersom Riksgäldens upplåning motsvaras av en fordran på Riksbanken är nettoförmögenheten oförändrad. Maastrichtskulden påverkas dock av upplåningen och skulle upplåningen upphöra beräknas skulden minska med mellan 4 och 5 procent av BNP. Det är i nuläget oklart hur länge Riksgälden kommer refinansiera lånet för Riksbankens räkning.

Diagram 146 Skattekvot

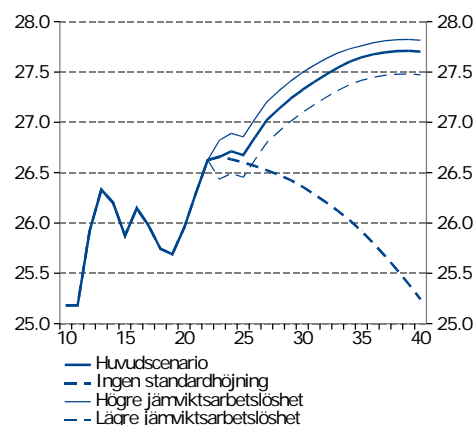
Skatter och avgifter som procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 147 Offentlig konsumtion

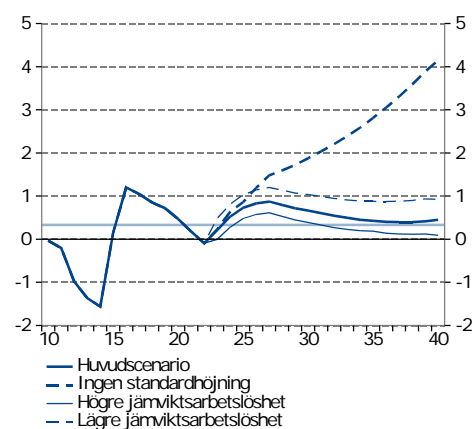
Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 148 Finansiellt sparande

Procent av BNP



Anm. Den ljusblå horisontella linjen anger den nya nivån för överskottsmålet om 1/3 procent av BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Sammantaget indikerar detta att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara, givet de antaganden som görs. Det är dock värt att notera att överskotten i det finansiella sparandet i hög grad härrör från ålderspensionssystemet (se diagram 151). På sikt försvagas det finansiella sparandet i staten och blir negativt efter 2030. Detta beror på att staten antas skjuta till stadsbidrag till kommunerna för att bibehålla nivån på välfärdstjänsterna inom kommunsektorn. De kommunala utgifterna växer snabbare än kommunernas skatteinkomster vid en oförändrad kommunal-skattesats och staten täcker det växande finansieringsbehovet med stadsbidrag vid gällande regelverk.<sup>54</sup>

Samtidigt stärks det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet. Ålderspensionssystemet är i strikt mening ett slutet system och tillgångarna är inte avsedda att täcka andra utgifter än framtida pensioner. Det starka finansiella sparandet i ålderspensionssystemet leder till att det finansiella sparandet i offentlig sektor som helhet förblir positivt.

#### HÅLLBARHET I TRE ALTERNATIVSCENARIER

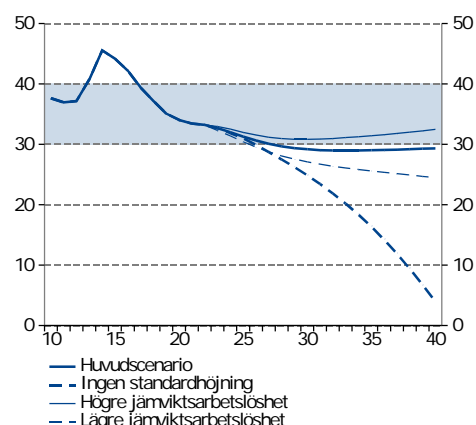
Huvudscenariot i rapporten bygger på antagandena att personaltätheten i välfärdstjänsterna bibehålls på den nuvarande nivån och att en årlig standardförbättring äger rum i linje med den historiska utvecklingen. I ett alternativscenariot antas i stället att personaltätheten inom välfärdstjänsterna gradvis minskar så att den årliga standardförbättringen på 0,6 procent uteblir. Jämfört med huvudscenariot medför detta en markant budgetförstärkning. Utgifterna för offentlig konsumtion som andel av BNP minskar fram till 2040 (se diagram 147). Det finansiella sparandet växer fram till 2040 och nettoförmögenheten som andel av BNP stiger betydligt jämfört med huvudscenariot.

I två andra alternativscenarier varierar antagandet om hur arbetslösheten utvecklas (se diagram 152). Det finns tecken på att matchningen på arbetsmarknaden de senaste åren har fungerat sämre än tidigare. Matchningsproblematiken kan innebära att arbetslösheten blir högre än i huvudscenariot. Samtidigt kan det inte uteslutas att integrationen av utrikes födda går bättre än vad som antas i huvudscenariot, vilket skulle ge en lägre arbetslöshetsbana motsvarande den regeringen antar i sina beräkningar.

<sup>54</sup> Kommunsektorn antas klara dels balanskravet, ett lagstadgat krav om att kommunerna inte får budgetera och redovisa underskott, dels uppnå god ekonomisk hushållning. Det senare begreppet har Konjunkturinstitutet definierat som att kommunsektorns nettoskuld som andel av BNP ska vara oförändrad över tid. För att nå detta behöver det finansiella sparandet i kommunsektorn uppgå till -0,2 procent av BNP (se fs2106 diagram 9). Denna nivå på det finansiella sparandet uppnås genom statens stadsbidrag till kommunsektorn. Därför påverkas statens finanser i stället för kommunsektorns.

Diagram 149 Maastrichtskuld

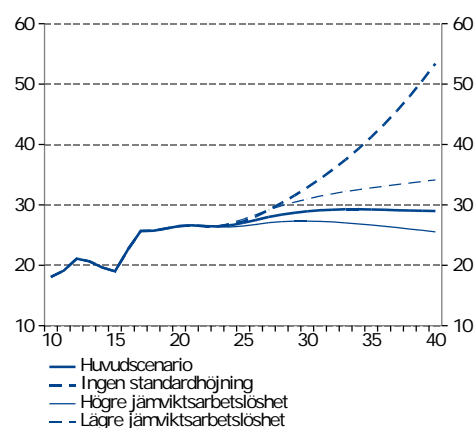
Procent av BNP



Anm. Det skuggade fältet anger intervallet om 5 procent runt skuldankaret på 35 procent av BNP. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 150 Nettoförmögenhet

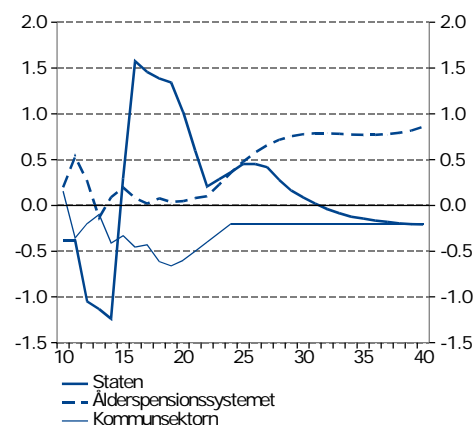
Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 151 Finansiellt sparande i delsektorer i huvudscenariot

Procent av BNP



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.



I ett alternativscenari där arbetslösheten ligger över men nära 7 procent blir det finansiella sparatet något lägre som andel av BNP än vad det är i huvudscenariot (se diagram 148). Utgifterna för transfereringarna blir högre samtidigt som skatteintäkterna blir lägre. Den finansiella nettoförmögenheten hamnar på en något lägre nivå jämfört med huvudscenariot (se diagram 150). I ett scenario där arbetslösheten ligger närmare 6 procent blir de offentliga finanserna i stället starkare. I båda dessa scenarier kan de offentliga finanserna ses som långsiktigt hållbara.

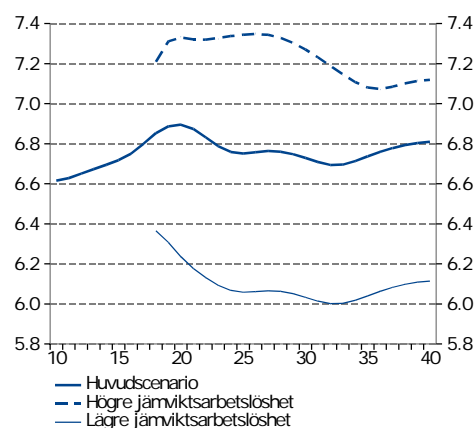
#### FÖRBÄTTRAD HÅLLBARHET JÄMFÖRT MED FÖRRA ÅRETS RAPPORT

Jämfört med den bedömning som gjordes i hållbarhetsrapporten för 2017 har hållbarheten i de offentliga finanserna förbättrats, även om regeringens budget för 2018 av Konjunkturinstitutet bedöms vara underfinansierad. Huvudscenariot i årets rapport kan tolkas som att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara. I huvudscenariot i förra årets rapport minskade det finansiella sparatet successivt till  $-0,5$  procent som andel av BNP år 2040 och nettoförmögenheten sjönk 2020–2040. De offentliga finanserna bedömdes därmed inte vara långsiktigt hållbara.

Förbättringen jämfört med i fjol beror framför allt på att de offentliga utgifterna nu bedöms bli lägre som andel av BNP under hela scenarioperioden. Utgifterna har utvecklats svagare än väntat under 2017 och utgiftsprognosen för de närmaste åren har reviderats ner betydligt. Detta förklaras framför allt av färre asylsökande men också av färre sjukpenningdagar och personer med sjukersättning jämfört med prognosen för ett år sedan. Till sammans med en reviderad befolkningsprognos får detta genomslag i de långsiktiga framskrivningarna då de tar sin utgångspunkt i de utgiftskvoter och inkomstkvoter vid oförändrade skatteregler och huvudscenariots utgifter det sista scenarioåret (här 2022) i *Konjunkturläget*, december 2017. Kortsiktiga förändringar i de offentliga finanserna kan alltså ha stor betydelse för de långsiktiga framskrivningarna och därmed bedömningen av de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. Dessutom har den offentliga nettoställningen stärkts av det för närvarande låga ränteläget och en förändrad syn på när i tiden det normaliseras.

Diagram 152 Jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften, 15–74 år



Källa: Konjunkturinstitutet.



## FÖRDJUPNING

# Effekter av pensionsuppgörelsen på arbetsmarknaden

I december 2017 presenterade pensionsgruppen en uppgörelse om vissa ändringar i pensionssystemet i syfte att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner.<sup>55</sup> För att upprätthålla pensionsnivåerna måste pensionsåldern höjas i takt med den ökade livslängden. Därför föreslår pensionsgruppen bland annat att den lägsta åldern för att kunna ta ut allmän inkomstpension successivt höjs från 61 år till 64 år och att den lägsta åldern för att få garantipension höjs från 65 år till 66 år. Även rätten att arbeta kvar höjs från 67 år till 69 år. Dessutom kopplas åldersgränsen i kringliggande trygghetssystem till riktåldern för garantipension. Syftet med denna fördjupning är att sammanfatta pensionsuppgörelsens förslag och bedöma dess effekter på utvecklingen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet bedömer att de höjda åldersgränserna innebär högre sysselsättningsgrad, men fler äldre kommer också att vara sjuka och arbetslösa när ålderspensionen inte längre är en möjlig väg ut från arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutets preliminära bedömning är att pensionsöverenskommelsens förslag leder till drygt 1 procentenhet högre potentiell sysselsättningsgrad 2030 jämfört med oförändrat beteende från 2017. Det är dock inte sannolikt att äldres arbetskraftsdeltagande skulle förblivit oförändrat utan förändringar i pensionssystemet eftersom sysselsättningsgraden bland äldre har ökat trendmässigt under en längre tid.

Denna fördjupning fokuserar på att beskriva förslaget om höjt grundskydd och högre pensionsålder samt analysera förslagets effekter på arbetsmarknaden. Pensionsöverenskommelsen innehåller dock även ett antal andra förändringar. Bland annat föreslås förändringar i premiepensionssystemet, där risknivån i förvalet ska ses över, reglerna för fonderna ska stramas upp och antalet valbara fonder ska minskas och styras utifrån professionella bedömningar för att minimera risken för oseriösa aktörer. Ansvar för fondutbudet i premiepensionssystemet ska flyttas från Pensionsmyndigheten till en särskild fristående huvudman. Pensionsgruppen vill dessutom ändra placeringsreglerna för AP-fonderna. Motivet för dessa förslag är inte att påverka individernas

---

<sup>55</sup> Se "Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner", Socialdepartementet, Pensionsgruppen, 2017-12-14. Pensionsgruppen består av företrädare för regeringen (Socialdemokraterna och Miljöpartiet) och de övriga partier som står bakom pensionsreformen (Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna). Pensionsgruppens uppgift är att komma överens om förändringar i pensionssystemet som alla sex partier kan stå bakom.

arbetsutbud och Konjunkturinstitutet bedömer inte heller att de har några direkta effekter på arbetsmarknaden.

Överenskommelsen som pensionsgruppen publicerade i december 2017 saknar författningsförslag och vissa förslag ska också bearbetas vidare innan slutgiltiga förslag presenteras.<sup>56</sup> När författningsförslagen är presenterade avser Konjunkturinstitutet att återkomma med bedömningar av effekterna på de offentliga finanserna. I denna fördjupning presenteras enbart Konjunkturinstitutets bedömning om effekter på utvecklingen på arbetsmarknaden. Bedömningarna är preliminära och de bedömda effekterna ingår därför inte i de prognoser och långsiktiga scenarier som presenteras i denna rapport.

### HÖJT GRUNDSKYDD FÖR PENSIONÄRER MED LÅG INKOMST

Pensionsgruppen föreslår att grundskyddet ska stärkas för pensionärer med låga inkomster.<sup>57</sup> Grundskyddet består i dag av garantipensionen, bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet. Pensionsgruppen föreslår att garantipensionen höjs och att ett inkomstprövat tillägg införs för pensionärer som enbart har garantipension. Det inkomstprövade tillägget ska betalas automatiskt utan någon särskild ansökan. Det föreslås även vissa förändringar i bostadstillägget, bland annat en höjning av bostadskostnadstaket.

Enligt överenskommelsen ska förändringarna genomsyras av att det ska vara ekonomiskt bättre att ha arbetat jämfört med nivå på grundskyddet. Garantipensionärer har i dag sämre möjligheter att höja pensionen genom att arbeta längre jämfört med en pensionär som bara har inkomstpension. Pensionsgruppen föreslår därför att nivån på garantipensionen ska bli högre om uttaget görs senare än vid åldern för tidigast uttag av garantipensionen.<sup>58</sup> Pensionsgruppen föreslår också att ett fribelopp för arbetsinkomster ska införas för personer med äldreförsörjningsstöd för att öka incitament att arbeta.

<sup>56</sup> Pensionsgruppens överenskommelse innehåller exempelvis skrivningar om behovet av ytterligare utbildnings- och arbetsmarknadsrelaterade åtgärder för ett längre arbetsliv och tidigare arbetsmarknadsinträde. Dessutom vill pensionsgruppen inrätta en ny delegation för äldre arbetskraft och ett särskilt partsråd för samråd med arbetsmarknadens parter. Pensionsgruppen vill också analysera pensionsavgiftens nivå. Dessa överenskommelser är allmänt skrivna och för ospecificerade för att det ska vara möjligt att bedöma effekterna på arbetsmarknaden.

<sup>57</sup> En mer detaljerad beskrivning av förslagen finns i Socialdepartementet (2018), "Översyn av grundskyddet för pensionärer, Inriktning för ett nytt grundskydd", Ds 2018:8.

<sup>58</sup> Vid ett senare uttag ska den löpande utbetalningen räknas upp i relation till den försäkrades förväntade genomsnittliga återstående livslängd och i relation till arvsvinster.

Det finns en målkonflikt mellan ett högre grundskydd för de med låg pension och bibehållet incitament att arbeta för personer med låg förväntad pension. Högre grundskydd innebär svagare incitament att arbeta och detta gäller även för personer som har lång tid kvar till pensionen. Högre grundskydd har därför sannolikt negativa effekter på sysselsättningen och arbetskraftsdeltagandet. Det är dock inte möjligt att bedöma hur stora dessa effekter är. Högre pension vid ett senare uttag av garantipensionen kan till viss del motverka de svagare incitamenten att arbeta för de som är äldre och som kommer att få garantipension. Många av garantipensionärerna har dock haft sjukersättning innan pensionen och det är därför oklart hur många som har möjlighet att senarelägga sin pension.

### HÖGRE LÄGSTA PENSIONSÅLDER

I pensionsgruppens överenskommelse föreslås successivt högre lägsta pensionsålder och höjning av den ålder som en arbetstagar har rätt att kvarstå i anställningen enligt Lagen om anställningsskydd (LAS) (se tabell 19). Lägsta ålder för att ta ut allmän inkomstpension ska höjas från dagens 61 år till 62 år 2020, till 63 år 2023 och till 64 år 2026.

År 2023 höjs åldersgränsen för garantipensionen från 65 år till 66 år. Samtidigt höjs åldersgränsen för kringliggande trygghetssystem (såsom sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och bostadstillägget) till 66 år. Därefter ska åldersgränsen i trygghetssystemen följa en riktålder som automatiskt anpassas till förändringar i förväntad livslängd. Exakt hur riktåldern ska skrivas upp är ännu inte överenskommet. I Pensionsåldersutredningen från 2013 föreslås riktåldern öka med 2/3 av förväntad ökning av den återstående medellivslängden vid 65 år.<sup>59</sup> År 2026 knyts även åldersgränsen för garantipensionen till riktåldern. Enligt pensionsgruppens överenskommelse kommer det att finnas en särskild undantagsregel från höjningen av åldersgränsen för garantipensionen för personer med ett långt arbetsliv. Det betyder att personer med minst 44 år i arbetslivet ges möjlighet att få garantipension redan från 65 års ålder.<sup>60</sup> De som inte får garantipension berörs enbart av den höjda lägsta åldern för allmän inkomstpension.

<sup>59</sup> Se SOU 2013:25, Åtgärder för ett längre arbetsliv, slutbetänkande av Pensionsåldersutredningen.

<sup>60</sup> Det är inte specificerat hur tid i arbetslivet ska definieras, till exempel om det krävs 44 års heltidsarbete och om deltidsarbete eller perioder av arbetslöshet, sjukskrivning och föräldraledighet räknas som tid i arbetslivet. I framtiden kan denna åldersgräns också komma att knytas till riktåldern.

I dag har en arbetstagare rätt att kvarstå i anställningen till utgången av den månad då han eller hon fyller 67 år. Pensionsgruppen föreslår att denna LAS-ålder höjs till 68 år 2020 och till 69 år 2023. I pensionsöverenskommelsen föreslås också att arbetstagare över LAS-åldern undantas från kravet på saklig grund för uppsägning från och med 2020.<sup>61</sup>

Pensionsgruppen anser att den lägsta åldern för att ta ut tjänstepension ska höjas från dagens 55 år. Det måste dock utredas hur detta ska göras. Utredningen kommer att se över villkoren för rätt till avdrag för pensionsavsättningar. Förutom lägsta uttagsålder kommer även möjligheten att tjäna in tjänstepensionsrätt efter 65 år att utredas. Dessutom ska utredningen se över regelverket för avdragsrättens storlek och utbetalningstidens längd, möjligheten att göra uppehåll i pensionsutbetalningarna och förlänga utbetalningstiden efter att pension börjat betalas ut.

**Tabell 19 Pensionsgruppens överenskommelse om ändrade åldersgränser i pensionssystem.**

Åtgärd	I dag	2020	2023	2026
Lägsta ålder för att ta ut allmän inkomstpension	61 år	62 år	63 år	64 år
Åldersgräns för garantipension	65 år	65 år	66 år	Riktålder
Åldersgräns för kringliggande trygghetssystem	65 år	65 år	66 år	Riktålder
Ålder då rätten att kvarstå i anställningen upphör (LAS-ålder)	67 år	68 år	69 år	69 år
Möjlighet för arbetsgivare att säga upp arbetstagare utan saklig grund över LAS-åldern	Inom 1 månad	Ingen tidsgräns	Ingen tidsgräns	Ingen tidsgräns

Källa: Socialdepartementet.

## REFORMEN INNEBÄR HÖGRE SYSSELSÄTTNING MEN OCKSÅ FLER SJUKA OCH ARBETSLÖSA BLAND ÄLDRE

Konjunkturinstitutet bedömer att de föreslagna högre åldersgränserna i pensionssystemet samt höjd LAS-ålder kommer att leda till högre sysselsättningsgrad bland äldre. Många av de som med nuvarande regler skulle ta ut sin allmänna inkomstpension före 64 års ålder kommer att fortsätta arbeta längre när lägsta pensionsålder höjs. De föreslagna förändringarna i pensionssystemet ökar sannolikt sysselsättningsgraden bland de åldersgrupper som påverkas av förändringarna. Samtidigt kommer fler äldre att vara sjukskrivna eller arbetslösa och fler kommer att få

<sup>61</sup> Idag är regeln utformad så att undantaget gäller om arbetstagaren sägs upp just när arbetstagaren fyller 67 år. Om arbetsgivaren inte utnyttjar detta fönster, blir det svårare för denna att avsluta anställningen. Därför är det vanligt att arbetsgivaren väljer att avsluta anställningen precis när arbetstagaren fyller 67 år.

sjukersättning när det inte längre är möjligt att lämna arbetsmarknaden genom allmän inkomst- eller garantipension.

Höjning av åldersgränserna i pensionssystemet innebär högre medelpensioneringsålder.<sup>62</sup> Trots att sysselsättningsgraden för äldre har ökat, har medelpensioneringsåldern haft en sjunkande trend (se diagram 153, diagram 154 och diagram 155). Höjning av riktåldern kan också påverka normerna för när man ska gå i pension och därmed leda till senare pensionering även för de som inte direkt påverkas av förslagen. Detta leder till högre pensioner, vilket också är syftet med förslagen.

Idag upphör ersättningar från arbetslöshetsförsäkring, sjukersättning samt många andra socialförsäkringar vid 65 år och de som har dessa förmåner tar därför ofta ut sin ålderspension vid 65 år. När åldersgränsen för de kringliggande trygghetssystemen höjs, kommer de som får ersättningar från dessa trygghetssystem troligen att ta ut sin pension senare. Många som har ersättning från olika socialförsäkringar före 65-årsdagen kommer att gynnas ekonomiskt av högre riktålder. Det beror på att socialförsäkringar ofta ger en högre inkomst än vad deras pensionsinkomst skulle vara.<sup>63</sup> De kommer också att tjäna in högre inkomstpension eftersom socialförsäkringsersättningar är pensionsgrundande. Därför leder högre riktålder och höjda åldersgränser i pensionssystemet till högre pensioner, men också till högre offentliga utgifter. De högre offentliga utgifterna motverkas dock av högre skatteintäkter från arbetsinkomster när fler fortsätter att jobba högre upp i åldrarna och från högre pensioner.

#### DE LÅNGSIKTIGA EFFEKTERNA BEDÖMS VARA I LINJE MED KONJUNKTURINSTITUTETS NUVARANDE ANTAGANDEN

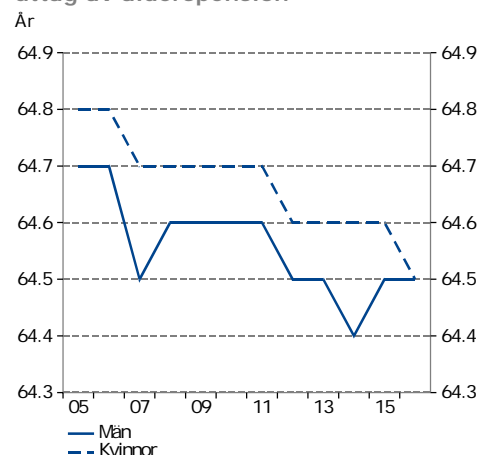
Det är svårt att bedöma i vilken utsträckning förändringar i pensionssystemet påverkar den faktiska utträdesåldern<sup>64</sup> och sysselsättningsgraden bland äldre eftersom det inte bara är regelverket i pensionssystemet som påverkar äldres arbetsutbud. Osäkerheten i bedömningarna är dessutom särskilt stor därför att det ännu saknas många detaljer i pensionsöverenskommelsens förslag. Konjunkturinstitutets preliminära bedömning är att pensionsöverenskommelsen leder till drygt 1 procentenhet högre

<sup>62</sup> Medelpensioneringsålder avser ålder då man börjar ta ut ålderspension, vilket inte behöver innebära att man slutar arbeta eftersom man kan arbeta och ta ut ålderspension samtidigt.

<sup>63</sup> Undantag är de som får ekonomiskt bistånd som ger lägre ersättning än garantipensionen. Se Pensionsmyndigheten (2016), "Vilka grupper gynnas eller missgynnas av en höjd pensionsålder?", Rapport.

<sup>64</sup> Utträdesålder är den genomsnittliga ålder då de förvärvsarbetande lämnar arbetskraften, givet att de tillhör arbetskraften vid 50 års ålder. Se Pensionsmyndigheten (2017), "Medelpensioneringsålder och utträdesålder, m.m.", Rapport.

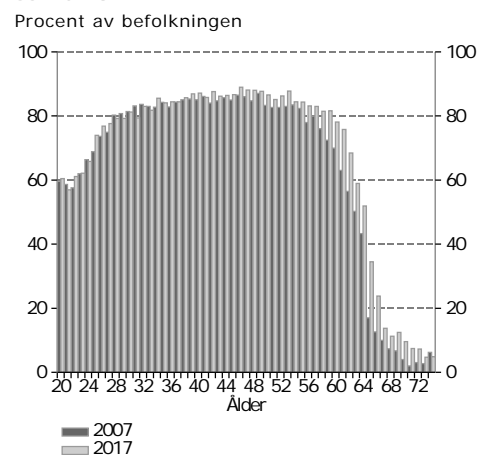
Diagram 153 Genomsnittlig ålder för uttag av ålderspension



Anm. Ålderspension är inkomstpension/tilläggs pension och garantipension. De som endast har premiepension, tjänstepension eller privat pensionsförsäkring ingår inte i mättet.

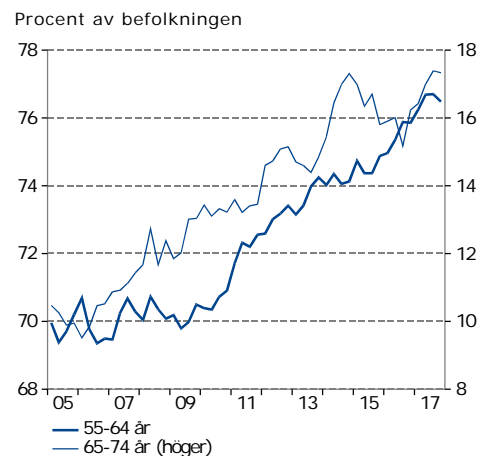
Källa: Pensionsmyndigheten.

Diagram 154 Sysselsättningsgrad 2007 samt 2017



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 155 Sysselsättningsgrad 55–64 år samt 65–74 år



Källa: SCB.



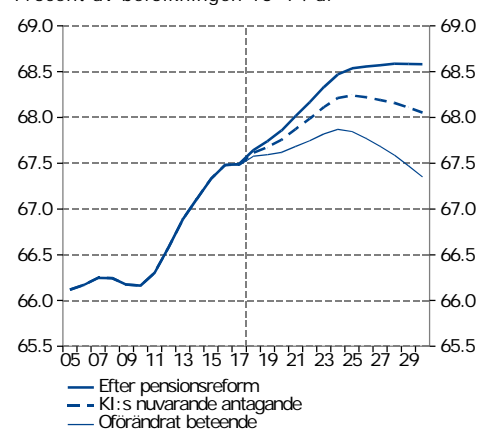
potentiell sysselsättningsgrad 2030 än vad den skulle bli vid oförändrat beteende från 2017 (se diagram 156).<sup>65</sup> Eftersom det är relativt få arbetslösa bland äldre ökar den potentiella sysselsättningen och sysselsättningsgraden ungefär lika mycket som potentiell arbetskraft och arbetskraftsdeltagande. Men även arbetslösa och sjuka utanför arbetskraften ökar något som andel av befolkningen.

Den förväntade livslängden och äldres sysselsättningsgrad ökar trendmässigt (se diagram 155). Konjunkturinstitutet tillämpar därför redan i dag i sina prognoser och långsiktiga scenarier ett antagande om en förnygring av befolkningens arbetsmarknadsbeteende.<sup>66</sup> Konjunkturinstitutets antagande om en förnygring av befolkningens beteende innebär att de mellan 60 och 74 år "förnygras" med drygt ett år fram till 2040 och med fyra år fram till 2100 vad gäller deras arbetsmarknadsbeteende. Detta betyder att 60-åringar 2100 i genomsnitt betar sig som dagens 56-åringar vad gäller arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad, arbetade timmar och så vidare. Det innebär vidare att den genomsnittliga utträdesåldern från arbetsmarknaden antas stiga med ca fyra år till 2100, från nuvarande nivå på ca 64 år (se diagram 157). Pensionsöverenskommelsen påverkar därför inte Konjunkturinstitutets prognoser lika mycket som om man jämför ökningen i den potentiella sysselsättningsgraden med ett helt oförändrat beteende från 2017 (se diagram 156).

En politisk överenskommelse, liknande överenskommelsen i pensionsgruppen, är i praktiken en förutsättning för att Konjunkturinstitutets antagande om ökad utträdesålder ska komma att realiseras. Pensionsgruppens överenskommelse bedöms dock innebära att denna förnygringsprocess sker något snabbare de närmsta 20 åren än Konjunkturinstitutets nuvarande bedömning. Preliminära beräkningar indikerar att pensionsöverenskommelsens förslag leder till ca 0,5 procentenheter högre potentiell sysselsättningsgrad 2030 jämfört med Konjunkturinstitutets nuvarande antagande (se diagram 156). Detta innebär att sysselsättningsgraden i åldersgruppen 55–74 år skulle vara ca 2 procentenheter högre 2030 jämfört med Konjunkturinstitutets nuvarande antagande. På lång sikt bedöms effekterna vara ungefär i linje med Konjunkturinstitutets nuvarande förnygringsantagande.

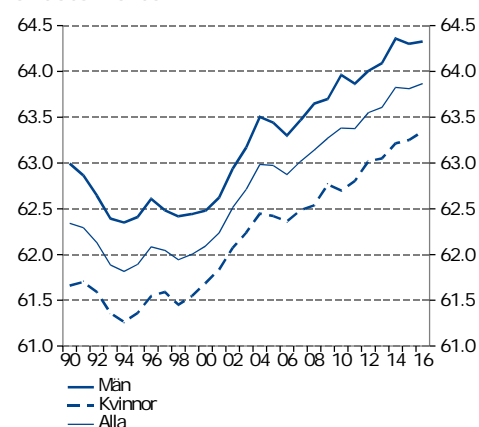
**Diagram 156 Potentiell sysselsättningsgrad**

Procent av befolkningen 15–74 år



Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 157 Utträdesålder ur arbetskraften**



Källa: Pensionsmyndigheten.

<sup>65</sup> Bedömningen beaktar de tre höjningarna av åldersgränsen för allmän inkomstpension, höjningen av åldersgränsen för garantipensionen och för de kringliggande trygghetssystemen samt höjningar av LAS-åldern. Att den potentiella sysselsättningsgraden i diagram 156 minskar vid oförändrat beteende beror på demografin.

<sup>66</sup> Se även Konjunkturinstitutet (2018), "Hållbarhetsrapport 2018 för de offentliga finanserna", Specialstudier 2018:2.

Det är svårt att separera vad som är effekter av förändrat pensionssystem och vad som är en underliggande trend av ökat arbetskraftsdeltagande bland äldre. Dessa uppskattningar ska ses som preliminära och kan komma att revideras när fler detaljer kring hur pensionssystemet kommer att förändras blir kända.



# Tabellbilaga

På Konjunkturinstitutets webbplats finns fler variabler och längre tidsserier, se [www.konj.se/statistik](http://www.konj.se/statistik).

## INNEHÅLL

Internationell konjunktur 2017–2019 .....	94
Tabell A1 BNP i världen.....	94
Tabell A2 KPI i världen .....	95
Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet.....	95
Tabell A4 Nyckeltal för USA .....	96
Tabell A5 Scenario för internationell ekonomi.....	96
Konjunkturen i Sverige 2017–2019 .....	97
Tabell A6 Försörjningsbalans .....	97
Tabell A7 Hushållens inkomster, konsumtionsutgifter och sparande.....	98
Tabell A8 Bytesbalans och finansiellt sparande .....	98
Tabell A9 BNI.....	99
Tabell A10 Produktion.....	99
Tabell A11 Arbetade timmar.....	99
Tabell A12 Produktivitet.....	100
Tabell A13 Arbetsmarknaden .....	100
Tabell A14 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.....	100
Tabell A15 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna .....	101
Tabell A16 Tillförsel- och användningspriser .....	101
Tabell A17 Priser, kostnader och vinster i näringslivet.....	102
Tabell A18 Konsumentpriser.....	102
Scenario för svensk ekonomi 2017–2022 .....	103
Tabell A19 Resursutnyttjande .....	103
Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi.....	103
Tabell A21 BNP och efterfrågan.....	104
Tabell A22 Räntor och växelkurser.....	104
Offentliga finanser 2017–2022 .....	105
Tabell A23 Offentliga sektorns finanser .....	105
Tabell A24 Ålderspensionssystemets finanser .....	106
Tabell A25 Offentliga sektorns inkomster vid oförändrade skatteregler.....	106
Tabell A26 Offentliga sektorns utgifter vid bibehållet åtagande i de offentliga välfärdstjänsterna och oförändrade regler för transfereringarna.....	107
Tabell A27 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen vid oförändrade regler för transfereringarna .....	107
Tabell A28 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal .....	107
Tabell A29 Statens budgetsaldo och skuld .....	108
Tabell A30 Utgiftstak för staten vid nominellt oförändrade statsbidrag samt oförändrade regler för transfereringarna.....	108

## Internationell konjunktur 2017–2019

**Tabell A1 BNP i världen**

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring, fasta priser

	Vikt 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Världen		3,5	3,6	3,4	3,2	3,8	3,9	3,8
KIX-vägd <sup>1</sup>	74,5	1,4	2,3	2,3	2,1	2,9	2,8	2,6
OECD	44,9	1,5	2,2	2,5	1,8	2,5	2,5	2,2
USA	15,5	1,7	2,6	2,9	1,5	2,3	2,8	2,5
Euroområdet	11,7	-0,2	1,4	2,0	1,8	2,5	2,3	2,0
Tyskland	3,3	0,6	1,9	1,5	1,9	2,5	2,4	2,1
Frankrike	2,3	0,6	1,0	1,0	1,1	2,0	2,1	1,8
Italien	1,9	-1,7	0,2	0,8	1,0	1,5	1,5	1,3
Spanien	1,4	-1,7	1,4	3,4	3,3	3,1	2,6	2,2
Finland	0,2	-0,8	-0,6	0,1	2,1	3,0	2,3	2,0
Japan	4,4	2,0	0,3	1,4	0,9	1,7	1,4	1,0
Storbritannien	2,3	2,1	3,1	2,3	1,9	1,7	1,5	1,4
Sverige	0,4	1,2	2,7	4,3	3,0	2,7	2,9	2,1
Norge	0,3	1,1	2,1	1,8	1,0	1,9	1,7	2,0
Danmark	0,2	0,9	1,6	1,6	2,0	2,1	1,9	1,9
Tillväxtekonomier <sup>2</sup>	55,1	5,2	4,7	4,1	4,4	4,8	4,9	4,9
Kina	17,7	7,8	7,3	7,0	6,7	6,9	6,5	6,3
Indien	7,2	6,2	7,2	7,8	7,8	6,7	7,4	7,7
Brasilien	2,6	3,0	0,5	-3,5	-3,5	1,1	2,3	2,6
<b>BNP per invånare</b>								
USA		1,0	1,8	2,1	0,8	1,6	2,1	1,9
Euroområdet		-0,4	1,1	1,6	1,4	2,2	2,1	1,7
Japan		2,2	0,5	1,5	1,0	1,9	1,7	1,3
<b>Exportmarknadstillväxt</b>								
Världen <sup>3</sup>		2,7	3,7	3,5	3,9	4,4	4,2	3,8

<sup>1</sup> KIX-vägd BNP beräknas som det vägda medelvärdet av BNP-tillväxttakten i de 32 länder som ingår i KIX. <sup>2</sup> Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD. <sup>3</sup> Exportmarknadstillväxten avser den samlade importefterfrågan i de länder som Sverige exporterar till. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

Anm. BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A2 KPI i världen**

Procentuell förändring

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
OECD	2,2	1,6	1,7	0,6	1,1	2,3	2,2	2,2
USA	2,1	1,5	1,6	0,1	1,3	2,1	2,3	2,3
Euroområdet	2,5	1,3	0,4	0,0	0,2	1,5	1,4	1,6
Tyskland	2,1	1,6	0,8	0,1	0,4	1,7	1,5	1,8
Frankrike	2,2	1,0	0,6	0,1	0,3	1,2	1,3	1,5
Italien	3,3	1,3	0,2	0,1	-0,1	1,3	1,1	1,4
Spanien	2,4	1,5	-0,2	-0,6	-0,3	2,0	1,4	1,7
Finland	3,2	2,2	1,2	-0,2	0,4	0,8	1,1	1,6
Japan	-0,1	0,3	2,8	0,8	-0,1	0,5	1,0	1,3
Storbritannien	2,8	2,6	1,5	0,1	0,6	2,7	2,6	2,3
Sverige	0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,9	1,7	1,7
Norge	0,4	2,0	1,9	2,0	3,9	1,9	1,7	2,0
Danmark	2,4	0,5	0,3	0,2	0,0	1,1	1,3	1,8
Tillväxtekonomier <sup>1</sup>								
Kina	2,6	2,6	1,9	1,4	2,0	1,6	2,3	2,3
Indien	9,3	10,9	6,4	5,9	4,9	2,5	4,6	4,5
Brasilien	5,4	6,2	6,3	9,0	8,7	3,4	3,7	4,2

<sup>1</sup> Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Anm. KPI för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

Källor: OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet**

Miljarder euro, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hushållens konsumtionsutgifter	5 887	-0,6	0,9	1,8	1,9	1,7	1,5	1,5
Offentliga konsumtionsutgifter	2 220	0,3	0,7	1,3	1,8	1,2	1,4	1,3
Fasta bruttoinvesteringar	2 186	-2,4	1,9	3,0	4,5	3,1	3,6	3,6
Lagerinvesteringar <sup>1</sup>	16	0,1	0,3	0,0	-0,1	0,2	-0,1	0,0
Export	4 930	2,2	4,6	6,1	3,4	5,3	5,2	3,8
Import	4 457	1,4	4,9	6,5	4,8	4,3	4,2	3,9
<b>BNP</b>	<b>10 783</b>	<b>-0,2</b>	<b>1,4</b>	<b>2,0</b>	<b>1,8</b>	<b>2,5</b>	<b>2,3</b>	<b>2,0</b>
HIKP <sup>2</sup>		1,3	0,4	0,0	0,2	1,5	1,4	1,6
Arbetslöshet <sup>3</sup>		12,0	11,6	10,9	10,0	9,1	8,4	7,9
Styrränta <sup>4</sup>		0,25	0,05	0,05	0,00	0,00	0,00	0,50
Tioårig statsobligationsränta <sup>5</sup>		1,6	1,2	0,5	0,1	0,4	0,8	1,3
Dollar/euro <sup>6</sup>		1,33	1,33	1,11	1,11	1,13	1,23	1,23

<sup>1</sup> Förändring i procent av BNP föregående år. <sup>2</sup> Procentuell förändring. <sup>3</sup> Procent av arbetskraften. <sup>4</sup> Nivå, procent, vid slutet av året. Avser refinansräntan. <sup>5</sup> Nivå, procent. Avser Tyskland. <sup>6</sup> Nivå.

Källor: ECB, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A4 Nyckeltal för USA**

Miljarder dollar, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hushållens konsumtionsutgifter	12 821	1,5	2,9	3,6	2,7	2,7	2,8	2,4
Offentliga konsumtionsutgifter	2 658	-2,4	-0,5	1,3	1,0	0,1	1,8	2,9
Fasta bruttoinvesteringar	3 632	3,1	4,8	3,5	0,6	3,4	4,5	4,1
Lagerinvesteringar <sup>1</sup>	35	0,2	-0,1	0,2	-0,4	-0,1	0,0	0,0
Export	2 215	3,5	4,3	0,4	-0,3	3,4	4,7	3,6
Import	2 736	1,1	4,5	5,0	1,3	3,9	5,7	4,8
<b>BNP</b>	<b>18 624</b>	<b>1,7</b>	<b>2,6</b>	<b>2,9</b>	<b>1,5</b>	<b>2,3</b>	<b>2,8</b>	<b>2,5</b>
KPI <sup>2</sup>		1,5	1,6	0,1	1,3	2,1	2,3	2,3
Arbetslöshet <sup>3</sup>		7,4	6,2	5,3	4,9	4,4	3,9	3,7
Styrränta <sup>4</sup>		0,25	0,25	0,50	0,75	1,50	2,50	3,00
Tioårig statsobligationsränta <sup>5</sup>		2,4	2,5	2,1	1,8	2,3	2,9	3,3
Dollar/euro <sup>6</sup>		1,33	1,33	1,11	1,11	1,13	1,23	1,23

<sup>1</sup> Förändring i procent av BNP föregående år. <sup>2</sup> Procentuell förändring. <sup>3</sup> Procent av arbetskraften. <sup>4</sup> Nivå, procent, vid slutet av året. Avser Federal Funds target rate. <sup>5</sup> Nivå, procent. <sup>6</sup> Nivå.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Bureau of Labor Statistics, Federal Reserve, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A5 Scenario för internationell ekonomi**

Procentuell förändring respektive procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BNP i OECD	2,5	1,8	2,5	2,5	2,2	1,9	1,7	1,7
BNP i euroområdet	2,0	1,8	2,5	2,3	2,0	1,6	1,1	1,0
BNP i USA	2,9	1,5	2,3	2,8	2,5	1,9	1,6	1,6
BNP i tillväxtekonomier	4,1	4,4	4,8	4,9	4,9	4,9	4,8	4,7
BNP i världen	3,4	3,2	3,8	3,9	3,8	3,6	3,5	3,5
HIKP i euroområdet	0,0	0,2	1,5	1,4	1,6	1,9	1,9	1,9
KPI i USA	0,1	1,3	2,1	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Styrränta i euroområdet <sup>1</sup>	0,05	0,00	0,00	0,00	0,50	1,00	1,50	1,75
Styrränta i USA <sup>1</sup>	0,50	0,75	1,50	2,50	3,00	3,00	3,25	3,25
Styrränta, KIX6-vägd <sup>1</sup>	0,02	-0,14	-0,04	0,21	0,65	1,08	1,57	2,00
Dagslåneränta, euroområdet (Eonia) <sup>1</sup>	-0,2	-0,4	-0,3	-0,2	0,3	0,8	1,3	1,7

<sup>1</sup> I slutet av året.

Anm. KIX6-vägd styrränta avser ett genomsnitt av Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan. Övriga aggregat beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.



## Konjunkturen i Sverige 2017–2019

Tabell A6 Försörjningsbalans

Miljard kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hushållens konsumtionsutgifter <sup>1</sup>	1 950	1,9	2,1	3,1	2,2	2,4	2,1	2,1
Varor	895	0,8	2,6	4,1	2,9	1,1	1,4	1,7
Tjänster exkl. bostad	629	3,1	3,1	3,8	2,6	2,3	1,9	1,8
Bostäder	376	1,3	2,1	1,7	2,8	3,9	3,0	3,2
Offentliga konsumtionsutgifter	1 152	1,3	1,5	2,4	3,1	0,4	0,9	0,8
Statlig konsumtion	299	3,6	1,7	2,0	2,7	-1,8	0,4	0,6
Kommunal konsumtion	853	0,4	1,5	2,6	3,2	1,2	1,1	0,8
Fasta bruttoinvesteringar <sup>2</sup>	1 060	0,6	5,5	6,9	5,6	6,0	5,8	3,3
Näringslivet exkl. bostäder	647	0,7	4,2	5,9	2,3	3,8	7,8	4,7
Industrin	162	1,8	8,8	-15,8	-0,7	4,1	9,5	6,1
Övriga varubranscher	101	1,4	3,1	-0,1	-1,2	5,4	3,8	4,7
Tjänster exkl. bostäder	383	-0,2	1,8	21,8	4,6	3,2	8,2	4,0
Bostäder	227	0,9	15,6	18,0	14,3	14,2	2,2	-0,3
Offentliga myndigheter	181	-0,3	1,6	0,3	8,2	3,9	3,4	2,9
Inhemsk efterfrågan exkl. lager	4 161	1,4	2,7	3,8	3,3	2,8	2,7	2,1
Lagerinvesteringar <sup>3</sup>	31	0,2	0,2	0,4	0,0	0,1	0,0	-0,2
Total inhemsk efterfrågan	4 192	1,6	2,9	4,3	3,3	2,9	2,7	1,8
Export	1 950	-0,8	5,3	5,7	3,3	3,7	5,7	4,3
Export av varor	1 322	-2,9	3,1	3,5	3,6	5,1	6,8	4,4
Bearbetade varor	1 059	-0,9	1,6	3,9	3,2	6,2	7,3	4,7
Råvaror	264	-9,4	8,6	2,2	4,8	0,7	4,4	3,0
Export av tjänster	628	5,0	10,4	10,7	2,7	0,6	3,2	4,1
Total efterfrågan	6 142	0,8	3,6	4,7	3,3	3,1	3,6	2,6
Import	1 737	-0,1	6,3	5,2	3,4	5,0	5,7	4,0
Import av varor	1 203	-1,7	4,6	5,4	5,0	4,2	6,8	4,0
Bearbetade varor	901	-0,1	4,8	6,1	4,8	5,8	8,1	4,6
Råvaror	302	-5,2	4,2	3,7	5,6	-0,7	2,7	1,9
Import av tjänster	534	4,1	10,4	4,9	-0,2	6,8	3,3	4,1
Nettoexport <sup>3</sup>	213	-0,3	-0,2	0,4	0,1	-0,3	0,2	0,3
<b>BNP</b>	<b>4 405</b>	<b>1,2</b>	<b>2,6</b>	<b>4,5</b>	<b>3,2</b>	<b>2,4</b>	<b>2,8</b>	<b>2,1</b>
BNP per invånare <sup>4</sup>	444	0,4	1,6	3,4	1,9	1,0	1,6	1,0

<sup>1</sup> Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer samt nettot av hushållens konsumtion i utlandet och utländsk konsumtion i Sverige. <sup>2</sup> Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer. <sup>3</sup> Förändring i procent av BNP föregående år.

<sup>4</sup> Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A7 Hushållens inkomster, konsumtionsutgifter och sparande**

Miljarder kronor, löpande priser, respektive procentuell förändring

	Nivå 2016	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lönesumma, justerad för utland	1 735	4,7	4,7	5,1	4,1	4,0	4,0	3,9
Timlön enligt NR <sup>1</sup>		2,2	2,7	3,0	3,1	3,5	3,9	3,9
Arbetade timmar <sup>1,2</sup>		2,7	2,0	2,0	1,0	0,4	0,1	0,1
Transfereringar från offentlig sektor, netto	611	3,0	2,5	2,3	2,3	2,5	3,0	3,7
Kapitalinkomster, netto	296	12,7	-4,9	3,8	1,5	3,3	-4,2	0,3
Övriga inkomster, netto <sup>3</sup>	314	9,7	7,6	3,7	-2,3	2,0	7,3	6,6
<b>Inkomster före skatt<sup>4</sup></b>	<b>2 956</b>	<b>5,6</b>	<b>3,6</b>	<b>4,3</b>	<b>2,8</b>	<b>3,4</b>	<b>3,4</b>	<b>3,9</b>
Direkt skatt <sup>5</sup>	794	-1,0	0,3	0,7	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
<b>Disponibel inkomst</b>	<b>2 162</b>	<b>4,6</b>	<b>3,9</b>	<b>5,0</b>	<b>2,5</b>	<b>3,2</b>	<b>3,3</b>	<b>3,8</b>
Konsumentpris <sup>6</sup>		1,0	1,7	1,7	1,6	2,0	2,0	2,0
<b>Real disponibel inkomst</b>	<b>2 162</b>	<b>3,5</b>	<b>2,2</b>	<b>3,2</b>	<b>0,9</b>	<b>1,2</b>	<b>1,2</b>	<b>1,7</b>
per invånare <sup>7</sup>	218	2,2	0,8	2,0	-0,1	0,2	0,2	0,6
<b>Konsumtionsutgifter<sup>8</sup></b>	<b>1 950</b>	<b>2,2</b>	<b>2,4</b>	<b>2,1</b>	<b>2,1</b>	<b>2,2</b>	<b>2,2</b>	<b>2,2</b>
Sparande <sup>9</sup>	389	16,6	15,9	16,7	15,7	14,7	13,7	13,1
Eget sparande <sup>9</sup>	212	9,8	9,6	10,6	9,5	8,6	7,8	7,3
Finansiellt sparande <sup>9</sup>	308	13,2	12,1	12,8	11,6	10,7	9,7	9,2

<sup>1</sup> Kalenderkorrigerade värden. <sup>2</sup> Avser anställdas timmar. <sup>3</sup> I denna post ingår även beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter eller transfereringar, se tabell A23. <sup>4</sup> Tillväxten i inkomster före skatt är en vägd summa av tillväxttakterna för lönesumma, transfereringar, kapitalinkomster och övriga inkomster. <sup>5</sup> Förändring i procent av inkomster före skatt med omvänt tecken. <sup>6</sup> Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. <sup>7</sup> Tusental kronor. <sup>8</sup> Fasta priser. <sup>9</sup> Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive i procent av disponibel inkomst. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A8 Bytesbalans och finansiellt sparande**

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nettoexport, varor	138	122	123	127	119	134	152	174
Nettoexport, tjänster	44	48	47	77	94	58	57	61
Löner, netto	18	17	18	14	11	10	11	12
Kapitalavkastning, netto	61	62	60	37	36	54	57	50
Transfereringar med mera, netto	-56	-58	-62	-64	-54	-70	-79	-85
Bytesbalans	204	192	187	192	207	186	198	212
Procent av BNP	5,5	5,1	4,7	4,6	4,7	4,0	4,1	4,2
Kapitaltransfereringar	-6	-9	-5	-8	-3	-3	-5	-5
Finansiellt sparande	199	183	181	184	204	184	194	207
Procent av BNP	5,4	4,8	4,6	4,4	4,6	4,0	4,0	4,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A9 BNI**

Miljarder kronor, löpande priser samt tusental respektive procentuell förändring

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNI	4 455	2,3	4,3	5,8	4,7	4,8	4,9	3,9
Deflator, inhemsk användning		1,1	1,7	1,7	1,6	2,3	2,0	1,9
<b>Real BNI</b>		<b>1,1</b>	<b>2,5</b>	<b>4,0</b>	<b>3,1</b>	<b>2,5</b>	<b>2,8</b>	<b>2,0</b>
Befolkning	9 923	0,9	1,0	1,1	1,3	1,4	1,1	1,0
<b>Real BNI per invånare<sup>1</sup></b>	<b>449</b>	<b>0,3</b>	<b>1,5</b>	<b>2,9</b>	<b>1,8</b>	<b>1,1</b>	<b>1,7</b>	<b>1,0</b>

<sup>1</sup> Tusental kronor.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A10 Produktion**

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Varubranscher	1 003	-1,8	0,9	-2,3	2,5	4,2	3,8	2,2
Varav: Industri	610	-1,1	-0,5	-5,5	2,6	3,9	5,0	3,3
Byggverksamhet	232	-3,8	3,0	5,3	4,2	7,7	2,1	0,6
Tjänstebanscher	2 046	3,9	4,5	8,9	3,4	2,6	3,3	2,7
Näringsliv	3 049	1,8	3,2	5,0	3,1	3,1	3,5	2,5
Offentliga myndigheter	783	-0,3	1,2	0,7	1,2	1,1	1,3	0,8
<b>BNP till baspris<sup>1</sup></b>	<b>3 884</b>	<b>1,3</b>	<b>2,8</b>	<b>4,1</b>	<b>2,7</b>	<b>2,7</b>	<b>3,0</b>	<b>2,2</b>
Produktskatter/subventioner	510	0,5	2,2	5,5	4,9	2,3	1,9	1,4
BNP till marknadspris	4 394	1,2	2,7	4,3	3,0	2,7	2,9	2,1

<sup>1</sup> Inklusive produktion i hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A11 Arbetade timmar**

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Varubranscher	1 877	-0,6	0,3	-2,1	-0,1	1,7	1,4	0,2
Varav: Industri	969	-2,4	-1,1	-4,2	-1,0	1,0	1,3	0,1
Byggverksamhet	586	0,7	2,5	1,8	2,7	3,2	1,9	0,5
Tjänstebanscher	3 701	0,8	2,5	2,5	2,4	1,7	2,3	1,5
Näringsliv	5 578	0,3	1,7	0,9	1,5	1,7	2,0	1,0
Offentliga myndigheter	2 153	0,6	2,1	0,7	3,6	2,4	1,9	0,7
<b>Hela ekonomin<sup>1</sup></b>	<b>7 904</b>	<b>0,4</b>	<b>1,8</b>	<b>0,9</b>	<b>2,1</b>	<b>1,9</b>	<b>1,9</b>	<b>1,0</b>

<sup>1</sup> Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A12 Produktivitet**

Kronor per timme (baspris) respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Varubranscher	535	-1,2	0,5	-0,2	2,6	2,5	2,3	2,0
Varav: Industri	629	1,4	0,6	-1,4	3,6	2,9	3,6	3,1
Byggverksamhet	396	-4,4	0,5	3,5	1,4	4,3	0,2	0,1
Tjänstebranscher	553	3,0	2,0	6,3	1,0	1,0	1,0	1,2
Näringsliv	547	1,5	1,5	4,1	1,6	1,5	1,5	1,5
Offentliga myndigheter	363	-1,0	-0,9	0,0	-2,3	-1,3	-0,6	0,0
<b>Hela ekonomin<sup>1</sup></b>	<b>491</b>	<b>0,9</b>	<b>1,0</b>	<b>3,2</b>	<b>0,6</b>	<b>0,8</b>	<b>1,1</b>	<b>1,2</b>

<sup>1</sup> Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A13 Arbetsmarknaden**

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arbetade timmar <sup>1</sup>	7 904	0,4	1,8	0,9	2,1	1,9	1,9	1,0
Medelarbetstid för sysselsatta <sup>2</sup>	31,0	-0,6	0,3	-0,5	0,6	-0,4	0,6	0,2
Sysselsatta	4 910	1,0	1,4	1,4	1,5	2,3	1,4	0,7
Sysselsättningsgrad <sup>3</sup>		65,7	66,2	66,7	67,1	67,8	68,3	68,5
Arbetskraft	5 277	1,1	1,3	0,8	1,0	2,0	1,0	0,6
Arbetskraftsdeltagande <sup>4</sup>		71,5	71,9	72,0	72,1	72,7	72,9	73,0
Arbetslöshet <sup>5</sup>	366	8,0	7,9	7,4	6,9	6,7	6,3	6,2
Befolkning 15–74 år	7 323	0,6	0,7	0,7	0,9	1,1	0,6	0,5

<sup>1</sup> Miljoner timmar, kalenderkorrigerade värden. <sup>2</sup> Timmar per vecka, kalenderkorrigerade värden. <sup>3</sup> Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. <sup>4</sup> Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. <sup>5</sup> Procent av arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A14 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken**

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Näringsliv	68	2,3	2,9	2,3	2,3	2,2	2,7	3,0
Industri	16	2,0	2,5	2,4	2,0	2,1	2,7	3,0
Byggbranschen	7	3,0	3,1	1,6	2,7	1,9	2,6	2,8
Tjänstebranscher	46	2,3	2,9	2,3	2,3	2,3	2,7	3,1
Kommunal sektor	26	2,9	2,8	2,7	2,7	3,2	3,0	3,1
Stat	6	2,6	2,3	2,6	2,4	2,5	3,0	3,3
<b>Totalt</b>	<b>100</b>	<b>2,5</b>	<b>2,8</b>	<b>2,4</b>	<b>2,4</b>	<b>2,5</b>	<b>2,8</b>	<b>3,1</b>
Real timlön (KPI) <sup>1</sup>		2,5	3,0	2,5	1,4	0,7	1,1	1,0
Real timlön (KPIF) <sup>2</sup>		1,6	2,3	1,6	1,0	0,5	1,0	1,2

<sup>1</sup> Deflaterad med konsumentprisindex (KPI). <sup>2</sup> Deflaterad med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF).

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A15 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna**

Kronor per timme, procent respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Timlön	236	1,7	1,9	3,1	2,4	2,8	3,0	3,1
Arbetsgivaravgifter <sup>1</sup> (i procent av lönen)		41,4	41,4	42,0	43,3	43,3	43,4	43,4
Arbetskostnad per timme <sup>2</sup>	338	2,0	2,0	3,6	3,3	2,9	3,1	3,1
Produktivitet <sup>3</sup>		1,2	1,4	3,8	0,8	1,3	1,4	1,5
Enhetsarbetskostnad		0,8	0,5	-0,2	2,5	1,6	1,6	1,7

<sup>1</sup> Kollektiva avgifter och löneskatter. <sup>2</sup> Lön och arbetsgivaravgifter. <sup>3</sup> Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A16 Tillförsel- och användningspriser**

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP	71,7	1,1	1,8	2,1	1,6	2,1	2,1	2,0
Offentliga myndigheter <sup>1, 2</sup>	13,6	3,6	2,6	3,2	3,5	4,2	3,0	3,0
Näringsliv <sup>2</sup>	49,8	0,4	1,7	1,9	1,1	1,5	2,0	1,8
Skattenetto	8,3	0,8	0,9	1,0	1,3	2,0	1,6	1,8
Import	28,3	-2,8	1,8	1,3	-1,7	3,8	2,5	-0,2
Bearbetade varor	14,7	-3,7	2,4	4,0	-1,4	2,2	1,4	-0,6
Råvaror	4,9	-3,6	-1,5	-10,2	-4,7	12,5	5,2	-1,5
Tjänster	8,7	-0,4	3,2	4,4	-0,3	2,1	3,2	1,2
<b>Tillförsel/användning<sup>3</sup></b>	<b>100,0</b>	<b>-0,1</b>	<b>1,8</b>	<b>1,8</b>	<b>0,7</b>	<b>2,6</b>	<b>2,2</b>	<b>1,3</b>
Offentlig konsumtion	18,8	2,6	2,4	2,9	2,9	3,6	2,8	2,9
Hushållens konsumtionsutgifter	31,7	0,7	1,1	0,9	1,0	1,7	1,7	1,6
Fasta investeringar	17,3	0,3	2,2	2,0	1,3	2,2	1,7	1,3
Export	31,8	-2,5	2,0	2,1	-1,3	3,2	2,6	0,2
Bearbetade varor	17,2	-3,3	2,8	4,4	-1,3	1,7	1,7	-0,2
Råvaror	4,3	-2,7	-0,4	-8,1	-3,5	13,8	6,2	-0,4
Tjänster	10,2	-0,9	1,8	3,2	-0,3	1,3	2,6	1,4

<sup>1</sup> Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer. <sup>2</sup> Förädlingsvärdepris beräknat till baspris. <sup>3</sup> Inklusivt lagerinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A17 Priser, kostnader och vinster i näringslivet**

Miljarder kronor, procentuell utveckling respektive procent

	Nivå 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Förädlingsvärde, fasta priser <sup>1</sup>		1,8	3,1	5,3	3,4	2,9	3,4	2,5
Förädlingsvärdedeflator		0,4	1,7	1,9	1,1	1,5	2,0	1,8
Förädlingsvärde, löpande priser <sup>2</sup>	3 052	2,1	5,0	7,1	4,4	4,5	5,3	4,3
Arbetade timmar, anställda		0,6	1,5	1,9	3,0	1,2	1,7	1,0
Arbetskostnad per timme <sup>3</sup>	336	2,0	2,3	2,9	2,7	3,5	3,3	3,2
Total arbetskostnad <sup>4</sup>	1 758	2,6	3,8	4,8	5,7	4,8	5,1	4,2
Bruttoöverskott	1 294	1,3	6,6	10,3	2,7	4,2	5,5	4,5
<b>Vinstandel</b>		<b>41,2</b>	<b>41,9</b>	<b>43,1</b>	<b>42,4</b>	<b>42,3</b>	<b>42,4</b>	<b>42,4</b>
Justerad vinstandel <sup>5</sup>		33,7	34,5	36,5	36,0	35,9	36,1	36,3

<sup>1</sup> Beräknat till baspris. <sup>2</sup> Beräknat till faktorpris. <sup>3</sup> Kronor. <sup>4</sup> Inkluderar löneberoende övriga produktionskatter för anställda.<sup>5</sup> Exklusive små- och fritidshus. Justerad för antalet arbetstimmar utförda av egenföretagare.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A18 Konsumentpriser**

Procent respektive procentuell utveckling

	Vikt 2017	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<b>KPI</b>	<b>100</b>	<b>0,0</b>	<b>-0,2</b>	<b>0,0</b>	<b>1,0</b>	<b>1,8</b>	<b>1,7</b>	<b>2,0</b>
Räntekostnader, bostadsränta		-14,7	-11,5	-20,8	-13,1	-3,0	-3,9	6,4
<b>KPIF</b>	<b>100</b>	<b>0,9</b>	<b>0,5</b>	<b>0,9</b>	<b>1,4</b>	<b>2,0</b>	<b>1,8</b>	<b>1,8</b>
Varor	44	0,2	-0,1	1,2	0,4	0,4	0,7	0,9
Tjänster	30	0,8	0,5	1,1	2,0	2,8	2,1	2,5
Boende exkl. räntekostnader och energi	15	2,0	1,7	1,5	1,9	1,4	1,6	1,6
Energi	7	-1,8	-2,5	-4,9	1,3	5,8	5,4	2,5
Räntekostnader, kapitalstock	4	5,2	5,0	5,4	5,8	9,4	7,0	6,0
<b>KPIF exkl. energi</b>	<b>93</b>	<b>1,1</b>	<b>0,7</b>	<b>1,4</b>	<b>1,4</b>	<b>1,7</b>	<b>1,5</b>	<b>1,8</b>
HIKP		0,4	0,2	0,7	1,1	1,9	1,7	1,7
Råolja (Brent) <sup>1</sup>		108,8	99,6	53,5	45,1	54,8	66,9	64,2

<sup>1</sup> Dollar per fat, årsgenomsnitt.

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och bostadsränta.

Källor: Intercontinental Exchange, SCB, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

## Scenario för svensk ekonomi 2017–2022

**Tabell A19 Resursutnyttjande**

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, om inget annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Arbetsmarknad</b>								
Jämviktsarbetslöshet <sup>1</sup>	6,7	6,8	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	6,8
Faktisk arbetslöshet <sup>2</sup>	7,4	6,9	6,7	6,3	6,2	6,2	6,3	6,6
Potentiellt arbetade timmar	1,0	1,1	1,0	0,9	0,7	0,6	0,6	0,7
Varav potentiell sysselsättning	1,0	1,1	1,1	0,8	0,6	0,5	0,6	0,7
Faktiskt arbetade timmar	0,9	2,1	1,9	1,9	1,0	0,4	0,1	0,1
Arbetsmarknadsgap <sup>3</sup>	-1,3	-0,3	0,5	1,5	1,8	1,6	1,1	0,5
<b>Produktivitet</b>								
Potentiell produktivitet	1,1	0,6	1,0	1,2	1,3	1,5	1,4	1,4
Varav potentiell produktivitet, näringslivet	1,5	1,5	1,7	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Faktisk produktivitet	3,3	0,9	0,8	0,9	1,1	1,2	1,4	1,4
Produktivitetsgap <sup>4</sup>	0,8	1,1	0,9	0,6	0,4	0,1	0,1	0,0
<b>BNP</b>								
Potentiell BNP	2,1	1,7	2,0	2,1	2,0	2,1	2,1	2,1
Faktisk BNP	4,3	3,0	2,7	2,9	2,1	1,6	1,5	1,5
BNP-gap <sup>5</sup>	-0,5	0,7	1,4	2,1	2,2	1,7	1,2	0,5

<sup>1</sup> Nivå i procent av potentiell arbetskraft. <sup>2</sup> Nivå i procent av arbetskraften. <sup>3</sup> Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. <sup>4</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell produktivitet uttryckt i procent av potentiell produktivitet. <sup>5</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi**

Procentuell förändring om inget annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Befolkning	1,1	1,3	1,4	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1
Befolkning, 15–74 år	0,7	0,9	1,1	0,7	0,5	0,5	0,5	0,6
BNP <sup>1</sup>	4,3	3,0	2,7	2,9	2,1	1,6	1,5	1,5
BNP per invånare <sup>1</sup>	3,2	1,7	1,3	1,8	1,1	0,6	0,4	0,4
Arbetade timmar <sup>1</sup>	0,9	2,1	1,9	1,9	1,0	0,4	0,1	0,1
Produktivitet	3,2	0,6	0,8	1,1	1,2	1,2	1,4	1,4
Arbetskraft	0,8	1,0	2,0	1,0	0,6	0,4	0,4	0,6
Sysselsättning	1,4	1,5	2,3	1,4	0,7	0,4	0,3	0,3
Sysselsättningsgrad <sup>2</sup>	66,7	67,1	67,8	68,3	68,5	68,4	68,2	68,0
Arbetslöshet <sup>3</sup>	7,4	6,9	6,7	6,3	6,2	6,2	6,3	6,6
Timlön <sup>4</sup>	2,4	2,4	2,5	2,8	3,1	3,5	3,9	3,9
Arbetskostnad per timme <sup>1</sup>	3,6	3,0	2,8	3,0	3,1	3,5	3,9	3,9
Enhetsarbetskostnad	0,6	2,9	2,1	1,9	1,9	2,3	2,5	2,4
KPI	0,0	1,0	1,8	1,7	2,0	2,7	2,7	2,6
KPIF	0,9	1,4	2,0	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0
Offentligt finansiellt sparande <sup>5</sup>	0,2	1,2	1,1	0,7	1,1	1,2	0,9	0,7
Strukturellt offentligt sparande <sup>6</sup>	0,0	0,5	0,2	0,0	0,1	0,5	0,5	0,5

<sup>1</sup> Kalenderkorrigerade värden. <sup>2</sup> Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år. <sup>3</sup> Procent av arbetskraften. <sup>4</sup> Enligt konjunkturlönestatistiken. <sup>5</sup> Procent av BNP. <sup>6</sup> Procent av potentiell BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.



**Tabell A21 BNP och efterfrågan**

Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hushållens konsumtionsutgifter	3,0	2,1	2,5	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2
Offentliga konsumtionsutgifter	2,1	2,7	0,7	1,1	0,8	1,3	1,5	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	6,6	5,3	6,5	5,9	3,3	0,9	0,3	0,4
<i>Inhemsk efterfrågan exkl. lager</i>	<i>3,7</i>	<i>3,0</i>	<i>3,0</i>	<i>2,8</i>	<i>2,1</i>	<i>1,6</i>	<i>1,5</i>	<i>1,5</i>
Lagerinvesteringar <sup>1</sup>	0,4	0,0	0,1	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
<i>Total inhemsk efterfrågan</i>	<i>4,0</i>	<i>3,0</i>	<i>3,1</i>	<i>2,8</i>	<i>1,8</i>	<i>1,6</i>	<i>1,5</i>	<i>1,5</i>
Export	5,3	2,9	4,1	5,8	4,3	3,4	3,0	2,9
<i>Total efterfrågan</i>	<i>4,4</i>	<i>3,0</i>	<i>3,4</i>	<i>3,8</i>	<i>2,6</i>	<i>2,2</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>
Import	4,8	3,0	5,4	5,9	4,0	3,5	3,1	3,1
<i>Nettoexport<sup>1</sup></i>	<i>0,4</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>
<b>BNP</b>	<b>4,3</b>	<b>3,0</b>	<b>2,7</b>	<b>2,9</b>	<b>2,1</b>	<b>1,6</b>	<b>1,5</b>	<b>1,5</b>

<sup>1</sup> Förändring i procent av BNP föregående år.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A22 Räntor och växelkurser**

Procent, index 1992-11-18=100 respektive kronor per valutaenhet

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Vid slutet av året</b>								
Reporänta	-0,35	-0,50	-0,50	-0,50	0,00	0,75	1,50	2,25
<b>Årsgenomsnitt</b>								
Reporänta	-0,3	-0,5	-0,5	-0,5	-0,2	0,4	1,1	1,8
5-årig statsobligationsränta	0,2	-0,2	-0,1	0,4	1,1	1,9	2,5	2,9
10-årig statsobligationsränta	0,7	0,5	0,7	1,0	1,6	2,1	2,6	3,0
KIX	112,6	111,7	112,9	114,8	113,4	111,6	109,8	107,9
Euro	9,4	9,5	9,6	10,0	9,9	9,8	9,6	9,5
Dollar	8,4	8,6	8,5	8,1	8,1	7,9	7,8	7,7

Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

## Offentliga finanser 2017–2022

**Tabell A23 Offentliga sektorns finanser**

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Inkomster</b>	<b>2 048</b>	<b>2 183</b>	<b>2 268</b>	<b>2 331</b>	<b>2 414</b>	<b>2 508</b>	<b>2 613</b>	<b>2 724</b>
<i>Procent av BNP</i>	48,8	49,6	49,3	48,3	48,0	48,0	48,1	48,4
Skatter och avgifter	1 803	1 933	2 014	2 075	2 151	2 233	2 318	2 410
<i>Procent av BNP</i>	42,9	43,9	43,7	42,9	42,8	42,7	42,7	42,8
Skattekvot <sup>1</sup>	43,1	44,0	43,9	43,1	42,9	42,8	42,8	43,0
Kapitalinkomster	63	66	63	64	64	70	82	96
Övriga inkomster	182	183	191	193	199	206	212	219
<b>Utgifter</b>	<b>2 040</b>	<b>2 130</b>	<b>2 216</b>	<b>2 298</b>	<b>2 380</b>	<b>2 477</b>	<b>2 589</b>	<b>2 708</b>
<i>Procent av BNP</i>	48,6	48,4	48,1	47,6	47,3	47,4	47,7	48,1
Konsumtion	1 087	1 152	1 198	1 243	1 289	1 351	1 418	1 486
Transfereringar	750	766	790	819	844	868	896	929
Hushåll	604	623	639	654	668	685	706	732
Företag	74	83	81	85	88	91	95	99
Utland	71	61	70	81	88	91	95	98
Investeringar med mera	178	187	204	213	222	227	233	238
Kapitalutgifter	26	25	24	23	25	30	43	55
<b>Överföring till hushållen<sup>2</sup></b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-21</b>	<b>-32</b>	<b>-27</b>	<b>-23</b>
<b>Finansiellt sparande<sup>3</sup></b>	<b>8</b>	<b>52</b>	<b>52</b>	<b>34</b>	<b>54</b>	<b>64</b>	<b>51</b>	<b>40</b>
<i>Procent av BNP</i>	0,2	1,2	1,1	0,7	1,1	1,2	0,9	0,7
<b>Primärt finansiellt sparande<sup>4</sup></b>	<b>-29</b>	<b>11</b>	<b>13</b>	<b>-7</b>	<b>16</b>	<b>24</b>	<b>11</b>	<b>-1</b>
<i>Procent av BNP</i>	-0,7	0,3	0,3	-0,1	0,3	0,5	0,2	0,0
<b>Maastrichtskuld</b>	<b>1 855</b>	<b>1 859</b>	<b>1 881</b>	<b>1 788</b>	<b>1 722</b>	<b>1 725</b>	<b>1 717</b>	<b>1 723</b>
<i>Procent av BNP</i>	44,2	42,2	40,9	37,0	34,2	33,0	31,6	30,6
BNP, löpande pris	4 200	4 405	4 604	4 832	5 029	5 231	5 428	5 626
Potentiell BNP, löpande pris	4 221	4 372	4 541	4 730	4 921	5 141	5 366	5 596
Finansiell nettoställning	794	990	1 005	1 091	1 202	1 310	1 407	1 494
<i>Procent av BNP</i>	18,9	22,5	21,8	22,6	23,9	25,1	25,9	26,6

<sup>1</sup> Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP. <sup>2</sup> Beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter eller transfereringar. <sup>3</sup> Finansiellt sparande beräknas som inkomster minus utgifter plus överföring till hushållen. <sup>4</sup> Primärt finansiellt sparande beräknas som finansiellt sparande minus kapitalnettot. Kapitalnettot är kapitalinkomster minus kapitalutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A24 Ålderspensionssystemets finanser**

Miljardier kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Inkomster</b>	<b>279</b>	<b>292</b>	<b>302</b>	<b>311</b>	<b>317</b>	<b>329</b>	<b>344</b>	<b>360</b>
Socialförsäkringsavgifter	224	234	245	257	267	278	289	300
Statliga ålderspensionsavgifter	23	26	25	22	21	21	20	21
Kapitalinkomster	30	31	31	30	28	29	32	36
Övriga inkomster	1	2	2	2	2	2	2	2
<b>Utgifter</b>	<b>270</b>	<b>288</b>	<b>302</b>	<b>311</b>	<b>323</b>	<b>334</b>	<b>346</b>	<b>360</b>
Inkomstpensioner	265	282	296	305	316	327	339	352
Kapitalutgifter	0	0	0	0	0	0	0	0
Övriga utgifter	5	6	6	6	6	7	7	7
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>8</b>	<b>4</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-6</b>	<b>-5</b>	<b>-3</b>	<b>-1</b>
Procent av BNP	0,2	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Finansiell nettoställning	1 246	1 347	1 297	1 272	1 306	1 318	1 333	1 350
Procent av BNP	29,7	30,6	28,2	26,3	26,0	25,2	24,6	24,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A25 Offentliga sektorns inkomster vid oförändrade skatteregler**

Procent av BNP

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hushållens direkta skatter	15,4	15,8	15,8	15,3	15,3	15,3	15,3	15,4
Företagens direkta skatter	3,0	2,9	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Arbetsgivaravgifter <sup>1</sup>	11,7	12,0	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	12,2
Mervärdesskatt	9,0	9,2	9,2	9,2	9,1	9,1	9,1	9,1
Punktskatter	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Övriga skatter	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
<b>Skattekvot<sup>2</sup></b>	<b>43,1</b>	<b>44,0</b>	<b>43,9</b>	<b>43,1</b>	<b>42,9</b>	<b>42,8</b>	<b>42,8</b>	<b>43,0</b>
EU-skatter <sup>3</sup>	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Övriga inkomster <sup>4</sup>	4,3	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9	3,9	3,9
<b>Offentliga sektorns primära inkomster</b>	<b>47,3</b>	<b>48,1</b>	<b>47,9</b>	<b>46,9</b>	<b>46,7</b>	<b>46,6</b>	<b>46,6</b>	<b>46,7</b>
Kapitalinkomster	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3	1,5	1,7
<b>Offentliga sektorns inkomster</b>	<b>48,8</b>	<b>49,6</b>	<b>49,3</b>	<b>48,3</b>	<b>48,0</b>	<b>48,0</b>	<b>48,1</b>	<b>48,4</b>

<sup>1</sup> Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter samt särskild löneskatt. <sup>2</sup> Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP. <sup>3</sup> Skatter till EU, ingår i skattekvoten men inte i den offentliga sektorns inkomster. <sup>4</sup> Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A26 Offentliga sektorns utgifter vid bibehållet åtagande i de offentliga välfärdstjänsterna och oförändrade regler för transfereringarna**

Procent av BNP

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Offentlig konsumtion	25,9	26,1	26,0	25,7	25,6	25,8	26,1	26,4
Transfereringar	17,8	17,4	17,1	17,0	16,8	16,6	16,5	16,5
Hushåll	14,4	14,2	13,9	13,5	13,3	13,1	13,0	13,0
Företag	1,8	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8
Utland	1,7	1,4	1,5	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7
Offentliga investeringar	4,2	4,2	4,4	4,4	4,4	4,3	4,3	4,2
<b>Offentliga sektorns primära utgifter</b>	<b>48,0</b>	<b>47,8</b>	<b>47,6</b>	<b>47,1</b>	<b>46,8</b>	<b>46,8</b>	<b>46,9</b>	<b>47,1</b>
Kapitalutgifter	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,8	1,0
<b>Offentliga sektorns utgifter</b>	<b>48,6</b>	<b>48,4</b>	<b>48,1</b>	<b>47,6</b>	<b>47,3</b>	<b>47,4</b>	<b>47,7</b>	<b>48,1</b>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A27 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen vid oförändrade regler för transfereringarna**

Procent av BNP

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pensioner <sup>1</sup>	7,8	7,8	7,7	7,5	7,5	7,4	7,4	7,4
Varav inkomstpension	6,2	6,4	6,4	6,3	6,2	6,2	6,2	6,2
Arbetsmarknad <sup>2</sup>	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Ohälsa <sup>3</sup>	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4
Familj och barn <sup>4</sup>	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Studier <sup>5</sup>	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Ekonomiskt bistånd <sup>6</sup>	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3
Övrigt <sup>7</sup>	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4
<b>Transfereringar till hushållen</b>	<b>14,4</b>	<b>14,2</b>	<b>13,9</b>	<b>13,5</b>	<b>13,3</b>	<b>13,1</b>	<b>13,0</b>	<b>13,0</b>

<sup>1</sup> Inkomst- och tilläggspension, garantipension, efterlevandepension, offentliganställdas avtalspensioner och bostadstillägg till pensionärer. <sup>2</sup> Ersättning vid arbetslöshet, aktivitetsstöd, etableringsersättning och lönegaranti. <sup>3</sup> Sjuk- och rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning, arbetsskadeersättning, handikappersättning. <sup>4</sup> Föräldrapenning, barnbidrag, vårdbidrag, bostadsbidrag. <sup>5</sup> Studiebidrag och övrig studiehjälp. <sup>6</sup> Socialbidrag. <sup>7</sup> Assistansersättning och äldreomsorgsstöd samt övriga transfereringar till hushåll.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A28 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal**

Procentuell förändring om inget annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Inkomstindex	2,1	2,0	3,7	1,5	3,6	3,4	3,5	3,9
Balansindex	2,5	5,9	4,4	2,3	3,9	3,4	3,5	3,9
Balanstal <sup>1, 2</sup>	1,004	1,038	1,007	1,013	1,012	1,018	1,013	1,011
<b>Nominell inkomstpension<sup>3</sup></b>	<b>0,9</b>	<b>4,2</b>	<b>2,8</b>	<b>0,7</b>	<b>2,0</b>	<b>1,7</b>	<b>1,9</b>	<b>2,2</b>

<sup>1</sup> Nivå. <sup>2</sup> Från och med 2017 avses dämpat balanstal enligt Pensionsmyndigheten som anger pensionssystemets tillgångar i förhållande till dess skulder två år före respektive år. <sup>3</sup> Procentuell förändring av balansindex minus 1,6 procentenheter.

Källor: Pensionsmyndigheten och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A29 Statens budgetsaldo och skuld**

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2015	2016	2017	2018	2019
<b>Budgetsaldo</b>	<b>-32,6</b>	<b>85,3</b>	<b>61,8</b>	<b>76,2</b>	<b>66,1</b>
Avgränsningar	10,3	17,9	2,4	2,4	3,4
Försäljning av aktier med mera	0,0	-0,2	0,0	-1,7	0,0
Extraordinära utdelningar	-11,3	-2,1	-0,1	0,0	0,0
Delar av Riksgäldens nettoutlåning	16,7	27,7	9,1	12,3	2,8
Övriga avgränsningar	5,0	-7,5	-6,6	-8,2	0,6
Periodiseringar	32,5	-39,9	1,4	-12,8	21,6
Varav: Skatteperiodiseringar	33,4	-30,8	7,6	-20,3	17,6
Ränteperiodiseringar	-2,7	-8,3	-3,5	7,5	4,0
Övrigt	2,9	7,8	1,2	-2,1	-0,5
<b>Finansiellt sparande i staten</b>	<b>13,1</b>	<b>71,1</b>	<b>66,8</b>	<b>63,7</b>	<b>90,7</b>
Statens lånebehov <sup>1</sup>	32,6	-85,3	-61,8	-76,2	-66,1
Värdeförändringar i statsskulden	-27,3	25,0	36,3	-48,7	-32,1
Statsskuldens förändring	5,3	-60,3	-25,5	-124,9	-98,2
<b>Statsskuld</b>	<b>1 352</b>	<b>1 292</b>	<b>1 267</b>	<b>1 142</b>	<b>1 043</b>
<i>Procent av BNP</i>	<i>32,2</i>	<i>29,3</i>	<i>27,5</i>	<i>23,6</i>	<i>20,7</i>

<sup>1</sup> Statens lånebehov är lika med budgetsaldot med omvänt tecken.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

**Tabell A30 Utgiftstak för staten vid nominellt oförändrade statsbidrag samt oförändrade regler för transfereringarna**

Miljarder kronor om inget annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<b>Utgiftstak för staten</b>	<b>1 158</b>	<b>1 215</b>	<b>1 274</b>	<b>1 337</b>	<b>1 397</b>	<b>1 471</b>
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>27,4</i>	<i>27,8</i>	<i>28,1</i>	<i>28,3</i>	<i>28,4</i>	<i>28,6</i>
Takbegränsade utgifter	1 135	1 184	1 229	1 269	1 298	1 333
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>26,9</i>	<i>27,1</i>	<i>27,1</i>	<i>26,8</i>	<i>26,4</i>	<i>25,9</i>
<b>Budgeteringsmarginal</b>	<b>23</b>	<b>31</b>	<b>45</b>	<b>68</b>	<b>99</b>	<b>138</b>
<i>Procent av takbegränsade utgifter</i>	<i>2,0</i>	<i>2,6</i>	<i>3,7</i>	<i>5,4</i>	<i>7,6</i>	<i>10,4</i>

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.